

LUFTA KUNDËR GJUHËS SË URREJTJES

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

LUFTA KUNDËR GJUHËS SË URREJTJES

Titulli i botimit në anglisht:
Combating Hate Speech

Autorizohet riprodhimi i ekstrakteve (deri në 500 fjalë), me përjashtim të riprodhimit për qëllime tregtare për sa kohë që ruhet integriteti i tekstit, fragmentet nuk përdoren jashtë kontekstit, nuk jepen informacione të paplotë dhe nuk e keqorientojnë lexuesin sa i përket natyrës, fushëveprimit apo përmbajtjes së tekstit. Teksti burimor duhet të njihet gjithmonë si vijon „© Këshilli i Evropës, viti i botimit“. Të gjitha kërkesat e tjera në lidhje me riprodhimin/përkthimin e të gjithë këtij dokumenti ose e pjesëve të dokumentit duhet t'i drejtohen Drejtorisë së Komunikimeve, Këshilli i Evropës (F-67075 Strasbourg Cedex ose publishing@coe.int).

Dizajni dhe faqosja e kopertinës:
Prodhimi i dokumenteve dhe publikimeve
Departamenti (DPDP), Këshilli i Evropës
Foto: © Shutterstock

Ky botim nuk është kopjuar nga Njësia editoriale e PDDP-së për të korrigjuar gabimet tipografike dhe gramatikore.

© Këshilli i Evropës, Janar 2025

Përmbajtja

REKOMANDIMI CM/REC(2022)16	5
Parathënie	5
Shtojcë e Rekomandimit CM/Rec(2022)16	7
Parimet dhe udhëzimet për një qasje gjithëpërfshirëse për të luftuar gjuhën e urrejtjes	7
MEMORANDUM SHPJEGUES	15
Hyrje	15
1. Fusha, përkufizimi dhe qasja	17
2. Kuadri ligjor	22
E Drejta Penale	24
E drejta civile dhe administrative	26
Legjislacioni në lidhje me gjuhën e urrejtjes online	28
3. Rekomandime drejtuar aktorëve kryesorë	33
Zyrtarët publikë, organet e zgjedhura dhe partitë politike	34
Ofruesit e internetit	34
Media	39
Organizatat e shoqërisë civile	40
4. Rritja e ndërgjegjësimit, edukimi, trajnimi dhe përdorimi i të folurit kundër dhe alternativ	41
5. Mbështetje për ata që janë në shënjestër të gjuhës së urrejtjes	45
6. Monitorimi dhe analiza e gjuhës së urrejtjes	47
7. Koordinimi Kombëtar dhe Bashkëpunimi Ndërkombëtar	48

Rekomandimi CM/Rec(2022)16¹

i Komitetit të Ministrave për shtetet anëtare mbi luftën kundër gjuhës së urrejtjes.

(Miratuar nga Komiteti i Ministrave më 20 maj 2022 në mbledhjen e 132-të të Komitetit të Ministrave)

PARATHËNIE

Komiteti i Ministrave, sipas kushteve të nenit 15.b të Statutit të Këshillit të Evropës,

Duke marrë parasysh se shtetet anëtare të Këshillit të Evropës janë zotuar të garantojnë të drejtat dhe liritë e parashikuara në Konventën Evropiane për të Drejtat e Njeriut (ETS nr. 5, „Konventa“) për të gjithë brenda juridiksionit të tyre, dhe se të drejtat dhe liritë e njeriut janë universale, të pandashme, të ndërvarura dhe të ndërlidhura, dhe zbatohen online dhe jo vetëm;

Duke nënvizuar se përgatitja dhe zbatimi i politikave dhe legjislacionit për parandalimin dhe luftimin e gjuhës së urrejtjes kërkon balancim të kujdesshëm të së drejtës për respektimin e jetës private dhe familjare (neni 8 i Konventës), të drejtën për lirinë e shprehjes (neni 10 i Konventës) dhe të drejtën për të mos u diskriminuar në lidhje me të drejtat e mbrojtura të Konventës (neni 14 i Konventës);

Duke theksuar se, për të parandaluar dhe luftuar në mënyrë efektive gjuhën e urrejtjes, është thelbësore të identifikohen dhe të kuptohen shkaqet e saj rrënjësore dhe konteksti më i gjerë shoqëror, si dhe shprehjet e ndryshme dhe ndikimet e ndryshme mbi ata që janë në shënjestër;

Duke vënë në dukje se gjuha e urrejtjes është një fenomen i rrënjësor thellë, i ndërlikuar dhe shumëdimensional, i cili merr shumë forma të rrezikshme dhe mund të shpërndalet shumë shpejt dhe gjerësisht përmes internetit, dhe se disponueshmëria e vazhdueshme e gjuhës së urrejtjes online përkeqëson ndikimin e saj, duke përfshirë dhe përtëj;

Duke kuptuar se gjuha e urrejtjes ndikon negativisht tek individët, grupet dhe shoqëritë në mënyra të ndryshme dhe me shkallë të ndryshme ashpërsie, duke përfshirë futjen e frikës dhe duke shkaktuar poshtërim tek ata që synon, dhe duke pasur një efekt ftohës në pjesëmarrjen në debatin publik, gjë që është e dëmshme ndaj demokracisë;

Duke qenë të vetëdijshëm se individët dhe grupet mund të jenë në shënjestër të gjuhës së urrejtjes për arsye të ndryshme, ose kombinime të bazave, dhe duke pranuar se ata persona dhe grupe kanë nevojë për mbrojtje të veçantë, pa cenuar të drejtat e personave apo grupeve të tjera;

Duke marrë parasysh se gjuha e urrejtjes ndërhyt dhe shpesh shkel të drejtën për respektimin e jetës private dhe të drejtën për mosdiskriminim, të cilat janë thelbësore për ruajtjen e dinjitetit njerëzor të atyre që janë në shënjestër të gjuhës së urrejtjes dhe për të siguruar që ata të mos përjashtohen nga debate publik;

Duke ripohuar angazhimin e tij të thellë për mbrojtjen e të drejtës së lirisë së shprehjes, e cila është një nga themelet thelbësore të një shoqërie demokratike dhe pluraliste, siç garantohet nga neni 10 i Konventës, i cili mbron lirinë për të mbajtur mendime, për të marrë dhe për të dhënë informacione dhe ide, pa ndërhyrje nga autoriteti publik dhe pa marrë parasysh kufijtë;

1. Në përputhje me nenin 10.2c të Rregullores së Punës për mbledhjet e Zëvendësministrave, Republika e Bullgarisë rezervon të drejtën e qeverisë së saj të respektojë ose të mos respektojë Kapitullin I „Fushëveprimi, përkufizimi dhe qasja“ e Rekomandimit. Sipas Vendimit nr. 13/2018 të Gjykatës Kushtetuese, termi „identitet gjinor“ është i papajtuashëm me rendin juridik të Republikës së Bullgarisë.

Duke nënvizuar se liria e shprehjes zbatohet jo vetëm për informacionin ose idetë që pranohen në mënyrë të favorshme ose konsiderohen si joofenduese ose si çështje indiferente, por edhe për ato që ofendojnë, tronditin ose shqetësojnë shtetin ose çdo sektor të popullsisë;

Duke kujtuar se ushtrimi i së drejtës së lirisë së shprehjes mbart me vete detyra dhe përgjegjësi dhe se çdo kufizim i kësaj të drejte duhet të jetë në përputhje të plotë me nenin 10, paragrafi 2, të Konventës dhe në këtë mënyrë të interpretohet ngushtë dhe të jetë në përputhje me kërkesat e ligjshmërisë, domosdoshmërinë dhe proporcionalitetin me qëllimet legjitime që synohen të arrihen;

Duke pranuar se shprehjet që synojnë shkatërrimin e ndonjë prej të drejtave dhe lirive të përcaktuara në Konventë nuk gëzojnë mbrojtje sipas saj, në përputhje me nenin 17 të saj për ndalimin e abuzimit me të drejtat;

Duke qenë të vetëdijshëm se gjuha e urrejtjes përkufizohet dhe kuptohet në mënyra të ndryshme në nivel kombëtar, evropian dhe ndërkombëtar dhe se është thelbësore të zhvillohet një kuptim i përbashkët i konceptit, natyrës dhe ndërlikimeve të këtij fenomeni dhe të hartohen politika dhe strategji më efektive për të trajtuar atë;

Duke marrë parasysh se masat për të luftuar gjuhën e urrejtjes duhet të jenë të përshtatshme dhe proporcionale me shkallën e ashpërsisë së shprehjes së saj; disa shprehje të gjuhës së urrejtjes kërkojnë një përgjigje të ligjit penal, ndërsa të tjerat kërkojnë një përgjigje të ligjit civil ose administrativ, ose duhet të trajtohen nëpërmjet masave të një natyre joligjore, si edukimi dhe rritja e ndërgjegjësimit, ose një kombinim i qasjeve dhe masave të ndryshme;

Duke nënvizuar se, në dritën e detyrimit të tyre pozitiv për të siguruar ushtrimin efektiv të lirive themelore dhe për të parandaluar shkeljet e të drejtave të njeriut, shtetet anëtare duhet të trajtojnë gjuhën e urrejtjes dhe të sigurojnë një mjedis të sigurt dhe të favorshëm për debat dhe komunikim publik, duke përfshirë kur këto zhvillohen në platforma, ose nëpërmjet shërbimeve të tjera të drejtuara nga aktorë privatë;

Duke pranuar se llojet fyese ose të dëmshme të të shprehurit, të cilat nuk janë mjaft të rënda për t'u kufizuar në mënyrë legjitime sipas Konventës, duhet të trajtohen nëpërmjet masave të një natyre joligjore;

Duke nënvizuar rolin vendimtar që media, gazetarët dhe llojet e tjera të mbikëqyrësve publikë luajnë në shoqëritë demokratike dhe faktin se ato mund të japin një kontribut të rëndësishëm në luftën kundër gjuhës së urrejtjes duke ekspozuar, raportuar, kritikuar dhe dënuar gjuhën e urrejtjes, si dhe duke ofruar kanale dhe forume për kundër-fjalim dhe për të kontribuar më gjerësisht për pluralizmin dhe bashkimin shoqëror;

Duke qenë të vetëdijshëm se ofruesi i internetit mund të lehtësojnë debatin publik, në veçanti nëpërmjet mjeteve dhe shërbimeve digjitale që ata vënë në dispozicion, ndërsa në të njëjtën kohë theksojnë se ato mjete dhe shërbime mund të përdoren për të shpërndarë, shpejt dhe gjerësisht, vëllime shqetësuese të gjuhës së urrejtjes, dhe duke nënvizuar se ofruesit e internetit duhet të sigurojnë që aktivitetet e tyre të mos kenë ose të lehtësojnë një ndikim negativ në të drejtat e njeriut në internet dhe të adresojnë ndikime të tilla kur ato ndodhin;

Duke pranuar se masat legjislative dhe të politikave për të parandaluar dhe luftuar gjuhën e urrejtjes në internet duhet të mbahen nën rishikim të rregullt në mënyrë që të merret parasysh evolucioni i shpejtë i teknologjisë dhe shërbimeve në internet dhe, më gjerësisht, teknologjitë digjitale dhe ndikimi i tyre në rrjedhat e informacionit dhe komunikimit në shoqëritë bashkëkohore demokratike; dhe duke pranuar se këto rishikime duhet të marrin parasysh dominimin e ofruesve të caktuar të internetit, asimetrinë e fuqisë midis disa platformave digjitale dhe përdoruesve të tyre, dhe ndikimin e këtyre dinamikave në demokraci;

Duke arritur në përfundimin, nga pikëpamja e konsideratave të mësipërme, se nevojitet një qasje gjithëpërfshirëse për të parandaluar dhe luftuar gjuhën e urrejtjes në mënyrë efektive online dhe jo vetëm, duke përfshirë një strategji të arsyeshme dhe një grup të gjerë masash ligjore dhe joligjore që marrin parasysh siç duhet situatat specifike dhe kontekste më të gjera;

Duke pranuar rëndësinë e bashkëpunimit shumëpalësh dhe rolet kryesore që institucionet publike dhe palët e interesuara private dhe joqeveritare mund të luajnë në identifikimin dhe zbatimin e masave për të parandaluar dhe luftuar gjuhën e urrejtjes, për të promovuar një kulturë të përfshirjes dhe për të ndihmuar ata që janë në shënjestër nga gjuha e urrejtjes për të mbrojtur të drejtat e tyre;

Duke u bazuar në traktatet ekzistuese të Këshillit të Evropës dhe instrumentet e tjera përkatëse për vendosjen e standardeve, duke u mbështetur në praktikën gjyqësore përkatëse të Gjykatës Evropiane të të Drejtave të Njeriut dhe gjetjet dhe rekomandimet e organeve monitoruese të Këshillit të Evropës, në veçanti Rekomandimi Rec(97)20 i Komitetit të Ministrave drejtuar shteteve anëtare mbi „gjuhën e urrejtjes“, Rekomandimi Rec(97)21 i Komitetit të Ministrave për shtetet anëtare për median dhe promovimin e kulturës së tolerancës dhe Rekomandimi i Politikës së Përgjithshme nr. 15 për luftën kundër gjuhës së urrejtjes të Komisionit

Evropian kundër Racizmit dhe Intolerancës, dhe duke qenë në dijeni të standardeve më të gjera ndërkombëtare dhe evropiane të të drejtave të njeriut;

Duke synuar të ofrojë udhëzime për të gjithë ata që përballen me detyrën e ndërlikuar të parandalimit dhe luftimit të gjuhës së urrejtjes, duke përfshirë edhe mjedisin në internet,

Rekomandon që qeveritë e shteteve anëtare:

1. të marrin të gjitha masat e nevojshme për të siguruar zbatimin e shpejtë dhe të plotë të parimeve dhe udhëzimeve që i bashkëlidhen këtij rekomandimi;
2. të marrin masat e duhura për të nxitur dhe mbështetur institucionet kombëtare të të drejtave të njeriut, organet e barazisë, organizatat e shoqërisë civile, mediat, ofruesi i internetit dhe palët e tjera të interesuara për të miratuar masat që janë të përshkruara për ta, në parimet dhe udhëzimet e bashkangjitura këtij rekomandimi;
3. të mbrojnë të drejtat e njeriut dhe liritë themelore në mjedisin digjital, duke përfshirë bashkëpunimin me ofruesi i internetit, në përputhje me Rekomandimin CM/Rec(2018)2 mbi rolet dhe përgjegjësitë e ofruesit të internetit dhe standardet e tjera të zbatueshme të Këshillit të Evropës;
4. të promovojnë qëllimet e këtij rekomandimi në nivel kombëtar, evropian dhe ndërkombëtar dhe të angazhohen në dialog dhe bashkëpunim me të gjitha palët e interesuara për arritjen e këtyre synimeve;
5. të sigurojnë që ky rekomandim të përkthehet në gjuhët kombëtare, rajonale dhe të pakicave, dhe të shpërndahet sa më gjerë që të jetë e mundur dhe përmes të gjitha mjeteve të aksesueshme ndërmjet autoriteteve kompetente dhe palëve të interesuara;
6. të rishikojnë rregullisht statusin e zbatimit të këtij rekomandimi me synimin për të rritur ndikimin e tij dhe të informojnë Komitetin e Ministrave për masat e marra nga shtetet anëtare dhe palët e tjera të interesuara, progresin e arritur dhe çdo mangësi të mbetur.

SHTOJCË E REKOMANDIMIT CM/REC(2022)16

Parimet dhe udhëzimet për një qasje gjithëpërfshirëse për të luftuar gjuhën e urrejtjes

1. Fusha, përkufizimi dhe qasja

1. Qëllimi i parimeve dhe udhëzimeve të mëposhtme është të ndihmojë shtetet anëtare dhe palët e tjera të interesuara në parandalimin dhe luftimin e gjuhës së urrejtjes në mënyrë gjithëpërfshirëse, duke përfshirë edhe mjedisin në internet, me qëllim që të sigurohet mbrojtje efektive kundër gjuhës së urrejtjes brenda kornizës së të drejtave të njeriut, demokracisë dhe shtetit të së drejtës.
2. Për qëllimet e këtij rekomandimi, gjuha e urrejtjes kuptohet si të gjitha llojet e shprehjeve që nxisin, promovojnë, përhapin ose justifikojnë dhunën, urrejtjen ose diskriminimin ndaj një personi ose grupi personash, ose që i denigrojnë ata, për shkak të karakteristikave ose statusit të tyre personal, real ose të atribuar si „raca“;² ngjyra, gjuha, feja, kombësia, origjina kombëtare ose etnike, mosha, paaftësia, gjinia, identiteti gjinor dhe orientimi seksual.
3. Meqenëse gjuha e urrejtjes mbulon një sërë shprehjesh urrejtjeje, të cilat ndryshojnë në ashpërsinë e tyre, dëmin që shkaktojnë dhe ndikimin e tyre te anëtarët e grupeve të veçanta në kontekste të ndryshme, shtetet anëtare duhet të sigurojnë që janë vendosur një sërë masash të kalibruara siç duhet për të parandaluar dhe luftuar gjuhën e urrejtjes në mënyrë efektive. Një qasje e tillë gjithëpërfshirëse duhet të përputhet plotësisht me Konventën Evropiane për të Drejtat e Njeriut dhe praktikën gjyqësore përkatëse të Gjykatës Evropiane të të Drejtave të Njeriut (Gjykata) dhe duhet të bëjë dallimin ndërmjet:

- a. i. gjuhës së urrejtjes që është e ndaluar sipas ligjit penal; dhe

2. Meqenëse të gjitha qeniet njerëzore u përkasin të njëjtit lloj, Komiteti i Ministrave hedh poshtë, ashtu si Komisioni Evropian kundër Racizmit dhe Intolerancës (ECRI), teoritë e bazuara në ekzistencën e „racave“ të ndryshme. Megjithatë, në këtë dokument, termi „racë“ përdoret për të siguruar që ata persona që përgjithësisht dhe gabimisht perceptohen se „i përkasin një race tjetër“ të mos përjashtohen nga mbrojtja e parashikuar nga legjislativi dhe zbatimi i politikave për parandalimin dhe luftimin e gjuhës së urrejtjes.

ii. gjuhës së urrejtjes që nuk arrin nivelin e ashpërsisë së kërkuar për përgjegjësinë penale, por megjithatë i nënshtrohet ligjit civil ose administrativ; dhe

- b. llojeve fyese ose të dëmshme të shprehjes, të cilat nuk janë mjaft të rënda për t'u kufizuar në mënyrë legjitime sipas Konventës Evropiane për të Drejtat e Njeriut, por megjithatë kërkojnë përgjigje alternative, siç përcaktohet më poshtë, si: kundër-fjalimi dhe kundërmasa të tjera; masat që nxisin dialogun dhe mirëkuptimin ndërkulturor, duke përfshirë mediat dhe mediat sociale; dhe aktivitete përkatëse edukative, të shkëmbimit të informacionit dhe ndërgjegjësimit.

4. Në vlerësimin e ashpërsisë së gjuhës së urrejtjes dhe përcaktimin se cila lloj përgjegjësie, nëse ka, duhet t'i atribuohet ndonjë shprehjeje specifike, autoritetet e shteteve anëtare dhe palët e tjera të interesuara, duke ndjekur udhëzimet e dhëna nga praktika gjyqësore përkatëse e Gjykatës, duhet të marrin parasysh faktorët e mëposhtëm dhe ndërveprimin ndërmjet tyre: përmbajtjen e shprehjes; kontekstin politik dhe social në kohën e shprehjes; qëllimin e folësit; rolin dhe statusin e folësit në shoqëri; si shpërndahet apo përforcohet shprehja; aftësinë e shprehjes për të çuar në pasoja të dëmshme, duke përfshirë afërsinë e pasojave të tilla; natyrën dhe madhësinë e audiencës dhe karakteristikat e grupit të synuar.

5. Për të parandaluar dhe luftuar gjuhën e urrejtjes, shtetet anëtare duhet të ndjekin një qasje gjithëpërfshirëse, të përgatisin dhe zbatojnë politika të gjera, legjislacione, strategji ose plane veprimi, të ndajnë burimet e duhura për zbatimin e tyre dhe të angazhojnë palët e ndryshme të interesuara, të specifikuar në seksionin 3 të kësaj shtojce.

6. Kur përgatiten dhe zbatojnë politika, legjislacione, strategji ose plane veprimi të tilla kundër gjuhës së urrejtjes, shtetet anëtare duhet t'i kushtojnë vëmendjen e duhur rëndësisë që:

- a. të sqarojnë se cilat lloje të shprehjes bien jashtë mbrojtjes që ofron liria e shprehjes;
- b. të ndjekin një qasjeje parimore, të bazuar në të drejtat e njeriut, që merr parasysh veçoritë specifike të mediave të ndryshme dhe teknologjive digjitale dhe ndikimin e mundshëm të gjuhës së urrejtjes që shpërndahet nëpërmjet tyre tek personat dhe grupet e synuara;
- c. të marrin një qasje të bashkërenduar dhe bashkëpunuese me shumë palë për shkak të natyrës shumëdimensionale të gjuhës së urrejtjes;
- d. të sigurojnë që të gjithë aktorët përkatës të jenë të vetëdijshëm dhe të ndjeshëm ndaj efekteve të shumëanshme të gjuhës së urrejtjes që bazohet në shkaqe të shumta, duke përfshirë nevojën për një qasje të me fokus ndaj moshës dhe gjinisë; dhe
- e. t'u afrohen në mënyrë aktive atyre që janë në shënjestër nga gjuha e urrejtjes dhe duke përfshirë perspektivat e tyre në ligje, politika dhe përgjigje të tjera ndaj gjuhës së urrejtjes.

2. Kuadri ligjor

7. Për të parandaluar dhe luftuar gjuhën e urrejtjes në mjediset online dhe jo vetëm, shtetet anëtare duhet të sigurojnë se ekziston një kuadër ligjor gjithëpërfshirës dhe efektiv, i përbërë nga dispozita të kalibruara siç duhet të ligjit civil, administrativ dhe penal. Ligji penal duhet të zbatohet vetëm si mjeti i fundit dhe për shprehjet më të rënda të urrejtjes.

8. Deri në masën që ky kuadër ligjor lejon vendosjen e kufizimeve në ushtrimin e të drejtës së lirisë së shprehjes, shtetet anëtare duhet të sigurojnë që legjislacioni të përmbushë plotësisht kërkesat e nenit 10, paragrafi 2, të Konventës Evropiane për të Drejtat e Njeriut dhe praktikën gjyqësore përkatëse të Gjykatës dhe se ajo lejon autoritetet gjyqësore dhe autoritetet e tjera ta zbatojnë atë në përputhje me këto kërkesa, duke përfshirë ato të aksesueshmërisë, parashikueshmërisë dhe saktësisë së ligjit, dhe të marrin parasysh faktorët për vlerësimin e ashpërsisë së gjuhës së urrejtjes të përmendur në paragrafin 4 më lart.

9. Shtetet anëtare duhet të vendosin masa mbrojtëse efektive ligjore dhe praktike kundër çdo keqpërdorimi ose abuzimi të legjislacionit të gjuhës së urrejtjes, veçanërisht me qëllim të frenimit të debatit publik dhe heshtjes së zërave kritikë, kundërshtarëve politikë ose personave që u përkasin pakicave.

10. Shtetet anëtare duhet të fuqizojnë organet e barazisë, institucionet kombëtare të të drejtave të njeriut dhe organizatat e shoqërisë civile që kanë një interes legjitim në luftimin e gjuhës së urrejtjes për të ndihmuar dhe përfaqësuar ata që janë në shënjestër nga gjuha e urrejtjes në procedimet ligjore dhe për të ndërmarrë veprime ligjore në lidhje me gjuhën e urrejtjes, duke përfshirë, aty ku është e zbatueshme, dhe veprime në emrin e tyre.

E Drejta Penale

11. Shtetet anëtare duhet të specifkkojnë dhe të përcaktojnë qartë në ligjin e tyre penal kombëtar se cilat shprehje të gjuhës së urrejtjes i nënshtrohen përgjegjësisë penale, *si për shembull*:
 - a. nxitja publike për të kryer gjenocid, krime kundër njerëzimit ose krime lufte;
 - b. nxitje publike për urrejtje, dhunë ose diskriminim;
 - c. kërcënime raciste, ksenofobike, seksiste dhe LGBTI-fobike;
 - d. fyerjet publike raciste, ksenofobike, seksiste dhe LGBTI-fobike në kushte të tilla, si ato të përcaktuara posaçërisht për fyerjet në internet në Protokollin Shtesë të Konventës për krimin kibernetik në lidhje me kriminalizimin e akteve të natyrës raciste dhe ksenofobike të kryera nëpërmjet sistemeve kompjuterike (ETS nr. 189);
 - e. mohimi publik, banalizimi dhe miratimi i gjenocidit, krimeve kundër njerëzimit ose krimeve të luftës; dhe
 - f. shpërndarja e qëllimshme e materialit që përmban shprehje të tilla të gjuhës së urrejtjes (të renditura në pikat a-e më lart) duke përfshirë idetë e bazuara në epërsi ose urrejtje racore.
12. Shtetet anëtare duhet të sigurojnë që të kryhen hetime efektive në rastet kur ekziston dyshimi i arsyeshëm se ka ndodhur një akt i gjuhës së urrejtjes, i dënueshëm me ligj penal.

E drejta civile dhe administrative

13. Shtetet anëtare duhet të sigurojnë që mbrojtja juridike efektive kundër gjuhës së urrejtjes të sigurohet sipas ligjit të tyre civil dhe ligjit administrativ, në veçanti ligjit të përgjithshëm për veprat penale/çështjet penale, ligjit kundër diskriminimit dhe ligjit për kundërvajtje administrative.
14. Shtetet anëtare duhet të sigurojnë që legjislacioni i tyre kundër diskriminimit të zbatohet për të gjitha shprehjet e gjuhës së urrejtjes të ndaluara sipas ligjit penal, civil ose administrativ.
15. Shtetet anëtare duhet të sigurojnë që autoriteteve ose institucioneve publike u kërkohet me ligj që të parandalojnë dhe luftojnë në mënyrë aktive gjuhën e urrejtjes dhe shpërndarjen e saj dhe të promovojnë përdorimin e gjuhës së tolerancës dhe gjithëpërfshirjes.

Legjislacioni në lidhje me gjuhën e urrejtjes në internet

16. Shtetet anëtare duhet të sigurojnë që legjislacioni i tyre që trajton gjuhën e urrejtjes të mbulojë gjuhën e urrejtjes online, dhe jo vetëm, dhe të përmbajë dispozita të qarta dhe të parashikueshme për heqjen e shpejtë dhe efektive të gjuhës së urrejtjes në internet që është e ndaluar sipas ligjit penal, civil ose administrativ.
17. Shtetet anëtare duhet të përcaktojnë dhe të përvijojnë, në përputhje me Rekomandimin CM/Rec(2018)2 të Komitetit të Ministrave për shtetet anëtare mbi rolet dhe përgjegjësitë e ofruesve të internetit, detyrat dhe përgjegjësitë e aktorëve shtetërorë dhe joshetërorë në adresimin e gjuhës së urrejtjes në internet. Gjithashtu, shtetet anëtare duhet të krijojnë rregulla dhe procedura të qarta për bashkëpunim efektiv me aktorët dhe ndërmjet atyre aktorëve, në lidhje me vlerësimin dhe hetimin e gjuhës së urrejtjes në internet, e cila është e ndaluar sipas ligjit penal, civil ose administrativ.
18. Shtetet anëtare duhet t'u kërkojnë ofruesve të internetit që veprojnë brenda juridiksionit të tyre të respektojnë të drejtat e njeriut, duke përfshirë legjislacionin për gjuhën e urrejtjes, të zbatojnë parimet e kujdesit të duhur për të drejtat e njeriut përgjatë operacioneve dhe politikave të tyre dhe të marrin masa në përputhje me kornizat dhe procedurat ekzistuese për të luftuar gjuhën e urrejtjes.
19. Shtetet anëtare duhet të sigurojnë se ekzistojnë mekanizma për raportimin e rasteve të gjuhës së urrejtjes në internet tek autoritetet publike dhe aktorët privatë, duke përfshirë ofruesit e internetit, dhe rregulla të qarta për përpunimin e raporteve të tilla.
20. Procedurat dhe kushtet e heqjes, si dhe përgjegjësitë dhe rregullat përkatëse të përgjegjësisë të vendosura ndaj ofruesve të internetit duhet të jenë transparente, të qarta dhe të parashikueshme dhe këto procedura duhet t'i nënshtrohen procesit të duhur. Ato duhet t'u garantojnë përdoruesve të drejtën për një mjet juridik efektiv të ofruar nëpërmjet një mbikëqyrjeje transparente dhe mekanizmave të ankimit në kohë, të aksesueshme dhe të drejta, të cilat i nënshtrohen përfundimisht shqyrtimit të pavarur gjyqësor.

21. Shtetet anëtare duhet të marrin parasysh ndryshimet thelbësore në madhësinë, natyrën, funksionin dhe strukturën organizative të ofruesve të internetit kur hartojnë, interpretojnë dhe zbatojnë kuadrin legjislativ që rregullon përgjegjësinë e ofruesve të internetit, siç parashikohet nga Rekomandimi CM/Rec (2018) 2 mbi rolet dhe përgjegjësitë e ofruesve të internetit, në mënyrë që të parandalohet një ndikim i mundshëm i pabarabartë mbi ofruesit më të vegjël të internetit.

22. Shtetet anëtare duhet të përcaktojnë me ligj që ofruesit e internetit duhet të marrin masa efektive për të përmbushur detyrat dhe përgjegjësitë e tyre për të mos bërë të aksesueshme ose përhapur gjuhën e urrejtjes që është e ndaluar sipas ligjit penal, civil ose administrativ. Elementë të rëndësishëm për përmbushjen e kësaj detyre përfshijnë: përpunimin e shpejtë të raporteve të gjuhës së tillë të urrejtjes; heqjen e një gjuhe të tillë urrejtjeje pa vonesë; respektimin e kërkesave të privatësisë dhe mbrojtjes së të dhënave; sigurimin e provave në lidhje me gjuhën e urrejtjes të ndaluar sipas ligjit penal; raportimin e rasteve të gjuhës së tillë kriminale të urrejtjes tek autoritetet; përcjelljen e shërbimeve të zbatimit të ligjit, në bazë të urdhrat të lëshuar nga organi kompetent, të provave që kanë të bëjnë me gjuhën e urrejtjes kriminale; referimin e rasteve të paqarta dhe komplekse që kërkojnë vlerësim të mëtejshëm tek institucionet ose autoritetet kompetente vetërregulluese ose bashkërregulluese; dhe parashikimin e mundësisë së zbatimit, në raste të paqarta dhe të ndërlikuara, të masave të përkohshme si heqja e prioritetit ose kontekstualizimi.

23. Shtetet anëtare duhet të përcaktojnë me ligj që ofruesit dhe autoritetet e internetit duhet t'u ofrojnë individëve dhe institucioneve të interesuara një shpjegim të shkurtër dhe të saktë të arsyeve të vendimit të tyre për të bllokuar, hequr ose zhvlerësuar gjuhën e urrejtjes ose për të mos bllokuar, hequr ose zhvlerësuar artikujt e raportuar.

24. Shtetet anëtare duhet të kenë një sistem për zbulimin e informacionit të pajtimtarëve në rastet kur autoritetet kompetente kanë vlerësuar se gjuha e urrejtjes në internet është në kundërshtim me ligjin dhe autorët dhe shpërndarësit janë të panjohur për autoritetet kompetente. Shtetet anëtare duhet të sigurojnë që çdo zbulim i informacionit të disponueshëm për identitetin e tyre është në përputhje me ligjin evropian dhe ndërkombëtar për të drejtat e njeriut.

25. Shtetet anëtare duhet të publikojnë rregullisht raporte që përmbajnë informacione gjithëpërfshirëse dhe statistika mbi gjuhën e urrejtjes në internet, duke përfshirë kufizimet e përmbajtjes, dhe mbi kërkesat e autoriteteve shtetërore ndaj platformave për të hequr përmbajtjen me arsytimin se është gjuhë urrejtjeje, që i nënshtrohet mbrojtjes së të dhënave personale në përputhje me standardet evropiane dhe ndërkombëtare. Për më tepër, ata duhet të përcaktojnë me ligj se ofruesit përkatës të internetit janë të detyruar të prodhojnë dhe publikojnë rregullisht raporte transparence që tregojnë të dhëna të ndara dhe gjithëpërfshirëse për rastet e gjuhës së urrejtjes dhe kufizimet e përmbajtjes.

26. Shtetet anëtare duhet të sigurojnë që autoritetet e pavarura, në bashkëpunim me ofruesit e internetit, organizatat e shoqërisë civile dhe palët e tjera të interesuara, të vlerësojnë dhe përmirësojnë rregullisht sistemet e vendosura të moderimit të përmbajtjes, në mënyrë që të përmirësojnë zbulimin, raportimin dhe përpunimin e gjuhës së urrejtjes në internet, duke eliminuar shkaqet e kufizimit të pajustificuar të përmbajtjes dhe mbipërputhjes.

27. Shtetet anëtare duhet të sigurojnë që kuadri i tyre legjislativ të përcaktojë një detyrë ligjore për mediat që operojnë në internet për të mos përhapur gjuhën e urrejtjes që është e ndaluar sipas ligjit penal, civil ose administrativ, se ajo siguron dispozita të përshtatshme për kufizimin ose pamundësimin e aksesit në një gjuhë të tillë urrejtjeje të postuar nga palët e treta në seksionet e tyre të komenteve ose hapësirat e bashkëpunimit në platformat e tyre dhe se i nënshtrohet kufizimeve të tilla që janë përfundimisht në shqyrtim të pavarur gjyqësor.

3. Rekomandime drejtuar aktorëve kryesorë

Zyrtarët publikë, organet e zgjedhura dhe partitë politike

28. Zyrtarët publikë, veçanërisht ata në pozita drejtuese, duke pasur parasysh pozicionin e tyre të ndikimit, duhet të shmangin përfshirjen, miratimin ose përhapjen e gjuhës së urrejtjes. Ata duhet të nxiten të promovojnë publikisht një kulturë të të drejtave të njeriut dhe të dënojnë me vendosmëri dhe me shpejtësi gjuhën e urrejtjes, duke respektuar lirinë e shprehjes dhe informacionit, duke përfshirë kritikën dhe informacionin që mund të ofendojë, tronditë ose shqetësojë shtetin ose çdo sektor të popullsisë.

29. Parlamentet, organet e tjera të zgjedhura dhe partitë politike duhet të nxiten që të zbatojnë politika specifike për të adresuar dhe luftuar gjuhën e urrejtjes, veçanërisht në kontekstin e fushatave elektorale dhe në debatet e asambleve përfaqësuese. Për këtë qëllim, ata duhet të miratojnë një kod sjelljeje që parashikon

një procedurë të brendshme ankimi dhe sanksionesh. Ata gjithashtu duhet të shmangin çdo shprehje që ka të ngjarë të nxisë intolerancën dhe duhet të dënojnë hapur gjuhën e urrejtjes.

Ofruesit e internetit

30. Brenda detyrës së tyre për të respektuar të gjitha ligjet në fuqi dhe për të respektuar të drejtat e njeriut, ofruesit e internet duhet të identifikojnë shprehjet e gjuhës së urrejtjes që shpërndahen përmes sistemeve të tyre dhe të veprojnë ndaj tyre në kuadrin e përgjegjësisë së tyre korporative, në përputhje me Rekomandimin CM/Rec (2016)3 për të drejtat e njeriut dhe biznesin, dhe Rekomandimin CM/Rec(2018)2 mbi rolet dhe përgjegjësitë e ofruesve të internetit.

31. Ofruesit e internetit duhet të sigurojnë që ligji dhe standardet e të drejtave të njeriut të udhëheqin politikën dhe praktikën e tyre të moderimit të përmbajtjes në lidhje me gjuhën e urrejtjes, ta deklarojnë këtë në mënyrë të qartë në kushtet e tyre të shërbimit, dhe të sigurojnë transparencën më të madhe të mundshme në lidhje me ato politika, duke përfshirë mekanizmat dhe kriteret për moderimin e përmbajtjes.

32. Ofruesit e internetit duhet të kalibrojnë me kujdes përgjigjet e tyre ndaj përmbajtjes së identifikuar si gjuhë urrejtjeje në bazë të ashpërsisë së saj, siç përshkruhet në paragrafin 4 më lart, dhe të shtjellojnë dhe zbatojnë alternativa për heqjen e përmbajtjes në rastet më pak të rënda të gjuhës së urrejtjes.

33. Ofruesit e internetit duhet të bëjnë të gjitha përpjekjet e nevojshme për të siguruar që përdorimi i automatizimit ose mjeteve të inteligjencës artificiale të mbikëqyret nga moderimi njerëzor dhe që moderimi i përmbajtjes të marrë parasysh specifikat e konteksteve përkatëse ligjore, lokale, kulturore, socio-politike dhe historike. Në përpjekjet e tyre për të marrë parasysh specifikat, ata duhet të marrin në konsideratë decentralizimin e moderimit të përmbajtjes.

34. Ofruesit e internetit duhet të caktojnë një numër të mjaftueshëm moderatorësh të përmbajtjes dhe të sigurojnë që ata të jenë të paanshëm, të kenë ekspertizën e duhur, të trajnohen rregullisht dhe të marrin mbështetjen e duhur psikologjike. Ofruesit e internetit duhet gjithashtu të sigurojnë që sinjalizuesit dhe kontrolluesit e fakteve të besuara të trajnohen për standardet e të drejtave të njeriut që zbatohen për gjuhën e urrejtjes.

35. Ofruesit e internetit duhet të krijojnë një bashkëpunim efektiv me organizatat e shoqërisë civile që punojnë në gjuhën e urrejtjes, duke përfshirë mbledhjen dhe analizën e të dhënave, dhe të mbështesin përpjekjet e tyre për të përmirësuar politikën, praktikën dhe fushatën për të adresuar gjuhën e urrejtjes.

36. Ofruesit e internetit, duke përfshirë mediat sociale, duhet të rishikojnë sistemet e tyre të reklamimit në internet dhe përdorimin e sistemeve të mikro-shënjestimeve, përforsimit të përmbajtjes dhe rekomandimeve, dhe strategjitë themelore të mbledhjes së të dhënave për të siguruar që ata, në mënyrë të drejtpërdrejt ose tërthorazi, nuk promovojnë ose stimulojnë përhapjen e gjuhës së urrejtjes.

37. Ofruesit e internetit duhet të zhvillojnë procese të brendshme që u mundësojnë atyre të zbulojnë dhe parandalojnë rreziqet për të drejtat e njeriut, në lidhje me vlerësimin dhe trajtimin e gjuhës së urrejtjes dhe duhet t'i nënshtrohen vlerësimeve dhe auditimeve të rregullta të pavarura, gjithëpërfshirëse dhe efektive të ndikimit të të drejtave të njeriut.

Media

38. Media, gazetarët dhe aktorët e tjerë duhet të përmbushin rolin e tyre mbikëqyrës publik në një shoqëri demokratike dhe të kontribuojnë në debatin publik; ata duhet të gëzojnë lirinë për të raportuar mbi urrejtjen dhe intolerancën dhe për të zgjedhur teknikat, stilet dhe mediumet e tyre të raportimit, me kusht që të përpiqen t'i ofrojnë publikut informacion të saktë dhe të besueshëm.

39. Media dhe gazetarët duhet të nxiten të promovojnë një kulturë tolerance dhe mirëkuptimi, në përputhje me Rekomandimin Rec(97)21 për median dhe promovimin e një kulture tolerance.

40. Mediat e shërbimit publik duhet të japin një kontribut veçanërisht thelbësor për këtë, duke pasur parasysh mandatin e tyre për t'i shërbyer të gjitha shtresave të shoqërisë dhe për të rritur bashkimin shoqëror. Ata nuk duhet të përdorin ose përhapin gjuhën e urrejtjes dhe, si pjesë e misionit të tyre publik, ata duhet të promovojnë në mënyrë aktive dialogun dhe mirëkuptimin ndërgrupor, si dhe transmetimin e përmbajtjes që portretizon në një mënyrë pozitive dhe mbështetëse diversitetin e zërave dhe burimeve në komunitetin që i shërbejnë.

41. Media dhe gazetarët, në përpjekjet e tyre për të ofruar informacion të saktë dhe të besueshëm, duhet të shmangin përshkrimin stereotip poshtërues të individëve, grupeve dhe komuniteteve dhe t'u japin zë

grupeve dhe komuniteteve të ndryshme në shoqëri, veçanërisht kur raportojnë për çështje me interes të veçantë publik dhe gjatë periudhave zgjedhore. Ata duhet të shmangin provokimin e paragjykimeve dhe të mos bëjnë ndonjë referencë të panevojshme për karakteristikat ose statusin personal.

42. Autoritetet e pavarura rregullatore kombëtare dhe organet bashkërregulluese dhe/ose vetërregulluese të medias duhet të luajnë një rol pozitiv në adresimin e gjuhës së urrejtjes. Ata duhet të jenë të pavarur nga qeveria, të përgjegjshëm publikisht dhe transparentë në funksionimet e tyre.

Organizatave e shoqërisë civile

43. Organizatat e shoqërisë civile duhet të nxiten të krijojnë politika specifike për të parandaluar dhe luftuar gjuhën e urrejtjes dhe, kur është e përshtatshme dhe e mundshme, të ofrojnë trajnime për stafin, anëtarët dhe vullnetarët e tyre. Organizatat e shoqërisë civile duhet gjithashtu të nxiten që të bashkëpunojnë dhe të bashkërendojnë ndërmjet tyre dhe me palët e tjera të interesuara për çështjet e gjuhës së urrejtjes.

4. Rritja e ndërgjegjësimit, edukimi, trajnimi dhe përdorimi i të folurit kundër dhe alternativ

44. Shtetet anëtare duhet të përgatisin dhe zbatojnë strategji efektive për të eksploruar dhe adresuar shkaqet rrënjësore të gjuhës së urrejtjes, të cilat përfshijnë dezinformimin, stereotipet negative dhe stigmatizimin e individëve dhe grupeve.

45. Si pjesë e qasjes së tyre gjithëpërfshirëse për parandalimin dhe luftimin e gjuhës së urrejtjes, shtetet anëtare duhet të marrin një sërë masash konkrete për të promovuar rritjen e ndërgjegjësimit, edukimin, trajnimin, kundër-fjalimin, fjalimin alternativ dhe dialogun ndërkulturor, në përputhje me përvojën dhe njohuritë e tyre.

46. Shtetet anëtare duhet të rrisin ndërgjegjësimin për shkallën e gjuhës së urrejtjes dhe dëmin që ajo u shkakton individëve, komuniteteve dhe shoqërive demokratike në tërësi, kriteret e përdorura për ta vlerësuar atë dhe mënyrat për t'iu kundërvënë, veçanërisht nëpërmjet nxitjes dhe mbështetjes së nismave nga autoritetet përkatëse, institucionet kombëtare të të drejtave të njeriut, organet e barazisë dhe organizatat e shoqërisë civile, duke përfshirë ato që përfaqësojnë individë ose grupe që ka të ngjarë të jenë në shënjestër të gjuhës së urrejtjes.

47. Shtetet anëtare duhet të sigurojnë që edukimi për të drejtat e njeriut, edukimi për qytetarinë demokratike dhe edukimi mediatik dhe informativ, të cilat të gjitha duhet të trajtojnë gjuhën e urrejtjes online dhe jo vetëm, të jenë pjesë e programit mësimor të arsimit të përgjithshëm.

48. Shtetet anëtare duhet të krijojnë dhe forcojnë nisma arsimore dhe ndërgjegjësuuese, programe dhe mjete përdoruesish për fëmijët dhe të rinjtë, prindërit dhe kujdestarët, edukatorët, punonjësit që merren me të rinjtë dhe vullnetarët që punojnë me fëmijët, të cilat u mundësojnë atyre të kuptojnë dhe të merren me gjuhën e urrejtjes. Shtetet anëtare duhet të sigurojnë që fëmijët dhe të rinjtë të jenë në gjendje të marrin pjesë në mënyrë efektive në përpunimin e nismave, programeve dhe mjeteve të tilla.

49. Shtetet anëtare duhet të marrin masa specifike për të mbështetur aktivitetet formale dhe joformale arsimore dhe programet kulturore për publikun e gjerë që rrisin përkushtimin ndaj të drejtave të njeriut, si pjesë e një shoqërie demokratike pluraliste, nxisin të menduarit kritik, promovojnë barazinë dhe dialogun ndërkulturor dhe ndërfaqësor, dhe të forcojnë kompetencat e nevojshme për të identifikuar dhe luftuar gjuhën e urrejtjes.

50. Shtetet anëtare duhet të vënë në dispozicion programe trajnimi efektive dhe të synuara për të gjithë ata që janë të përfshirë në parandalimin dhe luftimin e gjuhës së urrejtjes, duke përfshirë anëtarët dhe stafin e shërbimeve të zbatimit të ligjit, forcave të sigurisë, shërbimeve të prokurorisë, gjyqësorit dhe personelit të shërbimeve mjekësore dhe organe të tjera publike, me synimin për t'iu mundësuar atyre të identifikojnë dhe shmangin përdorimin e gjuhës së urrejtjes, të jenë të ndjeshëm ndaj nevojave të personave të shënjestruar nga gjuha e urrejtjes dhe t'i ndihmojnë ata në kërkimin e dëmshpërblimit, për të adresuar dhe raportuar përdorimin e saj nga të tjerët dhe për të kufizuar ndikimin e saj tek personat e prekur.

51. Shtetet anëtare duhet të mbështesin programet e ndërgjegjësimit dhe trajnimit që angazhohen me autorë të gjuhës së urrejtjes në mënyrë që të adresojnë paragjykimet, veprimet dhe shprehjet e tyre diskriminuese. Në rastet e duhura, një gjykatë ose shërbim i prokurorisë mund të detyrojë pjesëmarrjen në programe të tilla si një sanksion alternativ, me qëllim arritjen e drejtësisë restauruese.

52. Shtetet anëtare, pa cenuar pavarësinë e medias, duhet të inkurajojnë dhe mbështesin trajnimin për profesionistët e medias dhe gazetarët, si pjesë e edukimit të tyre fillestar dhe të vazhdueshëm, se si të njohin, raportojnë dhe reagojnë ndaj gjuhës së urrejtjes, si dhe mbi mënyrën se si të shmangjet përdorimi dhe shpërndarja e saj dhe, në përgjithësi, mbi rolin e gazetarëve dhe mediave në promovimin e një kulture të të drejtave të njeriut dhe debatit publik gjithëpërfshirës.

53. Shtetet anëtare duhet të nxisin figurat publike, si politikanët, zyrtarët e nivelit të lartë dhe drejtuesit fetarë, ekonomikë dhe të komunitetit që të dënojnë me vendosmëri dhe me shpejtësi përdorimin e gjuhës së urrejtjes, të përdorin kundër-fjalën dhe fjalimin alternativ dhe të promovojnë mirëkuptimin ndërgrupor, duke përfshirë shprehjen e solidaritetit me ata që janë në shënjestër të gjuhës së urrejtjes.

54. Shtetet anëtare duhet të nxisin dhe mbështesin institucionet kombëtare të të drejtave të njeriut, organet e barazisë, ofruesit e internetit, mediat dhe organizatat e shoqërisë civile për të krijuar dhe promovuar kundër-fjalën dhe fjalimin alternativ, dhe për të përfshirë në këtë proces ata që janë në shënjestër të gjuhës së urrejtjes, pa cenuar pavarësinë e tyre. Për më tepër, shtetet anëtare duhet të mbështesin nismat për ngritjen e kapaciteteve dhe trajnimin për të lehtësuar aksesin në media për personat që u përkasin pakicave ose grupeve të tjera, duke përfshirë krijimin e mediave të komunitetit, organizatave të mediave të pakicave dhe forumeve të tjera publike ku mund të zhvillohet dialogu ndërgrupor.

5. Mbështetje për ata që janë në shënjestër të gjuhës së urrejtjes

55. Shtetet anëtare duhet të vendosin mekanizma mbështetës efektivë që ndihmojnë ata që janë në shënjestër të gjuhës së urrejtjes të përballen me dëmin që pësojnë. Mekanizma të tillë duhet të përfshijnë asistencë psikologjike, mjekësore dhe ligjore dhe mund të përfshijnë organizata të shoqërisë civile. Lidhur me gjuhën e urrejtjes, e cila është e ndaluar nga ligji penal, civil ose administrativ, shtetet anëtare duhet gjithashtu të ofrojnë ndihmë juridike falas, aty ku është e përshtatshme. Vëmendja e duhur duhet t'u kushtohet personave që u përkasin pakicave dhe grupeve të tjera, dhe mekanizma të tillë duhet të miratojnë një qasje të ndjeshme ndaj moshës dhe gjinisë.

56. Shtetet anëtare, duke përfshirë këtu në bashkëpunim me organizatat e shoqërisë civile, duhet të krijojnë dhe zbatojnë masa ndërgjegjësuese dhe edukuese për personat dhe grupet e shënjestruara nga gjuha e urrejtjes për t'i ndërgjegjësuar ata për të drejtat e tyre, për mundësinë për të marrë dëmshpërblim nëpërmjet procedimeve civile, administrative dhe penale, si dhe për mekanizmat mbështetës në fuqi. Masa të tilla duhet të jenë të arritshme dhe të kuptueshme pa vështirësi, duke përfshirë në gjuhë të ndryshme, dhe përgjithësisht të përshtatura për nevojat specifike të personave dhe grupeve përkatëse.

57. Shtetet anëtare duhet të nxisin dhe lehtësojnë raportimin e gjuhës së urrejtjes duke krijuar mekanizma efektivë për të identifikuar dhe hequr menjëherë çdo pengesë ligjore dhe joligjore ndaj një raportimi të tillë. Shtetet anëtare duhet gjithashtu të sigurojnë që personat që raportojnë gjuhën e urrejtjes të mbrohen nga çdo trajtim apo pasojë e pafavorshme si rezultat i ankesës dhe që të vendosen sanksione ndaj autorëve në rast të viktimizimit të ri.

6. Monitorimi dhe analiza e gjuhës së urrejtjes

58. Shtetet anëtare duhet të sigurojnë që politikat, legjislacioni, strategjitë dhe planet e tyre të veprimit kundër gjuhës së urrejtjes të bazohen në prova dhe të pasqyrojnë siç duhet një qasje të ndjeshme ndaj moshës dhe gjinisë. Për këtë qëllim, shtetet anëtare duhet të identifikojnë, regjistrojnë, monitorojnë dhe analizojnë tendencat dhe të sigurojnë nga autoritetet e drejtësisë penale mbledhjen dhe shpërndarjen e të dhënave të ndara mbi gjuhën e urrejtjes kriminale, duke përfshirë rastet e raportuara dhe të ndjekura penalisht dhe, për aq sa është e mundur, mjetet e shpërndarjen e saj, shtrirjen e saj, shprehjet dhe arsyet e ndryshme për gjuhën e urrejtjes dhe gjuhën e urrejtjes ndërseksionale, në përputhje me standardet ekzistuese evropiane të të drejtave të njeriut dhe të mbrojtjes së të dhënave. Në lidhje me këtë, sipas rastit, shtetet anëtare duhet të bashkëpunojnë me palët kryesore të interesuara.

59. Përveç kësaj, shtetet anëtare duhet, sa më shumë që të jetë e mundur, të kërkojnë të kuptojnë dhe të mbledhin të dhëna mbi perceptimet e viktimave dhe mbizotërimin e perceptuar të të folurit jo-kriminal, por të dëmshëm, në bashkëpunim me aktorët kryesorë përkatës, dhe në përputhje me të drejtat ekzistuese evropiane të njeriut dhe standardet e mbrojtjes së të dhënave.

60. Shtetet anëtare duhet të marrin masat e duhura për të siguruar që shërbimet e zbatimit të ligjit regjistrojnë dhe monitorojnë në mënyrë efektive ankesat në lidhje me gjuhën e urrejtjes dhe se ato krijojnë një arkiv anonim ankesash në përputhje me standardet ekzistuese evropiane të të drejtave të njeriut dhe të mbrojtjes së të dhënave.

61. Shtetet anëtare duhet t'i bëjnë publike të dhënat, informacionin dhe analizën e gjuhës së urrejtjes dhe tendencave të vazhdueshme në përputhje me standardet ekzistuese evropiane të të drejtave të njeriut dhe të mbrojtjes së të dhënave.

7. Koordinimi kombëtar dhe bashkëpunimi ndërkombëtar

62. Për të siguruar koordinimin kombëtar, shtetet anëtare duhet të angazhohen në konsultime, bashkëpunim dhe dialog të rregullt, gjithëpërfshirës dhe transparent me të gjithë aktorët përkatës.

63. Shtetet anëtare duhet të bashkëpunojnë me njëri-tjetrin me synimin për të promovuar qëndrueshmërinë në standardet ligjore dhe qasjet për parandalimin dhe luftimin e gjuhës së urrejtjes, në përputhje me dispozitat e këtij Rekomandimi. Për më tepër, ata duhet t'i përmbahen dhe të zbatojnë në mënyrë efektive instrumentet përkatëse evropiane dhe ndërkombëtare, të angazhohen me organizata ndërqeveritare dhe të shkëmbejnë informacione dhe praktika më të mira

Memorandum shpjegues

Rekomandimi CM/Rec(2022)16 i Komitetit të Ministrave për shtetet anëtare për luftën kundër gjuhës së urrejtjes

Takimi i 1434-të, 11, 13 dhe 17 maj 2022

Komiteti Drejtues për Antidiskriminimin, Diversitetin dhe Përfshirjen (CDADI) dhe Komiteti Drejtues për Shoqërinë e Medias dhe Informacionit (CDMSI)

HYRJE

1. Gjuha e urrejtjes është një fenomen i ndërlikuar dhe shumëdimensional që ka pasoja të mëdha dhe të rrezikshme në shoqëritë demokratike. Ajo jo vetëm që prek dinjitetin dhe të drejtat e njeriut të individit të vënë drejtpërdrejt në shënjestër, por edhe të personave që i përkasin të njëjtës pakicë ose grup si ata të vënë drejtpërdrejt në shënjestër. Gjuha e urrejtjes çon në ndarje të rrezikshme të shoqërisë në tërësi, ndikon në pjesëmarrjen dhe përfshirjen e të gjithë atyre që janë në shënjestër prej saj dhe kërcënon demokracinë. Të targetuarit e gjuhës së urrejtjes përjashtohen gjithnjë e më shumë nga shoqëria, detyrohen të largohen nga debati publik dhe heshtin. Historia tregon se gjuha e urrejtjes është përdorur gjithashtu qëllimisht për të mobilizuar grupe dhe shoqëri kundër njëra-tjetrës me qëllim që të provokojë përshkallëzim të dhunshëm, krim të urrejtjes, luftë dhe gjenocid.
2. Gjuha e urrejtjes pengon gjithashtu individët e targetuar që të ndajnë dhe përhapin lirshëm idetë, të shprehin shqetësimet e tyre dhe të përfaqësohen në mënyrë të përshtatshme. Gjuha e urrejtjes mund të jetë një mjet për të frikësuar ose heshtur grupet minoritare, mbrojtësit e të drejtave të njeriut dhe përfaqësuesit e OJQ-ve. Një konsideratë e ngjashme vlen edhe për politikanët, si dhe për gazetarët dhe aktorët e tjerë të medias që raportojnë për çështje me interes publik. Efekti i rëndë rrënoqethës që ka gjuha e urrejtjes ndaj gazetarëve dhe aktorëve të tjerë të medias që raportojnë për çështje me interes publik është trajtuar në librin Një mision për të informuar: Gazetarët në rrezik flasin hapur, bashkëautor nga Prof Marilyn Clark dhe Z. William Horsley. Publikuar në tetor 2020, libri paraqet dëshmi të fuqishme sesi profesionistët e medias, për shkak të hetimeve të tyre, mund të bëhen shënjestër e fushatave të propagandës së ashpër dhe 'ndonjëherë ndërkombëtare' dhe gjuhës së urrejtjes. Libri thekson ndikimin alarmues që mund të ketë gjuha e urrejtjes kur trajtohet kundër grave gazetare, veçanërisht në mjedisin online. Në të njëjtën kohë, keqpërdorimi ose përdorimi i kërcënues i llojeve të ndryshme të legjislacionit, duke përfshirë ligjet për gjuhën e urrejtjes, mund të rezultojë po aq efektiv për të heshtur kontributet në debatin publik.
3. Këmbëngulja dhe rritja shqetësuese e gjuhës së urrejtjes, veçanërisht online, dhe ndikimi i saj në gëzimin e të drejtave të njeriut dhe demokracisë në Evropë janë dokumentuar nga organet monitoruese të Këshillit të Evropës, Agjencia e Bashkimit Evropian për të Drejtat Themelore (FRA), organizata të tjera të ndryshme ndërqeveritare, organizata të shoqërisë civile, ofruesit e internetit dhe organe të tjera. Në monitorimin e tij të fundit të vendit dhe raportet vjetore, Komisioni Evropian kundër Racizmit dhe Intolerancës (ECRI) përshkruan, bazuar në statistika dhe studime të hollësishme, këmbënguljen dhe rritjen e gjuhës së urrejtjes ultra-nacionaliste, ksenofobike, raciste dhe LGBTI-fobike në shtete të ndryshme anëtare. Kjo gjuhë e urrejtjes haset shpesh online (shihni në veçanti raportet vjetore të fundit të ECRI-t dhe kapitujt mbi gjuhën e urrejtjes në raportet e monitorimit të vendit të ciklit të pestë dhe të gjashtë). Duhet të theksohet se rritje të tilla të gjuhës së urrejtjes, dhe në veçanti valët e gjuhës së urrejtjes, duhet të shihen si një shenjë paralajmëruese specifike që një përshkallëzim i dhunshëm mund të jetë i pashmangshëm dhe se nevojitet një veprim i vendosur për të ruajtur stabilitetin dhe sigurinë demokratike.

4. Për të shmangur një përshkallëzim të tillë të rrezikshëm dhe për të krijuar dhe mbajtur shoqëri gjithëpërfshirëse, është e rëndësishme që shtetet anëtare të ndërmarrin veprime efektive dhe të qëndrueshme kundër gjuhës së urrejtjes. Ky Rekomandim u ofron shteteve anëtare udhëzime gjithëpërfshirëse për parandalimin dhe luftimin e gjuhës së urrejtjes. Ai bazohet në Rekomandimin Rec(97)20 të Komitetit të Ministrave të vitit 1997 mbi „gjuhën e urrejtjes“, i cili në atë kohë u miratua së bashku me Rekomandimin Rec(97)21 mbi median dhe promovimin e një kulture tolerance.

5. Është një përpjekje e ndërlikuar për të mbrojtur personat e vënë në shënjestër nga gjuha e urrejtjes dhe për të ruajtur respektin për jetën e tyre private (neni 8 i Konventës për Mbrojtjen e të Drejtave dhe Lirive Themelore të Njeriut (ETS nr. 005), më poshtë 'Konventa'), duke ruajtur të drejtën e lirisë së shprehjes (neni 10) dhe duke mbrojtur të drejtën për të qenë i lirë nga diskriminimi në gëzimin e të drejtave dhe lirive të përcaktuara në Konventë (neni 14). Kjo përpjekje kërkon një balancim të vazhdueshëm dhe të kujdesshëm të të drejtave dhe lirive themelore të përfshira (për detaje shihni §§ 24 e në vazhdim, më poshtë).

6. Rekomandimi për luftën kundër gjuhës së urrejtjes, në vijim „Rekomandimi“, përmban një përkufizim të gjerë të gjuhës së urrejtjes (§ 2 i Rekomandimit) dhe dallon brenda këtij përkufizimi shtresa të ndryshme të gjuhës së urrejtjes (§ 3 i Rekomandimit). Për më tepër, ai ofron faktorë për vlerësimin e nivelit të ashpërsisë së gjuhës së urrejtjes dhe udhëzime për zhvillimin e përgjigjeve të përshtatshme dhe proporcionale për ato shtresa të ndryshme të gjuhës së urrejtjes (§§ 4 dhe vijues të Rekomandimit). Rekomandimi ndjek një qasje gjithëpërfshirëse për parandalimin dhe luftimin e gjuhës së urrejtjes. Prandaj, ai jo vetëm që merret me kuadrin e nevojshëm ligjor për luftimin e gjuhës së urrejtjes, por gjithashtu përmban udhëzime të rëndësishme për adresimin e shkaqeve rrënjësore të gjuhës së urrejtjes përmes mjeteve joligjore, veçanërisht përmes rekomandimeve të bëra në Kapitullin 4 për rritjen e ndërgjegjësimit, edukimin, trajnimin dhe përdorimin e të folurit kundër dhe alternativ. Rendet e ndryshme kushtetuese dhe ligjore dhe situatat e ndryshme në shtetet anëtare do të bëjnë të nevojshme kërkimin e rrugëve të ndryshme për zbatimin e këtij Rekomandimi.

7. Gjuha e urrejtjes ka në shënjestër shumë persona të ndryshëm. Gjuha e urrejtjes raciste, për shembull, synon personat që u përkasin pakicave etnike, kulturore, gjuhësore ose fetare duke përfshirë romët dhe udhëtarët,¹ hebrejtë, myslimanët, njerëz me ngjyrë, migrantët dhe personat me prejardhje migrimi duke përfshirë azilkërkuesit, refugjatët, personat e zhvendosur brenda vendit dhe migrantët e pranishëm në mënyrë të parregullt, dhe njerëzit që u përkasin pakicave të tjera; Gjuha e urrejtjes seksiste shpesh synon gratë; dhe gjuha e urrejtjes LGBTI-fobike synon personat lezbike, homoseksualë, biseksualë, transgjinjorë dhe interseks. Ky Rekomandim dhe Shtojca e tij (Rekomandimi) përmbajnë masa për të mbrojtur dhe ndihmuar jo vetëm ata që janë në shënjestër të drejtpërdrejt nga gjuha e urrejtjes, por edhe ata që janë në shënjestër jo të drejtpërdrejt (për shembull anëtarët që i përkasin një pakice të caktuar ose grupi të personit të shënjestruar drejtpërdrejt) dhe për këtë arsye janë të prekur nga gjuha e urrejtjes. Për të përcaktuar të gjithë këta persona, ai përdor termin e përgjithshëm „persona të synuar nga gjuha e urrejtjes“, i cili gjithashtu mbulon të gjitha shtresat e ndryshme të gjuhës së urrejtjes me shkallë të ndryshme ashpërsie (§§ 3 dhe 4 të Rekomandimit). U takon autoriteteve kompetente dhe gjyqësorit dhe jo autorit të vendosë se të drejtat e kujt preken nga gjuha e urrejtjes dhe kush ka pësuar dëm prej saj. Termi „persona të shënjestruar nga gjuha e urrejtjes“ është më i gjerë se termi viktimë, i cili përkufizohet në § 202 të këtij Memorandumi Shpjegues.

8. Shumë persona (për shembull, myslimanë me ngjyrë ose gra lezbike) janë në shënjestër të gjuhës së urrejtjes për arsye të ndryshme, të kryqëzuara dhe kumulative, gjë që e përkeqëson më tej situatën e tyre (shihni raportet vjetore të ECRI-t 2018, § 15 dhe 2019, § 13). Për shembull, Rekomandimi i Komitetit të Ministrave CM/Rec(2019)1 për parandalimin dhe luftimin e seksizmit thekson se gratë dhe vajzat mund të jenë subjekt i formave të shumta dhe ndërthurëse të diskriminimit dhe seksizmit, duke përfshirë gjuhën e urrejtjes seksiste. Ata janë veçanërisht të ekspozuar ndaj tij nëse ushtrojnë profesione të caktuara si gazetarë apo politikanë.

9. Vitet e fundit gjuha e urrejtjes online është përhapur gjithnjë e më shumë. Parandalimi dhe luftimi i gjuhës së urrejtjes online paraqet sfida specifike, pasi ajo mund të shpërndahet si kurrë më parë në të gjithë botën brenda pak sekondash. Ndonjëherë ajo mund të mbetet vazhdimisht e disponueshme online (shihni Gjykata Evropiane e të Drejtave të Njeriut (Gjykata), *Delfi AS kundër Estonisë*, nr. 64569/09, 16 qershor 2015 [Dhoma e Madhe], § 110; dhe *Annen kundër Gjermanisë*, nr. 3690/10, 26 nëntor 2015, § 67). Shtetet anëtare kanë detyrimin përfundimtar për të mbrojtur të drejtat e njeriut dhe liritë themelore edhe në mjedisin

1. Termi „Romë dhe Udhëtarë“ është përdorur në Këshillin e Evropës për të përfshirë larminë e gjerë të grupeve të përfshira në punën e Këshillit të Evropës në këtë fushë: nga njëra anë a) Romë, Sint/Manush, Calé, Kaale, Romanichals, Boyash/Rudari; b) Egjiptianët e Ballkanit (egjiptianë dhe ashkali); c) Grupet lindore (Dom, Lom dhe Abdal); dhe, nga ana tjetër, grupe të tilla si udhëtarë, Jenishë dhe popuj të përcaktuar sipas termit administrativ „Gens du voyage“, si dhe personat që e identifikojnë veten si ciganë. E tashmja është një shënim shpjegues, jo një përkufizim i romëve dhe/ose udhëtarëve.

digjital (§ 1.1.3 i CM/Rec(2018)2 mbi rolet dhe përgjegjësitë e ofruesit të internetit). Kjo përfshin detyrën për të mbrojtur individët kundër shkeljeve, duke përfshirë shkeljet e mundshme, të kryera nga persona dhe organizata të tjera private (*Platforma „Ärzte für das Leben“ kundër Austrisë*, nr. 10126/82, 21 qershor 1988, §§ 32 e në vazhdim.) Në lidhje me këtë, Rekomandimi njeh rolin qendror të ofruesit të internetit për funksionimin e internetit dhe komunikimit online. Për më tepër, ai kujton përgjegjësitë e tyre në lidhje me gjuhën e urrejtjes online, në përputhje me CM/Rec(2016)3 për të drejtat e njeriut dhe biznesin dhe CM/Rec(2018)2 për rolet dhe përgjegjësitë e ofruesve të internetit (për detaje shihni §§ 30 e në vazhdim të këtij Rekomandimi).

10. Shumë aktorë të ndryshëm duhet të përfshihen në parandalimin dhe luftimin e gjuhës së urrejtjes. Ato përfshijnë: entet publike duke përfshirë organet dhe autoritetet e zgjedhura në nivel federal, rajonal dhe lokal dhe përfaqësuesit dhe stafin e tyre, veçanërisht në fushat e arsimit, rregullimit të medias, policimit, medias publike dhe gjyqësorit, institucioneve kombëtare të të drejtave të njeriut dhe organeve të barazisë, por edhe palë të tjera të interesuara si partitë politike, figurat publike, ofruesit të internetit, mediat private duke përfshirë organizatat e mediave komerciale, lokale dhe të pakicave, shoqatat profesionale, organizatat e shoqërisë civile, mbrojtësit e të drejtave të njeriut, aktorët e bazuar në besim, përfaqësuesit e pakicave dhe grupeve të tjera, partnerët socialë, akademinë dhe institutet kërkimore. Rekomandimi synon të udhëzojë shtetet anëtare dhe të gjithë ata palë të interesuara në zhvillimin e politikave, strategjive dhe planeve të veprimit gjithëpërfshirës për parandalimin dhe luftimin e gjuhës së urrejtjes në një mënyrë efektive, duke ruajtur lirinë e shprehjes. Kapitulli 3 adreson rekomandime specifike për aktorët kryesorë përkatës.

11. Rekomandimi është zhvilluar nga Komiteti i Ekspertëve për luftimin e gjuhës së urrejtjes (ADI/MSI-DIS), i cili është themeluar si organ vartës i Komitetit Drejtues për Antidiskriminimin, Diversitetin dhe Përfshirjen (CDADI) dhe Komitetit Drejtues për Shoqërinë e Medias dhe Informacionit (CDMSI). Në përputhje me termat e tij të referencës, Rekomandimi bazohet në praktikën gjyqësore të Gjykatës, e cila, sipas nenit 32 të Konventës, ka juridiksion përfundimtar për të interpretuar dhe zbatuar Konventën dhe Protokollet e saj nëpërmjet praktikës gjyqësore të saj. Vendimet e saj shërbejnë jo vetëm për të vendosur çështjet e paraqitura përpara Gjykatës, por, në përgjithësi, për të sqaruar, mbrojtur dhe zhvilluar rregullat e vendosura nga Konventa, duke kontribuar kështu, në përputhje me nenin 19 të saj, në respektimin nga shtetet anëtare të Konventës, angazhimet e ndërmarra prej tyre si Palë Kontraktuese (*Irlanda kundër Mbretërisë së Bashkuar*, nr. 5310/71, 18 janar 1978, § 154). Rekomandimi plotëson instrumentet përkatëse ekzistuese të Këshillit të Evropës, duke përfshirë CM/Rec(2019)1 për parandalimin dhe luftimin e seksizmit.

12. Parimet dhe udhëzimet e mëposhtme janë organizuar në shtatë kapituj. Çdo kapitull përcakton masat përkatëse që shtetet anëtare dhe aktorët e tjerë përkatës duhet të marrin për të parandaluar dhe luftuar gjuhën e urrejtjes në mënyrë që të përmbushin detyrat dhe përgjegjësitë e tyre sipas Konventës. Zbatimi i këtyre parimeve dhe udhëzimeve siguron mbrojtjen e të drejtave dhe lirive themelore të njeriut, veçanërisht ato të trajtuara në nenet 8, 10 dhe 14 të Konventës, në respekt të plotë të parimit të shtetit të së drejtës. Zbatimi i shpejtë dhe i plotë i tij duhet të rishikohet rregullisht.

1. FUSHA, PËRKUFIZIMI DHE QASJA

Në paragrafin 1:

13. Rekomandimi synon të ndihmojë shtetet anëtare në luftimin e gjuhës së urrejtjes në mënyrë gjithëpërfshirëse. Ai përmban masa ligjore dhe jo ligjore për të adresuar jo vetëm gjuhën e urrejtjes online dhe jo vetëm, por edhe shkaqet e saj rrënjësore. Në këtë mënyrë, ai ndihmon në parandalimin e njerëzve nga përdorimi i gjuhës së urrejtjes dhe promovon përdorimin e fjalës gjithëpërfshirëse.

14. Rekomandimi thekson nevojën për një qasje me shumë palë, siç përshkruhet në kapitullin 7 të tij, dhe se aktorët kryesorë mund të japin kontribute specifike për të parandaluar dhe luftuar gjuhën e urrejtjes, siç përshkruhet në kapitullin 3 të Rekomandimit dhe Memorandumit të tij Shpjegues.

Në paragrafin 2:

15. Deri më sot, nuk ekziston asnjë përkufizim autoritativ, ligjërish i detyrueshëm i gjuhës së urrejtjes në nivel evropian apo ndërkombëtar. Përkufizimet dhe përshkrimet ekzistuese të termit janë shpesh të natyrës politike dhe janë formuluar në një mënyrë të gjerë. Ato mbulojnë përgjithësisht fjalimin që gjeneron dhe përforcon urrejtjen dhe që shpesh është gjithashtu i rrënjosur në intolerancë dhe urrejtje (shihni Rekomandimin nr. R (97)20 mbi „Gjuha e urrejtjes“, § 1; Konventa Ndërkombëtare për Eliminimin e të Gjitha Formave të Diskriminimit Racor (ICERD), neni 4; Pakti Ndërkombëtar i OKB-së për të Drejtat Civile dhe Politike (ICCPR), neni 20.2; Rezoluta 2275(2019) e APKE-së mbi rolin dhe përgjegjësitë e liderëve politikë në luftën kundër

gjuhës së urrejtjes dhe intolerancës § 1; Rezoluta 2144 e APKE-së (2017) mbi dhënien fund të diskriminimit kibernetik dhe urrejtjes online § 2; Parathënie e GPR-së nr. 15 të ECRI-t mbi luftën kundër gjuhës së urrejtjes, § 6; dhe Strategjia dhe Plani i Veprimit i Kombeve të Bashkuara për gjuhën e urrejtjes, f.10).

16. Përkufizimi ligjor i gjuhës së urrejtjes në ligjet përkatëse kombëtare ndryshon aktualisht dhe pasqyron shkallën, përhapjen dhe ndikimin e llojeve të veçanta të gjuhës së urrejtjes në kontekste të ndryshme sociale. Kjo situatë është në përputhje me parimet e proporcionalitetit dhe domosdoshmërisë për minimizimin e masave kriminalizuese, përveçse kur është në masën e nevojshme për të trajtuar dëmet e paligjshme.

17. Ky Rekomandim gjithashtu e kupton termin e gjuhës së urrejtjes në një mënyrë të gjerë, pasi synon të ndihmojë shtetet anëtare të zhvillojnë legjisllacione, politika, strategji dhe plane veprimi që parandalojnë dhe luftojnë përhapjen e urrejtjes në një mënyrë gjithëpërfshirëse. Kjo përfshin ndërgjegjësimin, edukimin dhe masat që synojnë të mbrojnë të gjithë ata që janë në shënjestër të gjuhës së urrejtjes. Përkufizimi mbulon të tre shtresat e gjuhës së urrejtjes që dallohen në § 3 të Rekomandimit sipas shkallës së ashpërsisë së tyre.

18. Termit e gjerë të përkufizimit mbulojnë gjithashtu një gamë të gjerë të shprehjeve të ndryshme të gjuhës së urrejtjes, duke përfshirë ato të renditura në §§ 11 dhe 13 të Rekomandimit, disa prej të cilave janë përcaktuar në instrumentet evropiane dhe/ose ndërkombëtare ligjrisht detyruese dhe jo detyruese (shihni §§ 55–57, 61, 63 të Memorandumit Shpjegues). Ato përfshijnë, nxitjen e drejtpërdrejtë dhe publike për të kryer gjenocid; nxitjen e urrejtjes, dhunës ose diskriminimit; kërcënime dhe fyerje raciste, ksenofobike, seksiste dhe LGBTI-fobike; mohimin, banalizimin dhe faljen e gjenocidit, të krimeve kundër njerëzimit dhe të krimeve të luftës të cilat janë konstatuar nga gjykatat se kanë ndodhur, dhe të glorifikimit të personave të dënuar për kryerjen e krimeve të tilla; mbrojtjen, promovimin ose nxitjen, në çfarëdo forme, të denigrimit, urrejtjes ose fyerjes së një personi ose grupi personash; si dhe çdo ngacmim, stereotip negativ ose stigmatizim në lidhje me ata persona ose grup personash; justifikimin e të gjitha llojeve të mëparshme të shprehjes; dhe shpërndarjen e qëllimshme të materialit që përmban një shprehje të tillë (shihni në këtë aspekt edhe Parathënien e ECRI-t GPR nr. 15 mbi luftën kundër gjuhës së urrejtjes).

19. Lista e arsyeve të përdorura në këtë Rekomandim përfshin një sërë karakteristikash dhe statusesh personale, për shkak të të cilave personat ose grupet e personave dallohen nga njëri-tjetri dhe që përgjithësisht konsiderohen si arsye të palejueshme për diskriminim. Lista e bazave është qëllimisht e hapur. Në të vërtetë, përkufizimi i dhënë në Rekomandim duhet të interpretohet në përputhje me natyrën evolutive të të drejtave të Konventës, veçanërisht nenin 14. Ai gjithashtu bazohet në instrumente të tjera përkatëse ndërkombëtare (për detaje shihni Udhëzuesin e Gjykatës mbi nenin 14 të Konventës Evropiane për të Drejtat e Njeriut dhe mbi nenin 1 të Protokollit nr. 12 të Konventës, Ndalimi i diskriminimit, §§ 87 e në vazhdim; Neni 2.1 i KNDKP-së; Neni 2.2 i Paktit Ndërkombëtar për të Drejtat Ekonomike, Sociale dhe Kulturore; dhe, ECRI GPR nr. 15 për luftën kundër gjuhës së urrejtjes). Përkufizimi gjithashtu mbulon gjuhën e urrejtjes mbi baza të shumta. Lista e hapur lejon përshtatjen e përgjigjeve ndaj gjuhës së urrejtjes në lidhje me zhvillimet shoqërore në zhvillim. Rekomandimi merr parasysh se shkalla, natyra dhe ndikimi i gjuhës së urrejtjes në baza të ndryshme dhe në kontekste të ndryshme sociale mund të ndryshojnë dhe ai i konsideron shtetet anëtare të vendosura më mirë për të vendosur për përgjigjet e duhura.

20. Dispozitat që duhen marrë nga shtetet anëtare dhe palët e tjera të interesuara për të trajtuar diskriminimin në bazë të seksit dhe/ose gjinisë, të shprehur në formën e gjuhës së urrejtjes seksiste, janë gjithashtu të përshkruara në CM/Rec(2019)1 për parandalimin dhe luftimin e seksizmit (krh. Parathënia e saj dhe §§ I.A.1, I.A.10, II.B.1, II.C.3, II.F.2, II.H.3).

21. Përkufizimi për më tepër mbulon rastet në të cilat personi i synuar (shihni përkufizimin e këtij termi në § 7 të këtij Memorandumi shpjegues) perceptohet ose supozohet se ka një karakteristikë ose status të caktuar personal, ndërsa në realitet ky person nuk e ka atë. Një shembull do të ishte që një dhunues fyen një person për respektimin e një feje të caktuar, por në realitet, ata i përmbahen një feje tjetër ose asnjë feje.

22. Përkufizimi gjithashtu mbulon gjuhën e urrejtjes në lidhje me të gjitha format e ndryshme të racizmit në përputhje me nenin 14 të Konventës. Kjo përfshin antisemitizmin, racizmin anti-musliman, intolerancën dhe diskriminimin ndaj të krishterëve dhe personave që u përkasin pakicave fetare ose besimit, siç përmendet në nenin 9 të Konventës dhe praktikën gjyqësore të Gjykatës, si dhe anticiganizmin, racizmin anti-zezak, dhe ksenofobisë si në përgjithësi ashtu edhe në lidhje me migrimin.

23. Përkufizimi duhet të kontribuojë në zhvillimin e një kuptimi të përbashkët të gjuhës së urrejtjes në shtetet anëtare. Ndërsa gjuha e urrejtjes përhapet gjithnjë e më shumë përmes internetit dhe përtej kufijve të një shteti të vetëm anëtar, nevojitet një bashkëpunim më i fortë ndërkombëtar për parandalimin dhe luftimin e përhapjes së saj në nivel ndërkombëtar (shihni gjithashtu §§ 62–63 të Rekomandimit).

Në paragrafin 3:

24. Rekomandimi dallon shtresa të ndryshme të gjuhës së urrejtjes sipas ashpërsisë së tyre. Duke pasur parasysh nevojën për të mbrojtur vlerat që qëndrojnë në themel të Konventës dhe duke pasur parasysh se të drejtat sipas neneve 8 dhe 10 të Konventës meritojnë respekt të barabartë, duhet të arrihet një ekuilibër që ruan thelbin e të dy të drejtave (*Perinçek kundër Zvicrës*, nr. 27510/08, 15 tetor 2015 [Dhoma e Madhe], § 110). Sipas praktikës gjyqësore të Gjykatës, shtetet anëtare kanë, sipas nenit 8 të Konventës, një detyrim pozitiv për të mbrojtur viktimat e gjuhës së urrejtjes që arrin një nivel ose prag të caktuar ashpërsie, duke përfshirë edhe ligjin penal (*Delfi AS kundër Estonisë*, cituar më lart, §§ 153 dhe 159; *Beizaras dhe Levickas kundër Lituanisë*, nr. 41288/15, 14 maj 2020, § 125; *Budinova dhe Chaprazov kundër Bullgarisë*, nr. 12567/13, 16 shkurt § 2, § 2 2021 etj., dhe për më shumë detaje shihni më poshtë §§ 37 e vijues të Memorandumit Shpjegues). Ndërsa mjetet për të siguruar respektimin e nenit 8 në sferën e sigurimit të mbrojtjes kundër akteve të individëve janë në parim brenda kufijve të vlerësimit të shtetit, frenimi efektiv ndaj akteve të rënda kur janë në rrezik aspekte thelbësore të jetës private kërkon dispozita efikase të ligjit penal *Beizaras dhe Levickas kundër Lituanisë*, cituar më lart, § 110).

25. Në të njëjtën kohë, neni 10.2 i Konventës pranon se ushtrimi i lirive të parashikuara në nenin 10.1 „mund t’u nënshtrohet formaliteteve, kushteve, kufizimeve ose gjobave të parashikuara me ligj dhe janë të nevojshme në një shoqëri demokratike“ në urdhër për mbrojtjen e interesave specifike (siguria kombëtare, integriteti territorial ose siguria publike, për parandalimin e çrregullimeve ose krimeve, për mbrojtjen e shëndetit ose moralit, për mbrojtjen e reputacionit ose të drejtave të tjerëve, për parandalimin e zbulimit të informacionit marrë në konfidencë, ose për ruajtjen e autoritetit dhe paanshmërisë së gjyqësorit). Duke pasur parasysh qëllimin e nenit 10.2 dhe duke marrë parasysh parimin e proporcionalitetit, shtetet anëtare mund të kenë nevojë të përdorin dispozitat e ligjit civil dhe administrativ për mbrojtjen e viktimave të gjuhës së urrejtjes (*Perinçek kundër Zvicrës*, cituar më lart, § 273). Dispozita të tilla të ligjit administrativ dhe civil, si sanksionet penale kontribuojnë gjithashtu në mbrojtjen e viktimave nga diskriminimi sipas nenit 14 të Konventës. Për disa shtete, ligji penal është baza e vetme për rregullimin e gjuhës kriminale të urrejtjes me gjuhë të urrejtjes jo-kriminale që nuk ka kuptim ligjor. Megjithatë, në këto raste, një ligj i tillë penal mund të përfshijë masa, si pjesë e një mjeti juridik të drejtësisë penale, të cilat shtetet e tjera zakonisht mund t’i konsiderojnë si masa të së drejtës civile – të tilla si gjobat dhe kompensimi, si pjesë e një sanksioni penal (p.sh., në vend të dënimit me burgim ose plotësues i dënimit me arrestim ose burgim).

26. Në praktikë, shtetet anëtare trajtojnë rastet më të rënda të gjuhës së urrejtjes përmes ligjit penal, dhe ndonjëherë paralelisht përmes ligjit civil në lidhje me kompensimin. Rastet më pak të rënda trajtohen vetëm përmes ligjit administrativ ose civil.

27. Kur Gjykata trajton çështjet në lidhje me nxitjen e urrejtjes dhe lirinë e shprehjes, ajo përdor dy qasje të parashikuara nga Konventa: qasjen e përjashtimit nga mbrojtja e Konventës, e parashikuar nga neni 17 (ndalimi i abuzimit me të drejtat), ku komentet në fjalë përbëjnë gjuhë të urrejtjes dhe mohojnë vlerat themelore të Konventës; dhe qasjen e vendosjes së kufizimeve në mbrojtje, të parashikuara në nenin 10.2, të Konventës, kjo qasje miratohet kur e folura për të cilën bëhet fjalë, megjithëse është gjuhë urrejtjeje, nuk është e përshtatshme për të shkatërruar vlerat themelore të Konventës.

28. Për të trajtuar në mënyrë gjithëpërfshirëse gjuhën e urrejtjes, është e rëndësishme të trajtohen, në mënyrë të përshtatshme dhe proporcionale, format fyese ose të dëmshme të shprehjes, të cilat nuk kanë ashpërsi të mjaftueshme për të garantuar kufizimin sipas Konventës. Një qasje e tillë është në përputhje me qëllimet themelore të këtij Rekomandimi, në veçanti me nevojën për të ndjekur një strategji gjithëpërfshirëse kur trajtohet fenomeni i gjuhës së urrejtjes.²

29. Ekzistojnë lloje fyese ose të dëmshme të shprehjeve që për qëllimet e këtij Rekomandimi arrijnë në gjuhën e urrejtjes, por nuk sjellin përgjegjësi penale, civile ose administrative. Ato mbrohen në parim nga neni 10 i Konventës, mbrojtja e të cilit shtrihet edhe në të folurit që ofendon, trondit dhe shqetëson shtetin ose çdo sektor të popullsisë (*Handyside kundër Mbretërisë së Bashkuar*, nr. 5493/72, 7 dhjetor 1976, § 49).

30. Siç parashikohet në nenin 10.2, kushdo që ushtron të drejtat dhe liritë e parashikuara në paragrafin e parë të atij neni, merr përsipër disa „detyra dhe përgjegjësi“. Në kontekstin specifik të opinioneve dhe besimeve fetare, Gjykata ka vendosur se „një detyrim mund të përfshihet në mënyrë legjitime për të shmangur sa më shumë që të jetë e mundur shprehjet që janë fyese për të tjerët dhe si rrjedhim një shkelle e të drejtave të tyre, dhe që për rrjedhojë nuk kontribuojnë ndaj çdo forme debati publik të aftë për të çuar më tej

2. Roli i këtij Memorandumit Shpjegues është të ofrojë shpjegime të mëtejshme mbi Rekomandimin dhe qasjen e tij gjithëpërfshirëse. Qëllimi është të udhëzojë shtetet anëtare dhe palët e tjera të interesuara në trajtimin e gjuhës së urrejtjes në të gjitha format e saj nga një perspektivë gjithëpërfshirëse dhe nuk duhet kuptuar se synohet të ndërhyjë në pavarësinë e Gjykatës.

përparimin në çështjet njerëzore“ (*Otto-Preminger-Institut kundër Austrisë*, nr. 13470/87, 20 shtator 1994, § 49; Komisioni i Venecias, 2010, Blasfemi, fyerje dhe urrejtje: gjetja e përgjigjeve në një shoqëri demokratike, § 73 dhe, Komiteti i OKB-së për të Drejtat e Njeriut, *Malcolm Ross kundër Kanadasë*, Komunikimi nr. 736/1997, Dokumenti i OKB-së CCPR/C/70/D/736/1997 (2000), § 11.6).

31. Një gjuhë e tillë urrejtjeje që nuk sjell përgjegjësi penale, civile ose administrative, megjithatë mund të shkaktojë ose të përforcojë paragjykimet, intolerancën dhe urrejtjen, të ngrejë shqetësime në aspektin e tolerancës, civilizimit, përfshirjes dhe respektimit të të drejtave të të tjerëve dhe kërcënon bashkimin shoqëror dhe stabilitetin demokratik. Prandaj, në një shoqëri demokratike, është e përshtatshme që të adresohen shkaqet rrënjësore të një gjuhe të tillë urrejtjeje përmes masave joligjore, si nxitja e dialogut dhe etikës së komunikimit, ndërgjegjësimi, edukimi – duke përfshirë nismat për edukimin në media dhe në internet, dhe kundër-narrativat. Organet e barazisë, institucionet kombëtare të të drejtave të njeriut dhe organizatat e shoqërisë civile duhet të luajnë një rol të rëndësishëm në këto fusha.

Në paragrafin 4:

32. Gjykata ka zhvilluar një sërë faktorësh që duhet të zbatohen për vlerësimin e ashpërsisë së gjuhës së urrejtjes dhe për kalibrimin e përgjigjeve dhe mjeteve juridike të përshtatshme. Faktorët janë:

- ▶ përmbajtja e fjalimit (*Leroy kundër Francës*, nr. 36109/03, 2 tetor 2008, §§ 38 e në vazhdim);
- ▶ konteksti politik dhe social në kohën kur u mbajt fjalimi (*Leroy kundër Francës*, cituar më lart, § 38 e në vazhdim; *Delfi AS kundër Estonisë*, cituar më lart, §§ 142–146; *Perinçek kundër Zvicrës*, cituar më lart, § 205);
- ▶ synimi i folësit (*Jersild kundër Danimarkës*, nr. 15890/89, 23 shtator 1994, § 31–37);
- ▶ roli dhe statusi i folësit në shoqëri (*Féret kundër Belgjikës*, nr. 15615/07, 16 korrik 2009, §§ 63 e në vazhdim; shihni gjithashtu rekomandimin e përgjithshëm nr. 35, *Lufta kundër gjuhës së urrejtjes raciste të Komitetit për Eliminimin e Diskriminimit racor* (në tekstin e mëtejshëm, CERD); *Plani i Veprimit të Rabatit për ndalimin e mbrojtjes së urrejtjes kombëtare, racore ose fetare që përbën nxitje për diskriminim, armiqësi ose dhunë* (në tekstin e mëtejshëm, *Plani i Veprimit të Rabatit*); dhe, *Udhëzuesi për nenin 10 i Konventës Evropiane për të Drejtat e Njeriut*, Liria e Shprehjes, § 225);
- ▶ forma e shpërndarjes së tij (*Savva Terentyev kundër Rusisë*, nr. 10692/09, 28 gusht 2018, § 79; *Delfi AS kundër Estonisë*, cituar më lart, § 110; *Stomakhin kundër Rusisë*, nr. 52273/07, 9 maj 2018, § 131 dhe, *Jersild kundër Danimarkës*, cituar më lart, § 32–33);
- ▶ mënyra në të cilën janë bërë deklaratat dhe aftësia e tyre – drejtpërdrejt ose tërthorazi – për të çuar në pasoja të dëmshme, duke përfshirë afërsinë (*Perinçek kundër Zvicrës*, cituar më lart, § 205; *Savva Terentyev kundër Rusisë*, cituar më lart, § 32–33);
- ▶ natyra dhe madhësia e audiencës (*Vejdeland dhe të tjerët kundër Suedisë*, nr. 1813/07, 9 shkurt 2012, §§ 51–58; dhe *Lilliendahl kundër Islandës*, nr. 29297/18, 11 qershor 2020, §§§ 38–39);
- ▶ karakteristikat e grupit të synuar, për shembull madhësia e tij, shkalla e homogjenitetit, cënueshmëria e tij e veçantë ose historia e stigmatizimit, dhe pozicioni i tij përballë shoqërisë në tërësi (*Budinova dhe Chaprazov kundër Bullgarisë*, cituar më sipër, § 63).

33. Është ndërveprimi ndërmjet këtyre faktorëve të ndryshëm ai që është vendimtar në një rast të veçantë, dhe jo thjesht një faktor i vetëm (*Perinçek kundër Zvicrës*, cituar më lart, § 208; *Budinova dhe Chaprazov kundër Bullgarisë*, cituar më lart, § 63). Për më tepër, Gjykata konsideron se shtetet anëtare kanë një kufi të caktuar vlerësimi në lidhje me vlerësimin nëse masat për të luftuar gjuhën e urrejtjes janë „të nevojshme“ në kuptimin e nenit 10.2 të Konventës (*Perinçek kundër Zvicrës*, cituar më lart, § 196).

34. Gjykata përdor faktorë të ngjashëm për të përcaktuar nëse gjuha e urrejtjes arrin pragun minimal në lidhje me nenin 8 të Konventës (për detaje shihni § 42 më poshtë). Këta faktorë nuk duhet të përdoren vetëm nga aktorët shtetërorë, duke përfshirë shërbimet e zbatimit të ligjit, por edhe nga të gjithë aktorët e tjerë që janë të përfshirë në adresimin dhe luftimin e gjuhës së urrejtjes online dhe jo vetëm, duke përfshirë ofruesit e internetit. Këta faktorë janë atje për të ndihmuar të gjithë aktorët të hartojnë masa të përshtatshme dhe proporcionale për t'u marrë me shtresat dhe shprehjet e ndryshme të gjuhës së urrejtjes. Çështjet e kontestuara duhet të sillen para gjyqësorit në mënyrë që ai të lejohet që të parashikojë vendime të detyrueshme.

35. § 15 i Rekomandimit të Përgjithshëm nr. 35 të CERD përcakton faktorë të ngjashëm për vlerësimin nëse gjuha e urrejtjes arrin nivelin ku duhet shpallur vepër penale: (1) Përmbajtja dhe forma e të folurit; (2) Klima

ekonomike, sociale dhe politike; (3) Pozicioni ose statusi i folësit; (4) Arritja e fjalimit; dhe (5) Objektivat e fjalimit. Rekomandimi i CERD-së është nxjerrë nga § 29 i Planit të Veprimit të Rabatit, i cili u miratua në vitin 2012 nga ekspertët në fund të një serie konferencash të organizuara nga Zyra e OKB-së e Komisionerit të Lartë për të Drejtat e Njeriut, dhe që përmban për të njëjtin qëllim faktorët e mëposhtëm: (1) Konteksti social dhe politik; (2) Statusi i folësit; (3) Synimi për të nxitur audiencën kundër një grupi të synuar; (4) Përmbajtja dhe forma e fjalës; (5) Shtrirja e shpërndarjes së tij; dhe (6) Mundësia e dëmtimit, duke përfshirë afërsinë.

Në paragrafin 5:

36. Qasja gjithëpërfshirëse për të luftuar gjuhën e urrejtjes, e cila ndiqet nga ky Rekomandim, kërkon që politikën, legjislativën, strategjinë dhe planin e veprimit të mbulojnë fushat e ndryshme të veprimit të trajtuara në Kapitujt 2 dhe 4 deri në 7 të këtij Rekomandimi. Veprime të tilla përfshijnë një gamë të gjerë aktorësh kryesorë publikë dhe privatë siç trajtohen në Kapitullin 3 të këtij Rekomandimi. Burimet e duhura njerëzore dhe financiare duhet të ndahen për zbatimin e çdo politike që konsiderohet e nevojshme.

Në paragrafin 6:

37. Gjatë zhvillimit dhe zbatimit të kësaj qasjeje gjithëpërfshirëse për të parandaluar dhe luftuar gjuhën e urrejtjes, shtetet anëtare duhet të marrin parasysh një sërë çështjesh ndërsektoriale.

38. Autoritetet e Shteteve Anëtare duhet, siç detajohet më tej në §§ 47 e në vijim të Memorandumit Shpjegues, të sqarojnë, në përputhje me Konventën dhe jurisprudencën përkatëse, kur gjuha e urrejtjes duhet të ndalohet sipas ligjit penal, civil ose administrativ.

39. Kur zhvillojnë dhe zbatojnë politika, legjislativën, strategjinë dhe plane veprimi për të parandaluar dhe luftuar gjuhën e urrejtjes, shtetet anëtare duhet të balancojnë nevojën për të mbrojtur të drejtat e atyre që janë në shënjestër të gjuhës së urrejtjes me të drejtën për lirinë e shprehjes. Në të njëjtën kohë, ata duhet të kenë parasysh se politika të tilla kanë pasoja të ndryshme në një gamë të gjerë aktorësh të medias publike dhe private, me veçori specifike si në median tradicionale ashtu edhe në atë digjitale. Shtetet anëtare duhet gjithashtu të marrin parasysh siç duhet që mjedisi digjital, duke përfshirë mjete të tilla si sistemet e rekomanduesve dhe mjetet e automatizuara të moderimit të përmbajtjes, të vazhdojnë të zhvillohen me një ritëm të shpejtë. Një përkufizim i termit „moderim i përmbajtjes“ jepet nga Memorandumi Shpjegues për Shënimin Udhëzues mbi Moderimin e Përmbajtjes, të miratuar nga CDMSI në mbledhjen e tij të 19-të plenare më 19–21 maj 2021 (Moderimi i përmbajtjes: Praktikë më të mira drejt kornizave efektive ligjore dhe procedurale për mekanizmat vetërregullues dhe bashkërregullues të moderimit të përmbajtjes (në tekstin e mëtejshëm, Shënim Udhëzues për Moderimin e Përmbajtjes)).

40. Gjuha e urrejtjes jo vetëm që synon një person individual, por edhe komunitetet dhe grupet, dhe shpesh përforcohet nga shpërndarja e saj e gjerë përmes internetit dhe kanaleve të tjera. Për të parandaluar dhe luftuar shpërndarjen e tij në mënyrë efektive dhe gjithëpërfshirëse, një gamë e gjerë aktorësh në sferën publike dhe private duhet të mobilizohen dhe të bashkëpunojnë (për më shumë detaje shihni Kapitujt 3 dhe 7 në veçanti).

41. Efektet e gjuhës së urrejtjes mund të përforcohen edhe më shumë kur ajo mbështetet jo vetëm në një, por në disa baza. Gratë që i përkasin një pakice kombëtare, për shembull, mund të bëhen shënjestër e gjuhës së urrejtjes jo vetëm për shkak të seksit të tyre, por edhe origjinës së tyre etnike. Efektet rritëse të një gjuhe të tillë urrejtjeje, dhe ndërveprimi i bazave dhe paragjykimeve të ndryshme, mund të kenë efektin që ata që janë në shënjestër nga ajo të gjenden në një situatë veçanërisht të cënueshme dhe të kenë nevojë për mbrojtje dhe ndihmë specifike (për më shumë detaje shihni për shembull Memorandumin Shpjegues të ECRI-t GPR nr. 14 për luftën kundër racizmit dhe diskriminimit racor në punësim, § 1). Gjatë përpunimit dhe zbatimit të politikave, strategjive dhe planeve të veprimit për të parandaluar dhe luftuar gjuhën e urrejtjes, shtetet anëtare dhe aktorët e tjerë kyç (shihni Kapitullin 3) duhet të ndjekin një qasje të ndjeshme ndaj moshës dhe gjinisë. Kjo qasje duhet të marrë parasysh interesat dhe shqetësimet e çdo personi dhe grupi, të eksplorojë specifikat dhe nevojat e tyre dhe të synojë hartimin e politikave më të mira dhe veprimeve specifike për të përmbushur këto nevoja.

42. Gjatë zhvillimit të politikave, strategjive ose planeve të veprimit për të parandaluar dhe luftuar gjuhën e urrejtjes, shtetet anëtare duhet të përfshijnë jo vetëm palët e ndryshme të interesuara në fjalë, por edhe personat që janë aktualisht ose potencialisht në shënjestër të gjuhës së urrejtjes. Kjo duhet të ndodhë që në fillim të procesit në mënyrë që t'i jepet një vend qendror përvojave dhe nevojave të personave të synuar.

2. KUADRI LIGJOR

Në paragrafin 7:

43. Gjuha e urrejtjes, siç kuptohet në § 2 të Rekomandimit, ndërhyt në dinjitetin dhe mirëqenien psikologjike, dhe në disa raste integritetin fizik, të objektivave të saj, të cilët mbrohen sipas nenit 8 të Konventës. Siç përshkruhet në §§ 24–25 të këtij Memorandumi Shpjegues, shtetet anëtare kanë një detyrim pozitiv sipas nenit 8 të Konventës për të mbrojtur viktimat e gjuhës së urrejtjes kur ajo arrin një nivel ose prag të caktuar ashpërsie, duke përfshirë ligjin penal (*Delfi AS kundër Estonisë*, cituar më lart, §§ 153 dhe 159; *Beizaras dhe Levickas kundër Lituanisë*, cituar më lart, § 125; *Budinova dhe Chaprazov kundër Bullgarisë*, cituar më lart, §§ 62 e në vazhdim). Nuk mund të përjashtohet që gjuha e urrejtjes e një niveli të caktuar intensiteti, dhe në varësi të kontekstit, mund të jetë gjithashtu trajtim çnjerëzor ose poshtërues dhe në këtë mënyrë të shkelë nenin 3 të Konventës (në lidhje me këtë shihni *Király dhe Dömötör kundër Hungarisë*, nr. 10851/13, 17 janar 2017, §§ 41–42). Neni 10 i Konventës dhe parimet e proporcionalitetit kërkojnë që shtetet anëtare të vendosin forma më pak të rënda të ndërhyrjeve në lidhje me të drejtën e lirisë së shprehjes për mbrojtjen e viktimave të gjuhës së urrejtjes, siç janë dispozitat administrative dhe të ligjit civil.

44. Shumë shtete anëtare kanë ratifikuar instrumente ndërkombëtare detyruese që përmbajnë detyrime konkrete në lidhje me përmbajtjen e dispozitave ligjore, për shembull ICERD, ICCPR, Konventa e OKB-së për Parandalimin dhe Dënimin e Krimit të Gjenocidit (në tekstin e mëtejshëm, Konventa e Gjenocidit), Protokollin Shtesë i ETS nr. 189 i Këshillit të Evropës në Konventën mbi krimin kibernetik në lidhje me kriminalizimin e akteve të natyrës raciste dhe ksenofobike të kryera nëpërmjet sistemeve kompjuterike (në tekstin e mëtejshëm, ETS nr. 189 APCCC), dhe Konventa e Organizatave Ndërkombëtare të Punës (nr. 111) në lidhje me diskriminimin përkatësisht në punësim dhe profesion, 1958. Shtetet anëtare nxiten të vazhdojnë ratifikimin dhe zbatimin e këtyre instrumenteve, sipas rastit, në mënyrë që të sigurohen standarde gjithnjë e më homogjene në nivel ndërkombëtar dhe për të shmangur fragmentimin, veçanërisht në lidhje me parandalimin dhe luftimin e gjuhës së urrejtjes online. Vendet anëtare të BE-së janë gjithashtu të detyruara nga instrumente të tilla si, Vendimi Kuadër i Këshillit të BE-së 2008/913/JHA për luftimin e formave dhe shprehjeve të caktuara të racizmit dhe ksenofobisë me anë të ligjit penal, dhe janë të detyruara të kalojnë përmbajtjen e direktivave të BE-së për trajtimin e barabartë 2000/43/KE, 2004/113/KE, 2006/54/KE dhe 2010/41/BE në legjislacionin e tyre kombëtar.

45. Siç thuhet në § 25 më lart, çdo kufizim i së drejtës për lirinë e shprehjes duhet të parashikohet me ligj, të ndjekë një qëllim legjitim dhe të jetë i nevojshëm në një shoqëri demokratike (neni 10.2 i Konventës). Në rastet më të rënda të gjuhës së urrejtjes, autori i krimit nuk mund të thirret në mbrojtjen e parashikuar nga neni 10 i Konventës. Neni 17 i Konventës e heq këtë mbrojtje kur një fjalim i tillë është i papajtueshëm me vlerat e shpallura dhe të garantuara nga Konventa. Sipas praktikës gjyqësore të Gjykatës, këto vlera përfshijnë tolerancën, paqen sociale dhe mosdiskriminimin (*Pavel Ivanov kundër Ruisë*, nr. 35222/04, 20 shkurt 2007, § 1; dhe, *Fouad Belkacem kundër Belgjikës*, nr. 34367/14, 27 qershor 2017, § 33), barazia gjinore (*Kasymakhunov et al. kundër Ruisë*, nr. 26261/05 dhe 26377/06, 14 mars 2013, § 110), dhe drejtësia dhe paqja (*M'Bala M'Bala kundër Francës*, nr. 25239/13, 20 tetor 2015, § 33).

46. E drejta penale civile, administrative dhe (si mjeti i fundit) duhet të përdoret vetëm për të sanksionuar rastet e gjuhës së urrejtjes që arrijnë një nivel të caktuar serioziteti, i cili, sipas praktikës gjyqësore të Gjykatës, është i nevojshëm për ardhjen e nenit 8 në fuqi (shihni gjithashtu § 24 më lart). Sipas jurisprudencës përkatëse, duhet të bëhet një vlerësim nëse një deklaratë publike negative në lidhje me një grup shoqëror mund të shihet se ndikon në „jetën private“ të anëtarëve individualë të atij grupi deri në pikën që shkakton zbatimin e nenit 8 të Konventës në lidhje me to. Në lidhje me këtë, Gjykata zbaton faktorët e renditur në § 4 të Rekomandimit (*Budinova dhe Chaprazov kundër Bullgarisë*, cituar më lart, §§ 62–63; dhe, *Behar et al. kundër Bullgarisë*, nr. 29335/13, 16 shkurt 2021, §§ 65 e në vazhdim).

Në paragrafin 8:

47. Shtetet anëtare duhet të përdorin terminologji dhe përkufizime të qarta dhe të sakta, dhe të përmbahen nga përdorimi i termave të paqarta dhe të përgjithshme në legjislacionin e tyre që adreson gjuhën e urrejtjes, ato duhet gjithashtu të ofrojnë udhëzime për interpretimin dhe zbatimin e saj. Kështu, vendimet bëhen të parashikueshme dhe transparente. Me fjalë të tjera, formulimi i dispozitave ligjore duhet t'u mundësojë individëve të rregullojnë sjelljen e tyre dhe të parashikojnë pasojat e veprimeve të tyre (*Altuğ Taner Akçam kundër Turqisë*, nr. 27520/07, 25 janar 2012, § 93 e në vazhdim; dhe, *Delfi AS kundër Estonisë*, cituar më lart, § 121). Kjo gjithashtu ndihmon gjykatat kombëtare që të zhvillojnë praktikë të qëndrueshme gjyqësore.

48. Kufizimet për të drejtën e lirisë së shprehjes duhet të interpretohen ngushtë, të jenë plotësisht në përputhje me nenin 10.2 të Konventës dhe të marrin parasysh faktorët e përcaktuar në § 4 të Rekomandimit për vlerësimin e ashpërsisë së gjuhës së urrejtjes dhe nivelin e duhur të përgjigjes. Në përputhje me praktikën gjyqësore të Gjykatës, çdo kufizim duhet t'i përgjigjet një nevoje urgjente sociale, të jetë masa më pak ndërhyrëse e disponueshme, të mos jetë tepër e gjerë dhe të jetë proporcionale, në mënyrë që përfitimi për interesin e mbrojtur të tejkalojë dëmin ndaj lirisë së shprehjes, duke përfshirë sanksionet që ajo autorizon (shihni për referencë Udhëzuesin mbi nenin 10 të Konventës Evropiane për të Drejtat e Njeriut, Liria e Shprehjes).

49. Qartësia ligjore në legjislacionin që trajton gjuhën e urrejtjes nuk duhet t'i shërbejë vetëm qëllimit (i) të nenit 7 të Konventës (nuk ka dënim pa ligj), por gjithashtu (ii) të sigurojë qartësi, duke përfshirë pragun minimal për kriminalizimin, (iii) të përcaktojë të shprehurit që mbrohet nga liria e shprehjes, dhe (iv) vepron si një mbrojtje kundër abuzimit (në këtë aspekt shihni *Budinova dhe Chaprazov kundër Bullgarisë*, cituar më lart, §§ 61 e në vazhdim). Sipas jurisprudencës së Gjykatës, është jashtëzakonisht e rëndësishme që dispozitat e ligjit penal të drejtura kundër shprehjeve që nxisin, promovojnë ose justifikojnë dhunën, urrejtjen ose intolerancën, të përcaktojnë qartë dhe saktë shtrirjen e veprave përkatëse. Dispozitat duhet të interpretohen rreptësisht, në mënyrë që të shmangët një situatë ku liria e veprimit të shtetit për të ndjekur penalisht vepra të tilla bëhet shumë e gjerë dhe potencialisht objekt abuzimi nëpërmjet zbatimit selektiv (*Savva Terentyev kundër Rusisë*, cituar më lart, § 85; dhe, *Altug Taner Akcam kundër Turqisë*, cituar më lart, §§ 93–94).

Në paragrafin 9:

50. Legjislacioni që adreson gjuhën e urrejtjes si dhe kornizat për moderimin e përmbajtjes (për detaje, shihni §§ 16 dhe vijues të Rekomandimit) nuk duhet të keqpërdoret ose abuzohet, për shembull për të penguar debatin publik, për të heshtur kundërshtarët politikë, gazetarët, mediat, grupet minoritare ose kontribues të tjerë në debatin publik, duke përfshirë zërat kritikë (shihni CM/Rec(2018)2 mbi rolet dhe përgjegjësitë e ofruesve të internetit, §§ 1.3. dhe 1.4.). Në këtë aspekt, Gjykata ka theksuar se ka pak hapësirë sipas nenit 10 për të ndaluar kufizimet në të drejtën e lirisë së shprehjes në sferën e debatit politik dhe çështjeve me interes publik, dhe se kufijtë e kritikës së pranueshme janë më të gjera për qeverinë sesa për një individ privat (*Dink kundër Turqisë*, nr. 2668/07, 14 shtator 2010, § 133; dhe, *Perinçek kundër Zvicrës*, cituar më lart, § 197). Masat mbrojtëse ligjore dhe praktike përfshijnë formulimin e qartë të legjislacionit për gjuhën e urrejtjes (shihni më lart §§ 47 e në vazhdim të Memorandumit Shpjegues). Duhet të ketë një proces legjislativ transparent me konsultim me palët e interesuara, rregulla për imunitetin për zyrtarët e zgjedhur, një kornizë në përputhje me të drejtat e njeriut për moderimin e përmbajtjes, vlerësim të rregullt të legjislacionit që adreson gjuhën e urrejtjes, sisteme të moderimit të përmbajtjes për ofruesit e internetit (shihni §§ 26 dhe 34 të Rekomandimit), dhe shqyrtim nga media dhe academia e rasteve të gjuhës së urrejtjes dhe abuzimeve të mundshme të legjislacionit që adreson gjuhën e urrejtjes.

Në paragrafin 10:

51. Shpesh, ata që janë në shënjestër të drejtpërdrejtë ose të tërthortë të gjuhës së urrejtjes kanë frikë dhe hezitojnë të raportojnë dhe të nisin vetë procedurat ligjore. Prandaj, është e rëndësishme të sigurohet se ekzistojnë institucione që mund t'i përfaqësojnë ato ose të ndërmarrin veprime ligjore në emër të tyre apo edhe në vend të tyre.

52. Në rastet kur rastet e gjuhës së urrejtjes arrijnë nivelin minimal të seriozitetit të kërkuar nga neni 8 (shihni § 33 më lart) për të ndërmarrë veprime, shtetet anëtare duhet të sigurojnë që organet e barazisë dhe institucionet kombëtare të të drejtave të njeriut të kenë mandatin për të ofruar këshilla ligjore dhe ndihmë për ata që janë në shënjestër të gjuhës së urrejtjes. Kjo bëhet për të siguruar të drejtat e tyre para institucioneve, organeve gjyqësore dhe gjykatave në përputhje me dispozitat kombëtare. Aty ku është e përshtatshme, kjo duhet të përfshijë të drejtën për t'i përfaqësuar ata, me pëlqimin e tyre, përpara institucioneve të tilla, organeve gjyqësore dhe gjykatave. Gjithashtu, sipas rastit, kjo bëhet për të sjellë raste të diskriminimit ose intolerancës individuale dhe strukturore në emër të institucionit kombëtar të të drejtave të njeriut ose organit të barazisë (shihni ECRI GPR nr. 2 mbi organet e barazisë për të luftuar racizmin dhe intolerancën në nivel kombëtar, §§ 14–15; Direktivat e BE-së 2000/43/EC, 2004/113/EC, 2006/54/EC dhe 2010/41/BE për trajtimin e barabartë janë të të njëjtit drejtim).

53. Për më tepër, organizatat joqeveritare të krijuara për të ndihmuar njerëzit e shënjestruar nga gjuha e urrejtjes për të realizuar të drejtën e tyre për mbrojtje, përfshirë në gjykatë, duhet të jenë në gjendje të veprojnë si përfaqësues të tyre përpara institucioneve, organeve gjyqësore dhe gjykatave, në përputhje me dispozitat kombëtare. Sipas Gjykatës, kthimi në organet kolektive të tilla si shoqatat është, në shoqëritë moderne, një nga mjetet e aksesueshme, nganjëherë të vetmet mjete, në dispozicion të individëve për të mbrojtur

me efektivitet interesat e tyre të veçanta. Për më tepër, pozita e shoqatave për të nisur procedime ligjore në mbrojtje të interesave të anëtarëve të tyre njihet nga legjislacioni i shumicës së vendeve evropiane (shihni *Beizaras dhe Levickas kundër Lituanisë*, cituar më lart, § 81). Të drejta të ngjashme u jepen atyre edhe në fushat e së drejtës civile dhe administrative (shihni ECRI GPR nr. 7 mbi legjislacionin kombëtar për të luftuar racizmin dhe diskriminimin racor, § 25; dhe shembuj të mëtejshëm të dhënë në Direktivat e BE-së për trajtimin e barabartë 2000/43/EC, 2004/113/KE, 2006/54/KE dhe, 2010/41/BE).

E Drejta Penale

Në paragrafin 11:

54. Si pjesë e detyrimit pozitiv të shteteve anëtare për të mbrojtur ata që janë në shënjestër të gjuhës së urrejtjes, shprehjet më të rënda të gjuhës së urrejtjes duhet të kriminalizohen. Kjo nuk i shërben vetëm funksionit ndëshkues të ligjit penal, por dërgon një sinjal të qartë për autorët e mundshëm dhe shoqërinë në tërësi (funksioni i përgjithshëm parandalues i ligjit penal), se shprehje të tilla përbëjnë vepra penale. Nxitja ndaj dhunës ose kërcënimeve për dhunë dhe llojeve të tjera të përmbajtjes duhet të përcaktohen qartë në ligjin kombëtar bazuar në përhapjen kombëtare, rëndësinë dhe ashpërsinë e llojeve të tjera të gjuhës së urrejtjes.

55. Kur në ligjin e tyre penal kombëtar përcaktohet se cilat shprehje të gjuhës së urrejtjes përbëjnë vepra penale, për qëllimin e këtij Rekomandimi, shtetet anëtare duhet të bazohen në standardet përkatëse detyruese dhe jodetyruese ndërkombëtare, në veçanti ICERD, Konventa e Gjenocidit, Protokollin Shtesë të Konventës për krimin kibernetik, EUFD 2008/913/JHA, jurisprudencën e zhvilluar nga Gjykata dhe GPR nr. 7 të ECRI-t mbi legjislacionin kombëtar për të luftuar racizmin dhe diskriminimin racor, së bashku me memorandumet shpjeguese për ato dokumente.

56. Gjykata thekson se vendosja e sanksioneve të rënda penale mund të justifikohet në rastet e gjuhës së urrejtjes, madje edhe ndaj gazetarëve ose politikanëve (*Budinova dhe Chaprazov kundër Bullgarisë*, cituar më lart, § 90; në lidhje me gjuhën e urrejtjes nga politikanët, shihni gjithashtu § 29 të Rekomandimit). Duke marrë parasysh parimin e proporcionalitetit, ligji penal duhet të zbatohet vetëm për shprehjet më të rënda të urrejtjes. Gjykata me të vërtetë ka pranuar se sanksionet penale, përfshirë ato kundër individëve përgjegjës për shprehjet më të rënda të urrejtjes ose nxitjen e të tjerëve në dhunë, mund të përdoren vetëm si masë e fundit. Duke qenë kështu, ai gjithashtu ka vendosur se aty ku veprimet që përbëjnë vepra të rënda janë të drejtuara kundër integritetit fizik ose mendor të një personi, vetëm mekanizmat efikasë të ligjit penal mund të sigurojnë mbrojtjen e duhur dhe të shërbejnë si faktor parandalues. Gjykata gjithashtu ka pranuar se kërkohen masa penale në lidhje me sulmet verbale të drejtpërdrejta dhe kërcënimet fizike të motivuara nga qëndrimet diskriminuese (*Beizaras dhe Levickas kundër Lituanisë*, cituar më lart, § 111). Shprehjet më pak të rënda duhet të trajtohen sipas ligjit civil dhe administrativ. Rastet që nuk arrijnë kufirin minimal për veprim sipas nenit 8 të Konventës duhet të trajtohen nëpërmjet masave joligjore, si p.sh., ndërgjegjësimi dhe edukimi.

57. Shumica e standardeve të lartpërmendura përqendrohen në gjuhën e urrejtjes raciste, megjithatë, dokumente të ndryshme ndërkombëtare u bëjnë thirrje shteteve anëtare të kriminalizojnë fjalimin që përhap urrejtje në lidhje me arsye të tjera, si seksi, orientimi seksual ose identiteti gjinor. Për shembull, § I.A.1. i CM/Rec(2019)1 për parandalimin dhe luftimin e seksizmit, fton shtetet anëtare të marrin në konsideratë reformat legjislative që përcaktojnë dhe kriminalizojnë gjuhën e urrejtjes seksiste, dhe raportet e monitorimit të vendit të ECRI-t dhe Parimet e Yogyakarta (Parimi 5B) rekomandojnë kriminalizimin e gjuhës së urrejtjes për arsye të orientimit seksual dhe identitetit gjinor. Shtetet Anëtare inkurajohen fort t'i mbulojnë këto arsye në legjislacionin e tyre penal dhe të marrin në konsideratë zgjerimin e mëtejshëm të kësaj liste arsyesh.

58. Shtetet Anëtare jo vetëm që duhet të verifikojnë nëse kanë përmbushur plotësisht detyrimet që kanë marrë përsipër nëpërmjet ratifikimit të instrumenteve detyruese, por inkurajohen shumë të ratifikojnë instrumente shtesë. Ata duhet gjithashtu të zbatojnë rekomandimet përkatëse të përgjithshme dhe specifike të vendit që organet monitoruese dhe instancat e tjera të Këshillit të Evropës, OKB-së dhe organizatave të tjera ndërqeveritare, u kanë adresuar atyre.

59. Shtetet Anëtare të Këshillit të Evropës kanë ratifikuar ose janë të detyruara nga një prej instrumenteve të mëposhtme që përmbajnë detyrime për të kriminalizuar nxitjen e gjenocidit, nxitjen e urrejtjes dhe dhunës, si dhe disa gjithashtu, nxitjen e diskriminimit: Neni IIIc i Konventës së Gjenocidit, Neni 4a ICERD, nenet 3 dhe 1 APCCC, dhe neni 1.1a dhe d i EUFD 2008/913/JHA. Ndërsa nxitja për krime kundër njerëzimit ose krime lufte në parim mbulohet tashmë nga nxitja për dhunë (shihni § 11b të Rekomandimit), u ndje e rëndësishme

të përmendet nxitja e këtyre krimeve në mënyrë të hollësishme në § 11a të Rekomandimit krahas nxitjes për të kryer gjenocid, duke pasur parasysh nenin 25.3.b të Statutit të Romës të Gjykatës Ndërkombëtare Penale (përgjegjësia penale nëse një person „urdhëron, kërkon ose nxit“ një krim të tillë). Në këtë kontekst, duhet përmendur gjithashtu standardin jo-detyrues në § 18a të ECRI-t GPR nr. 7 mbi legjislacionin kombëtar për të luftuar racizmin dhe diskriminimin racor dhe praktika gjyqësore e Gjykatës për mohimin e Holokaustit (shihni për shembull *Garaudy kundër Francës*, nr. 65831/01, 24 qershor 2003, *Witzsch kundër Gjermanisë*, nr. 7485/03, 13 dhjetor 2005, dhe *Nachtmann kundër Austrisë*, nr. 36773/97, 9 shtator 1998).

60. Nenet 4 dhe 5 të APCCC-së dhe §§ 18b dhe c të ECRI-t GPR nr. 7 mbi legjislacionin kombëtar për të luftuar racizmin dhe diskriminimin racor përmbajnë dispozita mbi kriminalizimin e kërcënimeve dhe fyerjeve të motivuara raciste dhe ksenofobike. Mohimi, minimizimi i rëndë, miratimi ose justifikimi i gjenocidit ose krimeve kundër njerëzimit, siç përcaktohet nga e drejta ndërkombëtare, duhet të konsiderohet vepër penale sipas nenit 6 të APCCC-së; Neni 1c dhe d EUFD 2008/913/JHA; dhe, § 18e i ECRI GPR nr. 7. ECRI GPR nr. 7 rekomandon gjithashtu kriminalizimin e mohimit, me qëllim racist, të krimeve të luftës. Përhapja e materialeve të urrejtjes dhe e ideve të bazuara në epërsinë racore duhet të konsiderohet vepër penale sipas nenit 3 të APCCC-së; Neni 1b EUFD 2008/913/JHA; Neni 4a ICERD; dhe, §§ 18d dhe f të GPR-së nr. 7 të ECRI-t.

61. Sipas neneve 3, 5 dhe 6 të APCCC-së, shtetet anëtare mund të rezervojnë të drejtën të mos zbatojnë ndonjë masa për të adresuar shpërndarjen e materialit racist dhe ksenofobik, fyerjet dhe mohimin e motivuar racist dhe ksenofobik, minimizimin e rëndë, miratimin ose justifikimin e gjenocidit ose krimeve kundër njerëzimit. Një numër i madh shtetesh anëtare kanë bërë me të vërtetë rezerva në lidhje me këtë kur ratifikojnë këtë instrument. Ndërsa kjo pasqyron një tendencë të përgjithshme për të çkriminalizuar fyerjet dhe për t'i ndaluar ato sipas ligjit civil dhe administrativ, mund të vërehet gjithashtu se shpifja mund të kriminalizohet (lidhur me kriminalizimin e shpifjes raciste shihni § 18b të ECRI-t GPR nr. 7 mbi legjislacionin kombëtar për të luftuar racizmin dhe diskriminimin racor).

62. Kur shtetet anëtare nuk i bëjnë shprehjet e lartpërmendura të gjuhës së urrejtjes si vepra të rregullta penale, ato inkurajohen fuqimisht t'i trajtojnë ato si vepra penale të peshës më të vogël, siç janë kundërvajtjet ose t'i lënë në ndjekje penale private. Nëse shprehje të tilla të gjuhës së urrejtjes, shtetet anëtare nuk i bëjnë fare vepra penale ose konsiderojnë se shprehje të caktuara nuk arrijnë një nivel të mjaftueshëm serioziteti për t'u trajtuar përmes dispozitave të ligjit penal, ato duhet t'i ndalojnë ato sipas ligjit civil ose administrativ.

63. Neni 4.b ICERD përmban një tjetër detyrim detyrues që mund të japë një kontribut të rëndësishëm për të luftuar në mënyrë efektive gjuhën e urrejtjes, që është shpallja e organizatave që promovojnë dhe nxisin diskriminimin racor të paligjshëm dhe i ndalojnë ato. Më tej, pjesëmarrja në organizata të tilla mund të njihet si një vepër penale (shihni gjithashtu rekomandimin e ngjashëm në § 18g të ECRI-t GPR nr. 7 mbi legjislacionin kombëtar për të luftuar racizmin dhe diskriminimin racor). Në lidhje me këtë, duhet t'i referohet edhe praktikës gjyqësore të Gjykatës sipas nenit 11 të Konventës, e cila pranon se një shtet ka të drejtë të marrë masa parandaluese për të mbrojtur demokracinë përballë shoqatave ose lëvizjeve. Kjo mund të bëhet nëse një paragjykim mjaft i afërt ndaj të drejtave të të tjerëve kërcënon të minojë vlerat themelore mbi bazën e të cilave ekziston dhe funksionon një shoqëri demokratike. Një vlerë e tillë është bashkëjetesa e anëtarëve të shoqërisë të lirë nga ndarja racore, pa të cilën një shoqëri demokratike është e paimagjinueshme (shihni *Vona kundër Hungarisë*, nr. 35943/10, 9 korrik 2013, § 57). Duhet të kujtojmë gjithashtu se sipas praktikës gjyqësore të Gjykatës, shoqatat që ushtrojnë veprimtari në kundërshtim me vlerat e Konventës nuk mund të përfitojnë nga mbrojtja e nenit 11, për shkak të nenit 17 që ndalon përdorimin e Konventës, për të shkaktuar ose kufizuar së tepërmi të drejtat e garantuara prej saj (shihni *W.P. dhe të tjerët kundër Polonisë*, nr. 42264/98, 2 shtator 2004, në lidhje me ndalimin e krijimit të një shoqate, memorandum i shoqërimit të së cilës kishte ngjyrim antisemitike).

Në paragrafin 12:

64. Detyrimet pozitive të shteteve anëtare sipas Konventës përfshijnë gjithashtu kërkesat procedurale të tilla si, detyrimi për shtetet anëtare për të kryer hetime efektive në rastet e gjuhës kriminale të urrejtjes, online dhe jo vetëm (shihni në raste të veçanta kur integriteti fizik i personit të synuar u prek *Király dhe Dömötör kundër Hungarisë*, cituar më lart, §§ 61 e në vazhdim, dhe *Beizaras dhe Levickas kundër Lituanisë*, cituar më lart, § 129).

65. Për të qenë në gjendje të përmbushin detyrimin e tyre pozitiv për të hetuar në mënyrë efektive rastet e gjuhës së dënueshme të urrejtjes, shtetet anëtare duhet t'i kushtojnë vëmendje të veçantë gjuhës së urrejtjes e cila u drejtohet personave dhe grupeve të cënueshme. Kjo mund të bëhet duke u kontaktuar në mënyrë aktive dhe duke marrë masa efektive për të lehtësuar dhe nxitur raportimin e gjuhës së urrejtjes kriminale tek shërbimet e zbatimit të ligjit (lidhur me çështjen e nën-raportimit të gjuhës së dënueshme të urrejtjes shihni § 57 të Rekomandimit; për detaje në lidhje me çështjen e ndërtimit të besimit me pakicat dhe grupet e tjera,

shihni §§ 11 dhe vijues të ECRI-t GPR nr. 11 mbi luftën kundër racizmit dhe diskriminimit racor në polici). Ata që janë në shënjestër të gjuhës së urrejtjes duhet të informohen për të drejtat e tyre, veçanërisht për të drejtën e tyre për të marrë pjesë në procedimet ligjore.

66. Duke pranuar se ndjekja penale është një mjet përfundimtar, fokusi i shteteve anëtare duhet të jetë në heqjen e gjuhës së urrejtjes (online), në mënyrë që të parandalohet viktimizimi i vazhdueshëm. Kur ndjekja penale është e përshtatshme, hetimet nga policia, prokuroria ose organe të tjera, duhet të jenë gjithashtu efektive në kuptimin që ato janë në gjendje të çojnë në vërtetimin e fakteve dhe në përcaktimin se shprehja e kundërshtuar plotëson përkufizimin ligjor të gjuhës së urrejtjes kriminale. Për më tepër, hetimet duhet të çojnë në identifikimin dhe përfundimisht, nëse është e përshtatshme, në ndëshkimin e atyre që janë përgjegjës. Autoritetet duhet që në ndërhyrjen e tyre të parë të ndërmarrin çdo hap të arsyeshëm për të mbledhur dhe siguruar të gjitha provat në lidhje me shprehjen e kundërshtuar. Përfundimet e hetimit duhet të bazohen në një analizë të plotë, objektive, të ndjeshme ndaj moshës dhe gjinisë, dhe të paanshme të të gjithë elementëve përkatës, duke përfshirë nëse shprehja e kundërshtuar ishte e motivuar nga një ose më shumë arsye të ndaluara dhe nëse ajo përbënte një kërcënim apo nxitje për urrejtje, diskriminim ose dhunë (shihni në lidhje me këtë §§ 11 e më tutje të ECRI-t GPR nr. 11 mbi luftën kundër racizmit dhe diskriminimit racor në polici dhe §§ 66 e në vazhdim të Memorandumit të tij Shpjegues dhe §§ 255 e më tutje të Udhëzimeve të Hartfordit mbi krimet e të folurit në të drejtën penale ndërkombëtare).

67. Policia dhe shërbimet e prokurorisë duhet për më tepër të vënë një fokus të veçantë në hetimin e gjuhës kriminale të urrejtjes online dhe vëmendje e veçantë duhet t'i kushtohet zbatimit efektiv të Konventës për krimin kibernetik dhe Protokollit të saj Shtesë, aty ku është e zbatueshme (shihni §§ 79 dhe vijues të Memorandumit Shpjegues për rregullimin e gjuhës së urrejtjes online). Në këtë drejtim, një numër në rritje i shteteve anëtare kanë krijuar njësi të veçanta policie dhe prokurorie që specializohen në ndjekjen penale të gjuhës së urrejtjes online (për më shumë detaje, shihni seksionet mbi gjuhën e urrejtjes në raportet e monitorimit të vendit të ECRI-t).

68. Në këtë kontekst, shtetet anëtare duhet të rregullojnë gjithashtu kushtet në të cilat ofruesit e internetit janë të detyruar t'u dorëzojnë adresat IP dhe të dhëna të tjera agjencive të zbatimit të ligjit që janë të nevojshme për të identifikuar autorin e gjuhës së urrejtjes (për më shumë detaje shihni gjithashtu më poshtë §§ 101 etj.).

69. Më në fund, duhet përmendur se shërbimet e prokurorisë shpesh kanë, në lidhje me rastet më pak të rënda të gjuhës së urrejtjes, sipas rregullave të përgjithshme të ligjit kombëtar procedural penal, një kufi të caktuar vlerësimi nëse do të ndjekin penalisht apo jo raste të tilla. Për ato raste, në të cilat shërbimet e prokurorisë vendosin të mos nisin ose të ndjekin një hetim, ata që janë në shënjestër të gjuhës së urrejtjes duhet të kenë mundësinë të kërkojnë dëmshpërblim sipas ligjit civil dhe administrativ ose, kur është e zbatueshme, t'i drejtohen ndjekjes penale private.

E drejta civile dhe administrative

Në paragrafin 13:

70. E drejta administrative dhe civile është një tjetër vend i rëndësishëm ligjor për mbrojtjen e të drejtave të atyre që janë në shënjestër të gjuhës së urrejtjes në lidhje me të drejtat e Konventës (për shembuj të çështjeve të së drejtës civile, shihni *Delfi AS kundër Estonisë*, cituar më lart, §§ 21 e në vazhdim; dhe, *Aksu kundër Turqisë*, nr. 4149/04 dhe 41029/04, 15 mars 2012, [Dhoma e Madhe], §§ 19 e në vazhdim; për shembuj të çështjeve të së drejtës administrative shihni *Balsytė-Lideikienė kundër Lituaniës*, nr. 72596/01, 4 nëntor 2008, §§ 3 e në vazhdim, dhe, *Mouvement Raëlien kundër Zvicrës*, nr. 16354/06, 13 korrik 2012). Procedurat civile dhe administrative ndonjëherë mund të kryhen paralelisht me procedurat penale (personi i shënjestruar nga gjuha e urrejtjes mundet, në të njëjtën kohë, të raportojë rastin tek shërbimet e zbatimit të ligjit dhe të kërkojë paralelisht kompensim sipas ligjit civil dhe ndonjëherë administrativ). Në rastet e gjuhës së urrejtjes që nuk arrijnë shkallën më të lartë të ashpërsisë në kuptimin e § 3 të Rekomandimit, procedurat civile dhe administrative mund të jenë vendi i vetëm ligjor për trajtimin e gjuhës së urrejtjes. Të dyja rrugët ligjore çojnë në rezultate të ndryshme: ndërsa procedurat penale përgjithësisht çojnë në një dënim, procedurat civile dhe administrative shpesh çojnë në pagesën e një kompensimi ose ndalimin e përdorimit të gjuhës së urrejtjes. Procedurat civile dhe administrative në përgjithësi do të jenë forma më pak e rëndë e ndërhyrjes në lidhje me të drejtën e lirisë së shprehjes. Në të njëjtën kohë, rregullat mbi barrën e provës dhe nivelin e kërkuar të provës ndryshojnë ndërmjet të dyja rrugëve dhe shpesh do të jetë më e lehtë që autori i gjuhës së urrejtjes të mbahet përgjegjës sipas ligjit civil dhe administrativ.

71. Duhet të theksohet se për disa shtete anëtare, ligji penal është baza e vetme për rregullimin e gjuhës së urrejtjes kriminale dhe gjuha e urrejtjes jo-kriminale nuk ka asnjë kuptim juridik. Megjithatë, në këto raste, një ligj i tillë penal mund të përfshijë masa, si pjesë e një mjeti juridik të drejtësisë penale, të cilat shtetet e tjera zakonisht mund t'i konsiderojnë si masa të së drejtës civile – të tilla si gjobat dhe kompensimi si pjesë e një sanksioni penal (p.sh., në vend të dënimit me burgim ose plotësues i dënimit me arrestim ose burgim).

72. Sipas ligjit civil, cenimi i dinjitetit, integritetit psikologjik dhe reputacionit të një personi (lidhur me mbrojtjen e këtyre elementeve sipas nenit 8 të Konventës shihni *Király dhe Dömötör kundër Hungarisë*, cituar më lart, § 41; dhe, *Beizaras dhe Levickas*, kundër Lituanisë, e cituar më lart, § 117) përgjithësisht rezultojnë në pretendime për dëmshpërblim dhe masa urgjente, shpesh sipas ligjit të përgjithshëm të dëmshpërblimit dhe rregullave specifike mbi përgjegjësinë e shtetit për shkeljen e të drejtës për mbrojtjen e dinjitetit, reputacionit dhe mirëqenies njerëzore. Kjo mbrojtje tenton të jetë më e gjerë se ajo sipas ligjit penal, pasi përfshin një gamë të gjerë shkeljesh, duke përfshirë fyerjet, përgojimet dhe shpifjet, të lidhura me një gamë të gjerë arsyesh të ndaluara, gjithashtu kur forma të tilla të gjuhës së urrejtjes nuk përbëjnë vepër penale.

73. Ndryshe nga dispozitat e ligjit penal për gjuhën e urrejtjes, nuk janë zhvilluar dispozita të veçanta sipas ligjit të përgjithshëm të delikteve ose rregullave mbi përgjegjësinë e shtetit, që do të lejonte një përshkrim më të saktë se cilat shprehje të gjuhës së urrejtjes janë të ndaluara me ligj. Disa shprehje të gjuhës së urrejtjes gjithashtu mund të ndalohen dhe përkufizohen si kundërvajtje administrative në ligjet e medias ose ligjet për komunikimin elektronik. Lidhur me çështjen nëse një shembull i gjuhës së urrejtjes duhet të trajtohet përmes ligjit penal apo civil apo administrativ, duhet të zbatohen kriteret e përshkruara në § 4 të Rekomandimit.

74. Gjuha e urrejtjes gjithashtu mund të bjerë nën përkufizimin e diskriminimit sipas legjislacionit evropian dhe kombëtar kundër diskriminimit, ku autori e trajton personin e synuar ndryshe nga personat e tjerë në situata përkatësisht të ngjashme pa një justifikim objektiv dhe të arsyeshëm (për këtë përkufizim shihni për shembull *D.H. et al. kundër Republikës Çeke*, nr. 57325/00, 13 nëntor 2007, [Dhoma e Madhe], § 175; dhe, *Beizaras dhe Levickas kundër Lituanisë*, cituar më sipër, § 114), ose mund të përbëjë si ngacmim, siç përcaktohet në ligjin kundër diskriminimit. Sipas nenit 2.3 të Direktivës së Këshillit 2000/43/KE, ngacmimi do të konsiderohet si diskriminim sipas kuptimit të direktivës, kur një sjellje e padëshiruar e lidhur me origjinën racore ose etnike ndodh me qëllim ose efekt për të cenuar dinjitetin e një personi dhe të krijimit të një mjedisi frikësues, armiqësor, degradues, denigrues ose fyës.

75. Shtetet anëtare duhet të parashikojnë që mjetet juridike civile dhe administrative për shkeljen e ndalimit të gjuhës së urrejtjes përfshijnë pagesën e dëmshpërblimit, fshirjen, bllokimin, masën e dënimit dhe publikimin e një pranimi që një deklaratë përbënte gjuhë të urrejtjes, si dhe, sipas ligjit administrativ, gjoba dhe humbja e licencës.

Në paragrafin 14:

76. Shtetet Anëtare duhet të sigurojnë që legjislacioni i tyre kundër diskriminimit të zbatohet për të gjitha shprehjet e gjuhës së urrejtjes të mbuluara nga §§ 11 dhe 13 të Rekomandimit, në mënyrë që të krijojnë një sistem në të cilin të gjithë ata që janë në shënjestër nga gjuha e urrejtjes mund të marrin dëmshpërblim dhe në veçanti kompensim për gjuhë të urrejtjes pa bërë ankesë pranë organeve të rendit. Nëpërmjet këtij sqarimi, ata që janë në shënjestër të gjuhës së urrejtjes do të jenë gjithashtu në gjendje të kërkojnë ndihmë dhe mbështetje nga organet e barazisë që duhet të kenë një mandat të qartë për të adresuar gjuhën e urrejtjes dhe të kenë qëndrim për të nisur veprime ligjore ose në emër të personit të shënjestruar ose, sipas rastit, në emrin e tyre. Në këtë aspekt, ekzistenca e ndihmës juridike falas për rastet e diskriminimit është një tjetër element i rëndësishëm për të siguruar që ata që janë në shënjestër nga gjuha e urrejtjes mund të zbatojnë të drejtat e tyre (§§ 4a dhe 14 deri në 16 të ECRI-t GPR nr. 2 mbi organet e barazisë për të luftuar racizmin dhe intolerancën në nivel kombëtar). Aty ku legjislacioni kundër diskriminimit përcakton edhe kundërvajtjet administrative, rastet e dënimit të dyfishtë duhet të përjashtohen.

Në paragrafin 15:

77. Autoritetet ose institucionet publike, si policia, institucionet arsimore, duke përfshirë shkollat dhe mediat publike, kanë një rol vendimtar për të luajtur në përmbushjen e detyrimit pozitiv të shteteve anëtare për të parandaluar dhe luftuar gjuhën e urrejtjes dhe përhapjen e saj. Sipas nenit 4c të ICERD-it, shtetet palë nuk do të lejojnë autoritetet publike ose institucionet publike, kombëtare ose lokale, të promovojnë ose nxisin diskriminimin racor. Duke pasur parasysh ndikimin e tyre të konsiderueshëm në politikat shtetërore dhe diskursin publik, dhe duke pasur parasysh detyrën e tyre specifike për të respektuar të drejtat e njeriut,

Rekomandimi kërkon që shtetet anëtare të sigurojnë që autoritetet ose institucionet publike dhe përfaqësuesit e tyre të shmangin përdorimin e gjuhës së urrejtjes.

78. Shtetet anëtare duhet të fusin më tej në legjislacionin e tyre detyrën e autoriteteve publike për të nxitur përdorimin e fjalës tolerante dhe gjithëpërfshirëse. Ky parim shprehet për shembull në nenin 6 të Konventës Kuadër të ETS-së nr. 157, për Mbrojtjen e Pakicave Kombëtare, e cila përcakton se Palët do të inkurajojnë frymën e përfshirjes dhe dialogut ndërkulturor dhe do të marrin masa efektive për të nxitur respektin dhe mirëkuptimin reciprok dhe bashkëpunimin ndërmjet të gjithë personave që jetojnë në territorin e tyre, pavarësisht nga identiteti etnik, kulturor, gjuhësor ose fetar i këtyre personave, veçanërisht në fushën e arsimit, kulturës dhe medias. Në mënyrë të ngjashme, ECRI rekomandon në §§ 2 dhe 8 të GPR-së nr. 7 mbi legjislacionin kombëtar për të luftuar racizmin dhe diskriminimin racor që kushtetutat e shteteve anëtare duhet të përmbajnë angazhimin e shtetit për të promovuar barazinë dhe se ligji duhet t'i vendosë autoritetet publike nën një detyrë për ta bërë këtë. Këto detyra dhe një nxitje për të folur kundër gjuhës së urrejtjes mund të përfshihen në legjislacionin ose kodet e sjelljes që rregullojnë sjelljen e nëpunësve civilë dhe punonjësve publikë.

Legjislacioni në lidhje me gjuhën e urrejtjes online

79. Në vitet e fundit, gjuha e urrejtjes është përhapur në mënyrë masive, të shpejtë dhe gjerësisht përmes internetit. Për të kufizuar dëmin e shkaktuar nga gjuha e urrejtjes online, shtetet anëtare duhet të miratojnë legjislacion efektiv për parandalimin e publikimit të saj dhe për të siguruar heqjen e tij nga aty ku është publikuar tashmë. Duke pasur parasysh sasinë e madhe të gjuhës së urrejtjes online dhe duke pasur parasysh faktin se nevojitet një veprim i shpejtë për të shmangur përhapjen e gjerë të saj, shtetet anëtare nuk mund ta sigurojnë të vetme këtë detyrë, por duhet të sigurojnë që ofruesit e internetit të kontribuojnë në të.

80. Termi ndërmjetës në internet mund të përkufizohet si një gamë e gjerë, e larmishme dhe me zhvillim të shpejtë lojtarësh, që lehtësojnë ndërveprimet online ndërmjet personave fizikë dhe juridikë duke ofruar dhe kryer një sërë funksionesh dhe shërbimesh. Disa lidhin përdoruesit me internetin, mundësojnë përpunimin e informacionit dhe të dhënave, ose ofrojnë shërbime të bazuara në rrjet, duke përfshirë përmbajtjen e krijuar nga përdoruesit. Të tjerët grumbullojnë informacione dhe mundësojnë kërkime; ato japin akses në përmbajtjen dhe shërbimet e hostit dhe indeksimit të projektuar dhe/ose janë të operuara nga palë të treta. Disa lehtësojnë shitjen e mallrave dhe shërbimeve, duke përfshirë shërbimet audio-vizuale, dhe mundësojnë transaksione të tjera tregtare, duke përfshirë pagesat. Shërbimet ndërmjetëse mund të ofrohen gjithashtu nga mediat tradicionale, për shembull, kur në platformën e tyre ofrohet hapësirë për përmbajtje të krijuar nga përdoruesit – si komentet (§§ 4 deri në 5 të CM/Rec(2018)2 mbi rolet dhe përgjegjësitë e ofruesit në internet).

Në paragrafin 16:

81. Janë shtetet anëtare që kanë detyrimin përfundimtar për të mbrojtur të drejtat e njeriut dhe liritë themelore edhe në mjedisin digjital (§ 1.1.3. i CM/Rec(2018)2 mbi rolet dhe përgjegjësitë e ofruesve të internetit). Prandaj, ata duhet të përpunojnë një kornizë të qartë ligjore për parandalimin dhe luftimin e gjuhës së urrejtjes online, në përputhje me Rekomandimin e lartpërmendur CM/Rec(2018)2 mbi rolet dhe përgjegjësitë e ofruesve të internetit dhe shënimin udhëzues për praktikën më të mirë drejt kornizave ligjore dhe procedurale efektive për mekanizmat vetërregullues dhe bashkërregullues të moderimit të përmbajtjes (Shënim Udhëzues mbi Moderimin e Përmbajtjes), miratuar nga Komiteti Drejtues për Shoqërinë e Medias dhe Informacionit (CDMSI). Këto korniza ligjore duhet të përqendrohen kryesisht në gjuhën e urrejtjes në internet që është e ndaluar sipas ligjit penal, civil ose administrativ (§ 3.1 i Rekomandimit), por gjithashtu të motivojnë ofruesve të internetit dhe palët e tjera të interesuara që të trajtojnë llojet fyese ose të dëmshme të shprehjes në internet të cilat nuk kanë ashpërsi të mjaftueshme për t'u kufizuar në mënyrë legjitime sipas Konventës (shihni § 3.2 të Rekomandimit).

82. Shtetet anëtare duhet të harmonizojnë kuadrin ligjor ndërmjet tyre dhe të punojnë drejt miratimit të standardeve të përbashkëta në nivel ndërkombëtar (shihni §§ 62–63 të Rekomandimit), pasi gjuha e urrejtjes në internet përhapet mbi kufijtë kombëtarë dhe nevojitet harmonizim për të parandaluar dhe luftuar gjuhën e urrejtjes në internet në një mënyrë efektive. Procedurat dhe kushtet e largimit duhet të respektojnë lirinë e shprehjes, të jenë transparente, të qarta dhe të parashikueshme. E njëjta gjë duhet të zbatohet për përgjegjësitë dhe rregullat e përgjegjësisë të vendosura ndaj ofruesve të internetit.

Në paragrafin 17:

83. Është me rëndësi të madhe që shtetet anëtare të shtjellojnë në legjislacionin e tyre për gjuhën e urrejtjes online, rolet dhe përgjegjësitë e të gjithë aktorëve dhe të përcaktojnë në mënyrë të qartë ato të aktorëve shtetërorë dhe të aktorëve privatë, dhe organizatave të shoqërisë civile. Aktorët shtetërorë përfshijnë: policinë dhe shërbimet e prokurorisë, autoritetet rregullatore, institucionet e pavarura kombëtare të të drejtave të njeriut dhe organet e barazisë. Aktorët privatë përfshijnë: median, ofruesit përkatës online, organet vetërregulluese dhe organizatat e shoqërisë civile duke përfshirë të ashtuquajturit sinjalizues të besuar (një individ ose ent i cili konsiderohet nga një ofrues i shërbimit pritës se ka ekspertizë dhe përgjegjësi të veçanta për qëllimet e trajtimit të përmbajtjes të paligjshme online, një përkufizim i mundshëm është dhënë në § 4g të Komisionit të BE-së, Rekomandimi C(2018) 1177 përfundimtar mbi masat për të trajtuar në mënyrë efektive përmbajtjen e paligjshme online).

84. Udhëzimet e vlefshme për këtë temë nuk përmbahen vetëm në CM/Rec (2018)2 mbi rolet dhe përgjegjësitë e ofruesve të internetit, por edhe në Shënimin Udhëzues mbi Moderimin e Përmbajtjes të miratuar nga CDMSI-ja.

85. Shtetet Anëtare duhet gjithashtu të përcaktojnë se si aktorët shtetërorë dhe joshtetërorë duhet të bashkëpunojnë në trajtimin e gjuhës së urrejtjes online. Një mënyrë e organizimit të një bashkëpunimi të tillë është ngritja e të ashtuquajturave sisteme dhe organe bashkërregulluese, ku të dyja, autoritetet publike dhe aktorët privatë kontribuojnë në trajtimin e gjuhës së urrejtjes në internet (për detaje shihni Modelet e qeverisjes së gjuhës së urrejtjes online, nga Alexander Brown, 2020).

Në paragrafin 18:

86. Meqenëse infrastruktura dhe platformat që ofrojnë ofruesit e internetit përdoren për përhapjen e shpejtë të sasive të mëdha të gjuhës së urrejtjes, është e një rëndësie të madhe që shtetet anëtare të sigurojnë që ofruesit e internetit të respektojnë të drejtat e njeriut dhe të zbatojnë parimet e kujdesit të duhur për të drejtat e njeriut. Këto përshkruhen në §§ 20 e në vazhdim të CM Rec (2016)3 mbi të drejtat e njeriut dhe biznesin dhe § 17 të Parimeve Udhëheqëse për Biznesin dhe të Drejtat e Njeriut, të cilat u miratuan nga Këshilli i Kombeve të Bashkuara për të Drejtat e Njeriut në 2011. Siç përshkruhet në § 136 të këtij Memorandumi Shpjegues, ai duhet të sigurohet që masat për të luftuar gjuhën e urrejtjes në internet nuk sigurohen vetëm nëpërmjet zhvillimit të sistemeve të automatizuara, por që përfaqësuesve individualë të ofruesve të internetit u atribuohet përgjegjësia për të mbikëqyrur sisteme të tilla.

Në paragrafin 19:

87. Shtetet anëtare duhet të sigurojnë se janë vendosur mekanizmat për të paraqitur raporte për gjuhën e urrejtjes online, të cilat janë në kundërshtim me legjislacionin për gjuhën e urrejtjes ose me kushtet e shërbimit të ndërmjetësit.

Në paragrafin 20:

88. Procedurat dhe kushtet e heqjes duhet të jenë transparente, të qarta dhe të parashikueshme, si dhe të gjitha përgjegjësitë dhe rregullat e përgjegjësive që lidhen me të, të vendosura ndaj ofruesve të internetit. Për të siguruar këtë transparencë, çdo vendim që marrin aktorët publikë ose privatë në këtë kontekst duhet të publikohet, të paktën në formë të përmbledhur dhe anonime. Gjithashtu duhet të bëhet publike nëse përmbajtja fillimisht ishte raportuar nga palë private, autoritete publike, mjete të automatizuara ose sinjalizues të besuar.

89. Duhet të jetë e mundur të bëhet ankim kundër vendimit për të mos hequr, kontekstualizuar ose hequr nga prioriteti përmbajtjen e raportuar të gjuhës së urrejtjes në një mekanizëm të brendshëm ose të jashtëm të shqyrtimit, ose drejtpërdrejt në gjyqësor. Në çdo rast, duhet të jetë e mundur që përfundimisht të kërkohet rishikim i pavarur gjyqësor. Rekomandimi nënkupton që shtetet anëtare janë të lira të caktojnë një gjykatë ose një gjykatë administrative të pavarur për këtë detyrë. E njëjta mundësi duhet të garantohet kur përmbajtja konsiderohet se shkel ligjin penal, civil ose administrativ ose kushtet e shërbimit të ndërmjetësve dhe për këtë arsye është hequr, kontekstualizuar ose është hequr nga prioriteti.

90. Në lidhje me mjetet juridike të brendshme, ofruesit e internetit duhet të ofrojnë mundësinë për t'u ankuar tek një rregullator ose mekanizëm mbikëqyrës i pavarur, pa parandaluar ose kufizuar në asnjë mënyrë të drejtën e përdoruesve për të kërkuar zgjidhje gjyqësore (§ 1.5.2. i CM/Rec (2018) 2).

Në paragrafin 21:

91. § 21 i Rekomandimit merr aspekte të rëndësishme nga § 1.1.5. i CM/Rec(2018)2 mbi rolet dhe përgjegjësitë e ofruesve të internetit dhe parashikon që shtetet anëtare duhet të marrin parasysh dallimet thelbësore midis ofruesve të internetit kur hartojnë, interpretojnë dhe zbatojnë kuadrin legjislativ që rregullon përgjegjësinë e tyre (shihni gjithashtu Shënimin Udhëzues mbi Moderimi i përmbajtjes, § 21 dhe pjesët përkatëse të Memorandumit të tij Shpjegues). Në varësi të faktit nëse ndërmjetësit prodhojnë ose menaxhojnë përmbajtjen e disponueshme në platformat e tyre ose luajnë një rol kuratori ose editorial, duke përfshirë përdorimin e algoritmeve, autoritetet shtetërore duhet të aplikojnë, siç përcaktohet në § 1.3.9. e CM/Rec(2018)2 mbi rolet dhe përgjegjësitë e ofruesve të internetit, një qasje të diplomuar dhe të diferencuar. Ata gjithashtu duhet të përcaktojnë nivelet e dhura të mbrojtjes, si dhe detyrat dhe përgjegjësitë sipas rolit që luajnë ndërmjetësit në proceset e prodhimit dhe shpërndarjes së përmbajtjes, duke i kushtuar vëmendjen e duhur detyrimit të tyre për të mbrojtur dhe promovuar pluralizmin dhe diversitetin në shpërndarjen e përmbajtjes online.

Në paragrafin 22:

92. Siç u përmend më lart, detyrimi pozitiv i shteteve anëtare për të mbrojtur ata që janë në shënjestër nga gjuha e urrejtjes në një mënyrë efektive vlen edhe për gjuhën e urrejtjes online. Duke pasur parasysh sasinë jashtëzakonisht të madhe të gjuhës së urrejtjes online që shpërndahet me shpejtësi dhe gjerësisht përmes internetit, shtetet anëtare duhet të sigurojnë, nëpërmjet legjislationit të tyre, që ofruesit e internetit të kontribuojnë në përmbushjen e këtij detyrimi pozitiv. Shtetet anëtare duhet të ofrojnë udhëzime për ofruesit e internetit, veçanërisht atyre që prodhojnë ose menaxhojnë përmbajtje të disponueshme në platformat e tyre ose luajnë një rol kuratori ose editorial, duke përfshirë përdorimin e algoritmeve, mbi proceset për trajtimin e gjuhës së urrejtjes online që është potencialisht në shkelje e ligjit penal, civil ose administrativ. Detyrimet përkatëse për lloje të ndryshme të ofruesve të internetit duhet të diferencohen siç përshkruhet në § 21 të Rekomandimit.

93. Në të njëjtën kohë, shtetet anëtare duhet të sigurojnë që kornizat ligjore dhe rregullatore të mos rezultojnë në pajtueshmëri të tepërt ose në zbatim diskriminues. Kjo është veçanërisht e rëndësishme për përmbajtjen që është e ligjshme, por ndoshta e padëshirueshme në një shoqëri demokratike dhe ku pranohet se të drejtat e njeriut duhet gjithashtu të respektohen (për detaje, shihni §§ 14c dhe 28 e më tutje të Shënimin Udhëzues mbi Moderimin e Përmbajtjes dhe përkatësisht pjesë të Memorandumit të tij Shpjegues). Për këto arsye, shtetet anëtare duhet të sqarojnë në legjislationin e tyre se ofruesit e internetit nuk do të mbahen përgjegjës nëse ata kanë vendosur, bazuar në një vlerësim të fortë faktik dhe ligjor, të mos heqin përmbajtjen e cilësuar më vonë nga autoritetet kompetente si shkelje penale, civile ose administrative ose në heqjen e përmbajtjes, e cila më vonë cilësohet si ligjore.

94. Një element i rëndësishëm i një rregullimi të tillë është të parashikojë mundësinë që përdoruesit e internetit dhe palët e tjera të interesit të raportojnë gjuhën e urrejtjes që është potencialisht e ndaluar sipas ligjit penal, civil ose administrativ në një mënyrë lehtësisht të aksesueshme për ofruesit e internetit (shihni § 86 më lart). Këta ndërmjetës duhet të detyrohen të trajtojnë raporte të tilla në një mënyrë të shpejtë dhe efektive dhe brenda një procedure transparente që çon, aty ku është e përshtatshme, në heqjen e shpejtë dhe efektive të gjuhës së urrejtjes online. Këto raporte duhet të përmbajnë informacion të mjaftueshëm për t'i mundësuar ofruesit të internetit të vlerësojnë nëse përmbajtja e raportuar përbën gjuhë të urrejtjes, e cila është e ndaluar sipas ligjit penal, civil ose administrativ. Cilësia e raporteve mund të përmirësohet me një hartim të përshtatshëm të formularit të raportimit.

95. Në këtë kontekst, është e dëshirueshme që gjuha e urrejtjes online të hiqet sa më shpejt të jetë e mundur sipas ligjit penal, civil ose administrativ. Hulumtimet tregojnë se jetëgjatësia e postimeve në mediat sociale është shpesh vetëm disa minuta. Kjo nënkupton se dëmi i gjuhës së urrejtjes që shpërndahet përmes platformave të tilla është bërë tashmë brenda një periudhe të shkurtër kohore. Në këtë sfond, disa shtete anëtare kanë vendosur një detyrë për ofruesit e internetit për të tërhequr përmbajtjen që është në kundërshtim me ligjin brenda 24 orëve. Nga ana tjetër, afate të tilla të shkurtra kohore mund të jenë të pamjaftueshme për të vlerësuar me kujdes rastet që kërkojnë hulumtime të gjera faktike ose arsyetime komplekse ligjore (raste të paqarta dhe komplekse). Për rastet që shpesh kërkojnë një vlerësim të thellë faktik ose ligjor, janë përcaktuar afate më të gjata kohore; Shtetet anëtare lejojnë gjithashtu mundësinë që ofruesit e internetit t'i referojnë raste të tilla të ndërlikuara ose të paqarta pranë një organi rregullator të pavarur. Ky organ mund të jetë një autoritet publik si rregullator i medias publike, një institucion për të drejtat e njeriut ose një organ barazie, një organ i pavarur vetërregullues që organizohet nga një ose disa ofrues në internet, ose një organ bashkërregullues i cili organizohet nga të dy, entitete publike dhe private (për më shumë detaje shihni

Shënimin Udhëzues mbi Moderimin e Përmbajtjes, f. 11 e në vazhdim dhe Modelet e Qeverisjes së Gjuhës së Urrejtjes online, nga Alexander Brown, 2020).

96. Në një numër të konsiderueshëm rastesh gjuha e urrejtjes online hiqet, por provat përkatëse nuk sigurohen dhe nuk u transmetohen shërbimeve të zbatimit të ligjit. Për ta korrigjuar këtë situatë, shtetet anëtare duhet të përcaktojnë që ofruesit e internetit duhet të sigurojnë prova të gjuhës së urrejtjes në internet që është potencialisht në shkelje të ligjit penal, civil ose administrativ (shihni § 2.3.6 të CM/Rec(2018)2 mbi rolet dhe përgjegjësitë të ofruesve të internetit). Shtetet anëtare duhet gjithashtu të bëjnë të qarta kushtet në të cilat duhet t'ia transmetojnë këto prova shërbimeve të zbatimit të ligjit. Transmetimi i këtyre provave duhet t'i nënshtrohet një urdhri paraprak nga një autoritet kompetent. Legjislacioni dhe parimet për mbrojtjen e të dhënave duhet të respektohen nga të gjithë aktorët në mënyrë që të shmanget përpunimi i tepërt i të dhënave.

97. Në raste të paqarta dhe të ndërlikuara, mund të merren masa të përkohshme për të parandaluar heqjen e nxituar të përmbajtjes potencialisht ligjore. Në vend që të hiqet plotësisht, një përmbajtje e tillë mund të hiqet nga prioriteti ose kontekstualizimi. Në këtë kontekst, heqja e prioriteteve do të nënkuptonte që një moderator i përmbajtjes ose algoritmi që rregullon shpërndarjen e përmbajtjes do t'i jepte një prioritet më të ulët përmbajtjes në pyetje dhe kështu do të çonte në një shpërndarje më pak të gjerë. Kontekstualizimi do të thotë që përmbajtja publikohet me një shënim që tregon se përmbajtja në fjalë mund të përbëjë gjuhë të urrejtjes. Heqja nga prioriteti dhe kontekstualizimi mund të shihen gjithashtu si ndërhyrje më pak të rënda sipas parimit të proporcionalitetit, deri në marrjen e vendimit përfundimtar të organit përgjegjës të platformës ose mekanizmave të tjerë.

98. Shtetet Anëtare duhet të sigurojnë që ofruesit e internetit të jenë në përputhje me kornizat ekzistuese ligjore dhe rregullatore, për shembull nëpërmjet mbikëqyrjes nga një rregullator i pavarur me kompetencat e duhura. Legjislacioni duhet të parashikojë gjithashtu që ofruesit e internetit të caktojnë një përfaqësues ligjor në vend që përfaqëson ndërmjetësin në çështjet ligjore dhe mund të marrë çdo njoftim në emër të ndërmjetësit.

Në paragrafin 23:

99. Shtetet anëtare duhet të përcaktojnë në legjislacionin e tyre që ofruesit e internetit ofrojnë një shpjegim të qartë për çdo vendim për të bllokuar, hequr ose hequr përparësinë e përmbajtjes në bazë të legjislacionit për gjuhën e urrejtjes ose kushteve të shërbimit të ndërmjetësit, në mënyrë që të krijojnë transparencë për ata të prekur nga këto vendime (shihni gjithashtu § 2.3.3 të CM/Rec(2018)2 mbi rolet dhe përgjegjësitë e ofruesve të internetit). Mund të mjaftonte që ofruesi i internetit t'i sigurojë përdoruesit tekstin dhe numrin e saktë të paragrafit të dispozitës ligjore ose të kushteve të shërbimit, mbi bazën e të cilave moderatorin i përmbajtjes ose një sistem i automatizuar kishte marrë vendimin për të bllokuar, hequr, kontekstualizuar ose hequr prioritetin e përmbajtjes në fjalë. Nëse rezulton se kjo kërkesë është shumë e rëndë për ndërmjetësit më të vegjël, shtetet anëtare mund të konsiderojnë ta kufizojnë atë në rastet kur një përdorues kërkon në mënyrë aktive një shpjegim për një vendim të tillë; në këtë rast duhet të sigurohet që shpjegimi të jepet brenda një periudhe mjaft të shkurtër kohore që do të përshtatej edhe në çdo afat ekzistues për ngritjen e padisë juridike.

100. Në praktikë, ofrues të caktuar të internetit bllokojnë llogaritë, për shembull në rastet e publikimit të përsëritur të gjuhës së urrejtjes. Shtetet anëtare duhet të konsiderojnë miratimin e legjislacionit që rregullon këtë fushë, duke përcaktuar kushtet në të cilat një llogari mund të bllokohet përkohësisht ose përgjithmonë. Një legjislacion i tillë duhet të përmbajë gjithashtu masa mbrojtëse kundër çdo keqpërdorimi të kompetencave të tilla, të përcaktojë se çdo vendim për bllokimin e përkohshëm ose të përhershëm të një llogarie duhet të jetë i arsyetuar dhe të parashikojë mundësinë e ankimit në gjyqësor.

101. Nëse informacioni nuk publikohet nga një individ, por nga një institucion (ky term duhet kuptuar në një kuptim të gjerë dhe përfshin për shembull persona juridikë publikë ose privatë dhe çdo organizatë ose entitet tjetër), arsyet për çdo vendim që kufizon përmbajtjen duhet të jenë të aksesueshme për këtë institucion.

Në paragrafin 24:

102. Ata që janë në shënjestër të gjuhës së urrejtjes shpesh kanë probleme për të identifikuar autorin e gjuhës së urrejtjes online. Për shkak të anonimitetit të autorit, edhe policia, shërbimet e prokurorisë dhe autoritetet e tjera të ngarkuara me hetimin e rasteve të gjuhës së urrejtjes online, shpesh nuk janë në gjendje të identifikojnë autorin dhe të hetojnë me sukses rastet e gjuhës së urrejtjes. Prandaj, marrja e informacionit të pajtimtarëve nga ofruesit e shërbimeve, duke përfshirë ofruesit në juridiksione të tjera, është thelbësore

për hetime të suksesshme në rastet e gjuhës së urrejtjes (shihni përkufizimin e informacionit të pajtimtarëve në nenin 18.3 të Konventës për krimin kibernetik (ETS nr. 185) më poshtë Konventa për krimin kibernetik). E njëjta gjë vlen edhe për informacionin e regjistrimit të emrit të domenit të mbajtur nga regjistruerit ose regjistrat ku domenet e internetit përdoren për gjuhën e urrejtjes. Nga ana tjetër, anonimiteti online është i rëndësishëm për të lejuar lirinë e shprehjes (për ato të drejta dhe interesa të përbashkëta shihni *K. U. kundër Finlandës*, nr. 2872/02, 2 dhjetor 2008, § 49).

103. Treguesit në lidhje me arsyet për urdhërimin e prodhimit të informacionit të pajtimtarëve jepen në nenin 18 të Konventës për krimin kibernetik, dhe qëllimi, si dhe kushtet dhe masat mbrojtëse për këtë dhe kompetenca të tjera procedurale përshkruhen në nenet 14 dhe 15 të asaj Konvente. Udhëzime të mëtejshme mund të gjenden në Shënimin Udhëzues të T-CY #10. Urdhrat e prodhimit për informacionin e abonentëve (neni 18 i Konventës së Budapestit), i cili u miratua nga Komiteti i Konventës për Krimet Kibernetike në vitin 2017. Në rastet e gjuhës së urrejtjes që është e ndaluar sipas ligjit civil ose administrativ, duhet të vendosen gjithashtu procedura të përshtatshme për të kërkuar informacionin e pajtimtarëve.

104. Edhe pse jo i detyrueshëm për shtetet anëtare të Këshillit të Evropës, sipas § 138 të Raportit Shpjegues të Konventës për krimin kibernetik, termi 'autoritet kompetent' i referohet një autoriteti gjyqësor, administrativ ose ndonjë autoritet tjetër ligjzbatues, i cili është i autorizuar nga ligji vendas për të urdhëruar, autorizuar ose ndërmarrë ekzekutimin e masave procedurale me qëllim mbledhjen ose prodhimin e provave, në lidhje me hetimet ose procedimet penale specifike. Protokollin i dytë shtesë i Konventës për krimin kibernetik, i miratuar nga Komiteti i Ministrave më 17 nëntor 2021 dhe që pritet të hapet për nënshkrim në maj 2022, parashikon bashkëpunim të drejtpërdrejtë me ofruesit e shërbimeve në vende të tjera për prodhimin e informacionit të pajtimtarëve (Neni 7) dhe për zbulimin e informacionit të regjistrimit të emrit të domenit (neni 6). Ashtu si Konventa, këto masa janë të kufizuara në shtrirje (ato zbatohen për hetime dhe procedime penale specifike) dhe i nënshtrohen sundimit të ligjit (neni 13) dhe masave mbrojtëse për mbrojtjen e të dhënave (neni 14). Për më tepër, ato lejojnë deklaratat dhe rezervat për t'i lejuar palët të përbushin të drejtat e brendshme të njeriut, sundimin e ligjit ose kërkesat kushtetuese.

105. „Ligjet evropiane dhe ndërkombëtare për të drejtat e njeriut“ përfshijnë, ndër të tjera, Konventën Evropiane për të Drejtat e Njeriut dhe Konventën e Këshillit të Evropës për Mbrojtjen e Individëve në lidhje me Përpunimin Automatik të të Dhënave Personale, aty ku është e zbatueshme, Rregulloren e Përgjithshme për Mbrojtjen e të Dhënave (BE) 2016/679 (GDPR).

Në paragrafin 25:

106. Shtetet Anëtare duhet të vënë në dispozicion të publikut të dhëna të hollësishme dhe informacione mbi përmbajtjen që është kufizuar në përputhje me legjislacionin kombëtar për gjuhën e urrejtjes dhe të kërkojnë me ligj që ofruesit përkatës të internetit të prodhojnë dhe publikojnë raporte transparence. Këto raporte i shërbejnë qëllimit të garantimit të transparencës në lidhje me kufizimet e lirisë së shprehjes dhe shërbejnë si bazë për vlerësimin e rregullt nëse kufizimet e bëra nga autoritetet publike dhe ofruesit e internetit janë të nevojshme dhe proporcionale në kuptimin e nenit 10.2 të Konventës (shihni § 1.2.3 i CM/Rec(2018)2 mbi rolet dhe përgjegjësitë e ofruesve të internetit, dhe Shënim Udhëzues për Moderimin e Përmbajtjes, §§ 39–44). Ky raportim shërben gjithashtu për të siguruar që moderimi i përmbajtjes të kryhet në mënyrë jodiskriminuese.

107. Raportet e publikuara nga shtetet anëtare duhet të përmbajnë, për aq sa është e mundur, informacion mbi: karakteristikat e mbrojtura të përfshira; shprehjet e ndryshme të gjuhës së urrejtjes; të dhëna statistikore të zbërthyer për rastet e trajtuara nga policia, prokuroria, gjyqësori sipas ligjit penal dhe rezultatet e tyre për sa i përket hetimeve, aktakuzave, gjykimeve dhe kufizimeve në përmbajtje; rastet e trajtuara nga gjyqësori sipas ligjit civil dhe administrativ; nëse përmbajtja ishte e kufizuar në bazë të ligjit penal, civil ose administrativ ose në bazë të kushteve të shërbimit të ofruesit e internetit; numrin, natyrën dhe bazën ligjore të kërkesave për kufizim të përmbajtjes të transmetuara në platformat online; veprimet e ndërmarra si rezultat i këtyre kërkesave; kufizimet e përmbajtjes bazuar në traktatet e ndihmës juridike të ndërsjellë; masat e marra për respektimin e ligjit dhe parimeve për mbrojtjen e të dhënave; kategoritë e personave të shënjestruar nga gjuha e urrejtjes dhe e personave që publikojnë gjuhën e urrejtjes; dhe çdo shtytës kyç për rritje të dukurive, si fushatat elektorale ose ngjarje të tjera që mund të kenë shkaktuar valë të gjuhës së urrejtjes (për detaje, shihni § 12 të ECRI-t GPR nr. 11 mbi luftën kundër racizmit dhe diskriminimit racor në polici, §§ 12 dhe 65 e më tej të Memorandumit të tij Shpjegues dhe, § 3 i ECRI-t GPR Nr.15 mbi luftën kundër gjuhës së urrejtjes, dhe §§ 72 e në vazhdim të Memorandumit të tij Shpjegues).

108. Raportet e ofruesve të internetit, ndër të tjera, duhet të përmbajnë: karakteristikat e mbrojtura të përfshira; shprehjet e ndryshme të gjuhës së urrejtjes; mbi çfarë baze u hoq përmbajtja (ligji civil, administrativ ose penal ose kushtet e shërbimit); numrin, natyrën dhe bazën ligjore të të gjitha kërkesave për kufizime

të përmbajtjes të marra nga autoritetet; kategoritë e personave të shënjestruar nga gjuha e urrejtjes dhe e personave që publikojnë gjuhën e urrejtjes; shtytësit kryesorë për shfaqjen e gjuhës së urrejtjes (shihni më lart); informacion mbi numrin dhe trajnimin për moderatorët e përmbajtjes – duke përfshirë informacionin mbi teknologjitë, sistemet dhe kriteret e automatizuara të përdorura, dhe kohën e nevojshme për zbulimin e gjuhës së urrejtjes dhe trajtimin e rasteve të tilla përmes sistemeve të moderimit të përmbajtjes dhe rekomanduesve; dhe masat e marra për respektimin e ligjit dhe parimeve për mbrojtjen e të dhënave. Shtetet anëtare duhet t’u kërkojnë më tej ofruesve të internetit që t’i bëjnë të dhënat publike në një format të qëndrueshëm dhe t’ua shpërndajnë në mënyrë proaktive studiuesve akademikë, organizatave të shoqërisë civile dhe palëve të tjera të interesuara (për detaje shihni gjithashtu CM/Rec(2018)2 mbi rolet dhe përgjegjësitë e ofruesit të internetit, §§ 2.2.3 dhe 2.2.4).

109. Shtetet anëtare duhet të parashikojnë që ofruesit më të vegjël të internetit i nënshtrohen detyrave më të lehta të raportimit se sa më të mëdhenjtë dhe se detyrat e raportimit kufizohen tek ofruesit e internetit që prodhojnë ose menaxhojnë përmbajtjen në platformat e tyre ose luajnë një rol kuratori ose editorial, duke përfshirë përdorimin e algoritmeve.

Në paragrafin 26:

110. Shtetet Anëtare duhet të sigurojnë që autoritetet e pavarura (për shembull organet e barazisë ose institucionet kombëtare të të drejtave të njeriut) të vlerësojnë rregullisht, së bashku me palët e tjera të interesuara, ndikimin e sistemeve ekzistuese të moderimit të përmbajtjes. Ata duhet t’i kushtojnë vëmendje të veçantë çështjes nëse sistemet ekzistuese – duke përfshirë sistemet e automatizuara – ofrojnë mbrojtje efektive për ata që janë në shënjestër të gjuhës së urrejtjes dhe arrijnë një ekuilibër të përshtatshëm me të drejtën e lirisë së shprehjes për ata që publikojnë përmbajtje online. Një fokus i veçantë duhet të vihet në çështjen nëse sistemet ekzistuese mbartin rreziqe të nën-raportimit ose të mbi-përputhshmërisë dhe nëse mekanizmat ekzistues të ankimit të brendshëm dhe të jashtëm çojnë në rezultate të përshtatshme (shihni gjithashtu CM/Rec(2018)2 për rolet dhe përgjegjësitë e ofruesve të internetit, §§ 1.1.4 dhe 1.1.5). Raportet e përmendura në § 25 të Rekomandimit janë një bazë e rëndësishme për këto vlerësime.

111. Në këtë kontekst, shtetet anëtare duhet të parashikojnë që mostrat përfaqësuese të rasteve të gjuhës së urrejtjes, të cilat nuk i janë nënshtuar një shqyrtimi gjyqësor, të vlerësohen rregullisht për të përcaktuar nëse kufizimet e përmbajtjes ishin të justifikuar apo jo, dhe nëse ligjet dhe parimet e mbrojtjes së të dhënave u respektuan.

112. Bazuar në rezultatet e këtyre vlerësimeve, autoritetet dhe palët e tjera të interesuara duhet të marrin masat e duhura për të zhvilluar më tej kuadrin ligjor dhe sistemet e moderimit të përmbajtjes në fuqi, në mënyrë që të përmirësohet zbulimi, raportimi dhe përpunimi i gjuhës së urrejtjes online, duke eliminuar shkaqet e kufizimeve të pajustificuara të përmbajtjes dhe përputhshmërisë së tepërt.

Në paragrafin 27:

113. Ky paragraf u bën thirrje shteteve anëtare të kërkojnë me ligj që mediat online të mos përhapin gjuhë të urrejtjes duke arritur një prag të caktuar ashpërsie. Gjithashtu, duke iu nënshtuar shqyrtimit të pavarur gjyqësor, ligji duhet të sigurojë që mediat online të mbulojnë në mënyrë specifike postimet e palëve të treta në seksionet e komenteve dhe hapësira të tjera ndërvepruese ose bashkëpunuese në platformat e tyre, të tilla si faqet ‘blog’ të inkorporuara në faqet e internetit të publikimeve të tyre. Kjo duhet të jetë në përputhje me gjetjet e Gjykatës në rrethanat specifike të parashikuara në çështjen *Delfi AS kundër Estonisë*, të cituar më lart, § 115–117 (shihni gjithashtu Rekomandimin e Këshillit të Evropës CM/Rec(2011)7 për një nocion të ri të medias dhe Rekomandimin CM/Rec(2014)6 mbi një udhëzues për të drejtat e njeriut për përdoruesit e internetit).

3. REKOMANDIME DREJTUAR AKTORËVE KRYESORË

114. Ky kapitull i Rekomandimit trajton aktorët kryesorë të përzgjedhur që luajnë role të rëndësishme në shoqëritë demokratike, veçanërisht në lidhje me debatin publik, dhe në këtë mënyrë janë në gjendje të japin kontribut specifik dhe të rëndësishëm në parandalimin dhe luftimin e gjuhës së urrejtjes. Të gjithë këta aktorë janë të detyruar nga ligji në fuqi që rregullon gjuhën e urrejtjes, por gjithashtu kanë detyra dhe përgjegjësi specifike që rrjedhin nga rolet e veçanta që luajnë.

Në paragrafet 28 dhe 29:

115. Për qëllim të këtij Rekomandimi, termi 'zyrtarë publikë' përfshin anëtarët e legjislativit, qeverisë, gjyqësorit dhe autoriteteve të tjera publike. Zyrtarët publikë jo vetëm që duhet të përmbahen nga përfshirja, miratimi ose përhapja e gjuhës së urrejtjes, por gjithashtu duhet të luajnë një rol pozitiv në adresimin dhe luftimin e gjuhës së urrejtjes dhe për këtë arsye inkurajohen ta dënojnë atë në të gjitha rrethanat përkatëse.

116. Në të njëjtën kohë, zyrtarët publikë dhe politikanët duhet të jenë të ndërgjegjshëm që të mos etiketojnë me padurim asnjë zë kritik si gjuhë urrejtjeje. Liria e shprehjes zbatohet jo vetëm për informacionin ose idetë që pranohen në mënyrë të favorshme ose konsiderohen si joofenduese ose si çështje indiferente, por edhe për ato që ofendojnë, tronditin ose shqetësojnë shtetin ose çdo sektor të popullsisë (*Handyside kundër Mbretërisë së Bashkuar*, cituar më lart, § 49).

117. Duke pasur parasysh pozitën e tyre të autoritetit, politikanët dhe zyrtarët e tjerë të rangut të lartë publik kanë mundësi më të gjera për përhapjen e fjalimeve të tyre. Ndikimi i gjuhës së urrejtjes politike është gjithashtu më i madh te shkelësit e mundshëm që ndihen të fuqizuar në përsëritjen e sjelljes intolerante dhe të njëanshme. Në *Erbakan kundër Turqisë*, nr. 59405/00, 6 korrik 2006, § 56, Gjykata u shpreh se ishte jashtëzakonisht e rëndësishme që politikanët të shmangnin bërjen e komenteve në fjalimet e tyre që mund të nxisin intolerancën.

118. Politikanët kanë vërtet një detyrim politik dhe një përgjegjësi morale që të përmbahen nga përdorimi i gjuhës së urrejtjes dhe gjuhës stigmatizuese, dhe të dënojnë menjëherë dhe pa mëdyshje përdorimin e saj nga të tjerët pasi heshtja mund të interpretohet si miratim ose mbështetje. Mbrojtja e zgjeruar e lirisë së shprehjes që ata gëzojnë gjithashtu forcon përgjegjësinë e tyre në këtë fushë (§ 5 i Rezolutës 2275(2019) të PACE mbi rolin dhe përgjegjësitë e liderëve politikë në luftën kundër gjuhës së urrejtjes dhe intolerancës; shihni gjithashtu në lidhje me këtë *Sanchez kundër Francës*, nr. 45581/15, 2 shtator 2021³).

119. Vëmendje e veçantë duhet t'i kushtohet gjuhës së urrejtjes gjatë periudhave zgjedhore, pasi ajo përforcohet në mënyrë të konsiderueshme midis kundërshtarëve politikë, si dhe midis elektoratit të tyre të synuar. Gjatë një periudhe zgjedhore, pozitat e kandidatëve për zgjedhje prirën të bëhen më të ngurta dhe formulat vijin për të fituar përparësinë mbi argumentet e arsyeshme. Ndikimi i ligjërimit racist dhe ksenofobik bëhet më i madh dhe më i dëmshëm (*Féret kundër Belgjikës*, cituar më lart, § 76). Në lidhje me këtë, Gjykata kujton se është me rëndësi thelbësore që politikanët në ligjërimin e tyre publik të shmangin shpërndarjen e deklaratave që mund të nxisin intolerancën. Ata u nënshtrohen detyrave dhe përgjegjësi të përcaktuara në nenin 10.2 të Konventës dhe duhet të jenë veçanërisht të vëmendshëm ndaj mbrojtjes së demokracisë dhe parimeve të saj, veçanërisht në një kontekst elektoral (*Sanchez kundër Francës*, cituar më lart, § 89).

120. Në përpjekjet e tyre për të inkurajuar politikanët dhe partitë politike që të trajtojnë dhe dënojnë gjuhën e urrejtjes, parlamentet, organet e tjera të zgjedhura dhe partitë politike, duhet të inkurajojnë pranimin dhe adrimin më të madh të Kartës së rishikuar të Partive Politike Evropiane për një shoqëri jo-raciste. Kjo u miratua nga Kongresi i Autoriteteve Lokale dhe Rajonale të Këshillit të Evropës në vitin 2017. Në zhvillimin e politikave specifike kundër gjuhës së urrejtjes, shtetet anëtare mund të gjejnë frymëzim dhe udhëzim të mëtejshëm nga ECRI GRP Nr. 15 për luftimin e gjuhës së urrejtjes.

Ofruesit e internetit

121. Ofruesit e internetit luajnë një rol kyç në aftësimin e njerëzve në mbarë botën për të komunikuar me njëri-tjetrin dhe për të shkëmbyer informacion. Ato janë bërë mjaft të fuqishme në nivel kombëtar dhe ndërkombëtar dhe kanë pasur një ndikim gjithnjë e më vendimtar mbi të drejtat e njeriut, liritë themelore dhe demokracinë. Për shembull, ata moderojnë dhe renditin përmbajtjen, duke përfshirë përpunimin e automatizuar të të dhënave personale, dhe në këtë mënyrë ndikojnë në aksesin e përdoruesve në informacionin

3. Sipas neneve 43 dhe 44 të Konventës, ky vendim i Dhomës nuk është përfundimtar. Ajo iu referua Dhomës së Madhe më 17 janar 2022. Gjatë periudhës tre mujore pas dorëzimit të saj, çdo palë mund të kërkojë që çështja t'i referohet Dhomës së Madhe të Gjykatës. Nëse bëhet një kërkesë e tillë, një panel prej pesë gjyqtarësh shqyrton nëse çështja meriton shqyrtim të mëtejshëm. Në atë rast, Dhoma e Madhe do të shqyrtojë çështjen dhe do të japë një vendim përfundimtar. Nëse kërkesa për referim refuzohet, aktgjykimi i Dhomës do të bëhet i formës së prerë në atë ditë. Pasi një vendim të bëhet i formës së prerë, ai i transmetohet Komitetit të Ministrave të Këshillit të Evropës për mbikëqyrjen e ekzekutimit të tij. Informacione të mëtejshme rreth procesit të ekzekutimit mund të gjenden këtu: www.coe.int/t/dghl/monitoring/execution

online në mënyra të krahasueshme me median, ose kryejnë funksione të tjera që ngjajnë me ato të botuesve (Shihni CM/Rec(2018)2 mbi rolet dhe përgjegjësitë e ofruesve të internetit, § 5).

122. Duke marrë parasysh përhapjen e gjuhës së urrejtjes online në sistemet e drejtuara nga ofruesit e internetit dhe dëmin që ajo u shkakton individëve dhe grupeve të synuara, ka pasur një ndërgjegjësim në rritje për nevojën për llogaridhënien e korporatave për të drejtat e njeriut të ofruesve të internetit për reduktimin e gjuhës së urrejtjes online në platformat e tyre përkatëse.

Në paragrafin 30:

123. Në përputhje me CM/Rec(2016)3 për të drejtat e njeriut dhe biznesin, shtetet anëtare duhet të zbatojnë në mënyrë efektive Parimet Udhëzuese të OKB-së për Biznesin dhe të Drejtat e Njeriut dhe të sigurojnë që të gjitha sipërmarrjet e biznesit që kanë vendbanimin ose veprojnë brenda juridiksionit të tyre të jenë në përputhje me të gjitha ligjet e zbatueshme dhe respektojnë të drejtat e njeriut („përgjegjësia e korporatës për të respektuar të drejtat e njeriut“). Kjo do të thotë që ata nuk duhet të shkelin të drejtat e njeriut të të tjerëve dhe të adresojnë ndikimet negative të të drejtave të njeriut në të cilat ata janë të përfshirë.

124. Kjo përfshin përgjegjësinë për të trajtuar në mënyrë gjithëpërfshirëse shtresat e ndryshme (shihni § 3 të Shtojcës së Rekomandimit) dhe shprehjet (shihni § 18 të këtij Memorandumi Shpjegues) të gjuhës së urrejtjes online, të cilat ekzistojnë pavarësisht nga aftësia ose vullneti i shtetit për të përmbushur detyrimet e tyre për të drejtat e njeriut dhe zbatohet për ofruesit e internetit pavarësisht nga madhësia, sektori, konteksti operacional, struktura e pronësisë ose natyra (shihni § 2.1.1 CM/Rec(2018)2 mbi rolet dhe përgjegjësitë e ofruesve të internetit). Megjithatë, mjetet e adresimit të urrejtjes online duhet të kalibrohen sipas ashpërsisë së ndikimit të të drejtave të njeriut që mund të ketë shërbimi i ofruar (shihni §§ 3 dhe 4 të Rekomandimit dhe CM/Rec(2018)2 mbi rolet dhe përgjegjësitë e ofruesit e internetit, §§ 2.1.1 dhe 2.1.2). Për më tepër, çdo parashtrim, kërkesë ose veprim tjetër nga autoritetet publike drejtuar ofruesve të internetit për të kufizuar aksesin (përfshirë bllokimin ose heqjen e përmbajtjes), ose çdo masë tjetër që mund të çojë në një kufizim të së drejtës për lirinë e shprehjes, duhet të përshkruhet nga ligji, duhet të ndjekë një nga qëllimet legjitime të parashikuara në nenin 10 të Konventës, duhet të jetë i nevojshëm në një shoqëri demokratike dhe të jetë proporcional me qëllimin e ndjekur (CM/Rec(2018)2 mbi rolet dhe përgjegjësitë e ofruesve të internetit, §§ 1.3.1 dhe 1.3.5). Nëse ofruesve të internetit u kërkohet të heqin përmbajtjen sipas legjislationit vendas që, sipas tyre, shkel ligjin dhe standardet e të drejtave të njeriut, ata duhet të kërkojnë revokimin ose modifikimin e kërkesës, të eksplorojnë opsionet ligjore për të sfiduar ligjin kombëtar dhe të kërkojnë ndihmë nga palët e interesuara.

Në paragrafin 31:

125. Ligji dhe standardet për të drejtat e njeriut të përmendura në § 31 të Rekomandimit përfshijnë listën e përcaktuar në §§ 15 dhe 44 të Memorandumit Shpjegues, si dhe jurisprudencën përkatëse të Gjykatës, Konventën për krimin kibernetik Nr. 185 dhe, aty ku është e zbatueshme, Protokollin Shtesë nr. 189, ECRI GPR nr. 15 për luftën kundër gjuhës së urrejtjes, Komenti i Përgjithshëm nr. 34 i Komitetit të të Drejtave të Njeriut mbi nenin 19 të KNDCP-së për Lirinë e mendimit dhe të shprehjes, CERD/C/GC/35 Luftimi i gjuhës raciste të urrejtjes, Plani i Veprimit të Rabatit për ndalimin e përkrahjes së urrejtjes kombëtare, racore ose fetare që përbën nxitje për diskriminim dhe rekomandimet e mandatarëve të procedurave speciale të OKB-së, veçanërisht ato të Raportuesit Special për të drejtën e lirisë të mendimit dhe të shprehjes.

126. Brenda kuadrit ligjor ndërkombëtar dhe kombëtar për gjuhën e urrejtjes online, ofruesit të internetit duhet të hartojnë politikat dhe kushtet e tyre specifike në lidhje me moderimin e përmbajtjes dhe përpunimin e të dhënave dhe t'i deklarojnë ato qartë në kushtet e tyre të shërbimit, për të cilat të gjithë përdoruesit duhet të bien dakord përpara se të përdorin platformat dhe sistemet e tyre. Këto politika dhe kushte shërbimi duhet të respektojnë rregullat për mbrojtjen e të dhënave (shihni Konventën e Këshillit të Evropës ETS Nr. 108 për Mbrojtjen e Individëve në lidhje me Përpunimin Automatik të të Dhënave Personale dhe Konventën 108+ për mbrojtjen e individëve në lidhje me përpunimin e të dhënave personale).

127. Lidhur me gjuhën e urrejtjes online, shumë ofrues në internet, në përgjigje të detyrave të tyre ligjore, përgjegjësitë për të drejtat e njeriut dhe thirrjet publike në rritje për të respektuar kuadrin ligjor ndërkombëtar dhe kombëtar, kanë miratuar rregullore dhe kanë vendosur infrastruktura dhe mekanizma që lejojnë përdoruesit të raportojnë përmbajtjen e mundshme abuzive të cilat më pas u transmetohen moderatorëve të përmbajtjes për shqyrtim. Këto politika të moderimit të përmbajtjes zbatohen nga moderatorët e përmbajtjes dhe mjetet e automatizuara të moderimit të përmbajtjes që vlerësojnë nëse një përmbajtje e tillë është në përputhje me kërkesat ligjore dhe kushtet e shërbimit të ofruesit të internetit. Ofruesit e internetit duhet të sigurojnë punësimin e një fuqie punëtore të mjaftueshme për moderimin e përmbajtjes dhe kushte

të mira pune për punonjësit (shihni gjithashtu CM/Rec(2018)2 mbi rolet dhe përgjegjësitë e ofruesve të internetit, § 2.3.4).

128. Për të përmbushur përgjegjësinë e tyre korporative për respektimin e të drejtave të njeriut, ofruesi internetit duhet të udhëhiqen nga kërkesat e ligjit dhe standardeve të të drejtave të njeriut në procesin e zhvillimit dhe vendosjes së sistemeve algoritmike, në politikat e tyre të moderimit të përmbajtjes dhe në vendimmarrjen e mekanizmave të tyre të mbikëqyrjes. Sa më i madh të jetë ndikimi dhe dëmtimi i mundshëm ndaj objekteve të mbrojtjes ligjore dhe sa më e lartë të jetë vlera e shërbimeve për ushtrimin e të drejtave të njeriut, aq më të mëdha janë masat paraprake që ndërmjetësi duhet të marrë gjatë zhvillimit dhe zbatimit të termave dhe kushteve të shërbimit, standardeve të komunitetit dhe kodet e etikës. Kjo duhet të jetë me synimin për të parandaluar përhapjen e gjuhës dhe imazheve abuzive, të urrejtjes dhe të nxitjes së dhunës (shihni CM/Rec(2018)2 mbi rolet dhe përgjegjësitë e ofruesve të internetit, § 2.1.2; dhe, CM/Rec(2020)1 mbi ndikimet e të drejtave të njeriut të sistemeve algoritmike).

129. Transparenca e politikave të të drejtave të njeriut dhe të gjuhës së urrejtjes të ofruesve të internetit është e nevojshme për të siguruar, nëpërmjet vlerësimit të brendshëm dhe të jashtëm, që moderimi i përmbajtjes me të vërtetë respekton të drejtat e njeriut dhe informon në mënyrë efektive përdoruesit se çfarë sjelljeje lejohet ose jo (shihni §§ 47 e në vazhdim dhe §§ 106 e vijues të këtij Memorandumi Shpjegues; për më shumë detaje shihni Shënimin Udhëzues mbi Moderimin e Përmbajtjes, § 40).

130. Për të siguruar transparencën dhe aksesin sa më të madh të politikave të tyre për të drejtat e njeriut dhe gjuhën e urrejtjes, ofruesit e internetit duhet të zhvillojnë kushtet e tyre të shërbimit, duke respektuar plotësisht legjislacionin, praktikën gjyqësore të Gjykatës dhe kriteret e parashikuara në § 4 të Rekomandimit. Kushtet e tyre të shërbimit duhet të përfshijnë standardet për vlerësimin, moderimin dhe vendosjen e kufizimeve për gjuhën e urrejtjes që është në kundërshtim me ligjin penal, civil ose administrativ ose që shkel kushtet e tyre të shërbimit. Për më tepër, ata duhet të publikojnë të gjitha rregullat përkatëse dhe të ofrojnë informacion mbi procedurat dhe mënyrat e apelit, si dhe çdo ndryshim në to, dhe t'i bëjnë ato të disponueshme për publikun në të gjitha gjuhët përkatëse, duke përfshirë gjuhët rajonale dhe të pakicave, aty ku është e përshtatshme dhe në masën e mundshme. Ofruesit e internetit duhet gjithashtu të jenë transparentë në lidhje me parametrat e përdorur në sistemet rekomanduese dhe të informojnë përdoruesit për çdo ndryshim në këtë drejtim në një mënyrë të përshtatshme, të kuptueshme dhe në kohë (për detaje, shihni Shënimin Udhëzues mbi Moderimin e Përmbajtjes, §§ 20 dhe 40).

131. Ofruesit e internetit duhet të sigurojnë që lexuesi mesatar mund t'i kuptojë kushtet e shërbimit, rregullat dhe standardet e tyre dhe të parashikojë rezultatet e zbatimit të tyre praktik. Prandaj, ofruesit e internetit inkurajohen të ofrojnë shembuj të gjuhës së urrejtjes që janë në kundërshtim me legjislacionin ose kushtet e tyre të shërbimit.

132. Për të rritur transparencën e mekanizmave të heqjes së tyre, ofruesit e internetit duhet të publikojnë raporte periodike online që përfshijnë të dhëna gjithëpërfshirëse dhe të zbërthyer për heqjen e gjuhës së urrejtjes, duke përfshirë informacione rreth llojeve dhe formave të gjuhës së urrejtjes dhe kategorive të përdoruesve që gjenerojnë gjuhë të urrejtjes (d.m.th., individë dhe aktorë shtetërorë ose joshtetërorë). Ofruesit e internetit duhet të shpërndajnë një informacion të tillë midis studiuesve akademikë, organizatave të shoqërisë civile, rrjeteve, organizatave joqeveritare, qendrave kërkimore dhe palëve të tjera të interesuara.

Në paragrafin 32:

133. Politikat për moderimin e gjuhës së mundshme të urrejtjes duhet të përpunohen në bazë të kriterëve të renditura në § 4 të Rekomandimit dhe ndërveprimit të tyre (për detaje shihni §§ 32–35 të Memorandumi Shpjegues).

134. Përtej zgjedhjes së dy mundësive për ta hequr ose për të mos e hequr përmbajtjen, moderimi i përmbajtjes ofron një sërë mjetesh të tilla si ulja e përkohshme ose e përhershme, demonetizimi ose etiketimi si problematik (Shihni shënimin udhëzues për moderimin e përmbajtjes, § 13). Mjete të tjera që mund të përdoren si përgjigje proporcionale ndaj gjuhës së urrejtjes oline përfshijnë de-amplifikimin, iniciativat mbështetëse duke përfshirë sferën e arsimit, që inkurajojnë raportimin e gjuhës së urrejtjes, fjalimin kundër dhe alternativ, dhe promovimin e të drejtave të njeriut, vlerave demokratike dhe mirëkuptimit ndërgrupor. Mjete të tilla mund të zbatohen në veçanti për llojet fyese dhe të dëmshme të shprehjeve të cilat nuk kanë ashpërsi të mjaftueshme për t'u kufizuar në mënyrë legjitime sipas Konventës (shihni § 3.2 të Rekomandimit).

Në paragrafin 33:

135. Duke marrë parasysh që mjetet e AI dhe sistemet e automatizuara algoritmike mund të jenë të njëanshme ose të kenë dobësi të tjera, duhet të krijohen mekanizma të mbikëqyrjes njerëzore për të siguruar që ndërhyrja njerëzore është e mundur sa herë që nevojitet për të mbrojtur të drejtat e njeriut, demokracinë dhe sundimin e ligjit (Komiteti Ad Hoc i Këshillit të Evropës për Inteligjencën Artificiale (CAHA), Studimi i Fizibilitetit, CAHA(2020)23, § 104).

136. Për të siguruar që moderimi i përmbajtjes merr parasysh specifikat e konteksteve përkatëse ligjore, lokale, kulturore, socio-politike dhe historike, ofruesit e internetit duhet të përfshijnë përfaqësues të grupeve të synuara nga gjuha e urrejtjes online në zhvillimin dhe vlerësimin e vazhdueshëm të moderimit të përmbajtjes së tyre. Ata duhet të sigurojnë që shqetësimet e grupeve të tilla të merren parasysh siç duhet në hartimin, zhvillimin dhe zbatimin e mjeteve dhe praktikave të tyre të moderimit të përmbajtjes, me qëllim që të sigurojnë që ata të zbulojnë dhe adresojnë të gjitha gjuhët e urrejtjes në platformat e tyre.

137. Aty ku është e përshtatshme, moderimi i përmbajtjes duhet të decentralizohet për të mundësuar përfaqësimin e duhur të kulturave dhe komuniteteve lokale në vendimet aktuale të moderimit të përmbajtjes dhe për të lejuar moderatorët e përmbajtjes të mbledhin ekspertizën përkatëse. Ofruesit e internetit duhet të ndajnë burime të përshtatshme njerëzore për punën e moderimit të përmbajtjes në të gjitha zonat gjeografike që mbulojnë. Në përpjekjet e tyre për të decentralizuar moderimin e përmbajtjes, ofruesit e internetit duhet të marrin parasysh tensionet ndërshtetërore.

Në paragrafin 34:

138. Ofruesit e internetit duhet të punësojnë një numër të mjaftueshëm moderatorësh të përmbajtjes për të lejuar një vlerësim të duhur të gjuhës së mundshme të urrejtjes.

139. Paanësia e moderatorëve të përmbajtjes është e rëndësishme për të shmangur çdo faktor që mund të dëmtojë transparencën dhe objektivitetin (d.m.th., mungesën e paragjykimeve) të qasjes së tyre ndaj moderimit të përmbajtjes, siç është përkatësia me personin që raportoi ose publikoi përmbajtjen.

140. Moderatorëve të përmbajtjes duhet t'u sigurohet trajnimi fillestar dhe i vazhdueshëm mbi standardet dhe legjisllacionin ndërkombëtar dhe kombëtar të të drejtave të njeriut që trajton gjuhën e urrejtjes, marrëdhëniet e tyre me kushtet e shërbimit të ndërmjetësve dhe standardet e tyre të brendshme, si dhe mbi veprimet që duhet të ndërmerren në rast konflikti. Një trajnim i tillë mund të ofrohet brenda ose jashtë, duke përfshirë shoqatat e ndërmjetësve. Qëllimi i trajnimit duhet të korrespondojë me rëndësinë e rolit të ndërmjetësve dhe ndikimin që mund të kenë veprimet e tyre në aftësinë e përdoruesve për të ushtruar lirinë e tyre të shprehjes (shihni CM/Rec(2018)2 mbi rolet dhe përgjegjësitë e ofruesit e internetit, § 2.3.4). Çdo trajnim mbi gjuhën e urrejtjes duhet t'u sigurojë moderatorëve të përmbajtjes një kuptim të mirë të konteksteve përkatëse lokale, kulturore, socio-politike dhe historike, si dhe adresimin e gjuhëve, veçanërisht gjuhët e pakicave, dhe të ofrojë një njohuri gjithëpërfshirëse dhe të përditësuar të nuancat gjuhësore përkatëse.

141. Moderatorët e përmbajtjes, sinjalizuesit e besuar dhe kontrolluesit e fakteve i referohen sistemeve njerëzore ashtu edhe atyre algoritmike. Prandaj, ofruesit e internetit duhet të zbulojnë siç duhet nëse përdoruesit do t'i nënshtrohen vendimmarrjes algoritmike, duke përfshirë kurimin e personalizuar të përmbajtjes (shihni në lidhje me këtë CM/Rec (2020)1 mbi ndikimet e të drejtave të njeriut të sistemeve algoritmike).

142. Duke qenë se moderatorët e përmbajtjes janë vazhdimisht të ekspozuar ndaj përmbajtjeve të dëmshme, vëmendje e kujdesshme duhet t'i kushtohet kushteve të tyre të punës dhe shëndetit të tyre mendor. Prandaj, ofruesit e internetit duhet të sigurojnë që moderatorët e përmbajtjes të kenë akses në mbështetjen e duhur psikologjike (për më shumë detaje shihni CM/Rec(2018)2 mbi rolet dhe përgjegjësitë e ofruesve të internetit, § 2.3.4). Ofruesit e internetit duhet t'i sigurojnë këto standarde edhe kur ua japin palëve të treta moderimin e përmbajtjes, ndoshta të bazuara në vende të tjera me ligje të ndryshme dhe më pak mbrojtëse të punës (shihni Shënimin Udhëzues mbi Moderimin e Përmbajtjes, § 34).

Në paragrafin 35:

143. Organizatat e shoqërisë civile duhet të kenë akses në të dhëna të besueshme dhe të mjaftueshme në mënyrë që të jenë në gjendje të kontribuojnë në përmirësimin e politikave dhe praktikave të gjuhës së urrejtjes të autoriteteve kombëtare dhe ofruesve të internetit (shihni Shënimin Udhëzues për Moderimin e Përmbajtjes).

144. Një bashkëpunim efektiv midis ofruesve të internetit dhe organizatave të shoqërisë civile kërkon që ata të angazhohen në një dialog të rregullt, gjithëpërfshirës dhe transparent, me synimin për të shkëmbyer dhe

diskutuar informacionin dhe për të nxitur përdorimin e përgjegjshëm të zhvillimeve teknologjike në zhvillim në lidhje me ofruesit e internetit që ndikojnë në ushtrimin dhe gëzimin e të drejtave të njeriut dhe çështjet ligjore dhe të politikave të lidhura me to“ (CM/Rec(2018)2 mbi rolet dhe përgjegjësitë e ofruesve të internetit, § 12), duke përfshirë edhe në fushën e gjuhës së urrejtjes.

145. Qëllimet dhe objektivat e këtij bashkëpunimi, si dhe përgjegjësitë dhe detyrat e palëve të përfshira, duhet të përcaktohen qartë dhe të marrin parasysh natyrën e ndryshimit të shpejtë të mjedisit online.

146. Bashkëpunimi ndërmjet ofruesve të internetit dhe organizatave të shoqërisë civile në luftën kundër gjuhës së urrejtjes duhet të përfshijë zhvillimin dhe përmirësimin e vazhdueshëm të mekanizmave të raportimit për gjuhën e urrejtjes online. Një ilustrim i një bashkëpunimi të tillë do të ishte vlerësimi i zbatimit të Kodit të Sjelljes së BE-së të vitit 2016 për luftimin e gjuhës së urrejtjes online. Kjo përmban disa ushtrime monitorimi ku organizatat e shoqërisë civile njoftuan kompanitë e Teknologjisë së Internetit gjatë një periudhe disajavore për përmbajtjen që ishte potencialisht në kundërshtim me dispozitat e ligjit penal, të cilat e vendosin EUFD 2008/913/JHA në luftimin e formave dhe shprehjeve të caktuara të racizmit dhe ksenofobisë me anë të ligjit penal (për më shumë informacion shihni vlerësimin e 5-të të Kodit të Sjelljes, Fleta e të dhënave, qershor 2020).

Në paragrafin 36:

147. Sistemet e reklamimit në internet, sistemet e mikro-targetimit, të përforcimit të përmbajtjes si dhe sistemet e rekomandimit janë teknologji që përdorin një koleksion të gjerë të të dhënave të përdoruesit për të mundësuar krijimin dhe shpërndarjen e përmbajtjes së personalizuar.

148. Këto teknologji mund të lehtësojnë amplifikimin e gjuhës së urrejtjes, të dhënave e rreme dhe shpërndarjen e stereotipeve diskriminuese në lidhje me ndonjë nga arsyet e treguara në § 2 të Rekomandimit. Në këtë kontekst, tashmë është theksuar se vëmendje e veçantë duhet t'i kushtohet edhe sfidave specifike që paraqesin këto teknologji në lidhje me barazinë gjinore dhe stereotipet gjinore, pasi përdorimi i algoritmeve mund të transmetojë dhe forcojë stereotipet ekzistuese gjinore dhe të kontribuojë në përjetësimin e seksizmit (CM/Rec(2019)1 mbi parandalimin dhe luftimin e seksizmit).

149. Në të gjitha fazat e përpunimit, duke përfshirë mbledhjen e të dhënave, ofruesit e internetit duhet të vlerësojnë se çfarë ndikimi do të kenë këto teknologji në të drejtat e njeriut dhe të shmangin çdo paragjykim të mundshëm, duke përfshirë ato të paqëllimta ose të fshehura. Ata gjithashtu duhet të vlerësojnë rrezikun e diskriminimit ose ndikimeve të tjera negative në të drejtat e njeriut dhe liritë themelore të subjekteve të të dhënave. Përveç kësaj, ata „duhet të vlerësojnë në mënyrë kritike cilësinë, natyrën, origjinën dhe sasinë e të dhënave personale të përdorura, duke reduktuar të dhënave e panevojshme, të tepërta ose marginale gjatë fazave të zhvillimit dhe trajnimit dhe më pas të monitorojnë saktësinë e modelit ndërsa ushqehet me të dhëna të reja“ T-PD(2019)01 Udhëzime për Inteligjencën Artificiale dhe Mbrojtjen e të Dhënave, § II.4). Më pas, ofruesit e internetit duhet të sigurojnë transparencë për këto sisteme, shpjegueshmërinë e tyre dhe çdo klauzolë të tërheqjes së miratimit ose klauzolë të dhënies së miratimit.

Në paragrafin 37:

150. Moderimi i përmbajtjes, qoftë nga një njeri apo aparat, nuk është i pagabueshëm. Prandaj, ofruesit e internetit duhet, në mënyrë të vazhdueshme, të kryejnë vlerësime të brendshme të ndikimeve të drejtpërdrejta ose të tërthorta të të drejtave të njeriut të produkteve, shërbimeve, sistemeve, politikave dhe praktikave të tyre. Në këtë kuadër, ata duhet të vlerësojnë rregullisht sistemet e tyre të moderimit të përmbajtjes me fokus të veçantë në lirinë e shprehjes dhe të drejtën për respektimin e jetës private, barazinë dhe mosdiskriminimin, dhe të sigurojnë që këto të drejta të mbrohen. Këto vlerësime duhet t'i shërbejnë qëllimit të vlerësimit të efektivitetit të politikave, rregulloreve dhe masave që ofruesit e internetit përdorin për të adresuar gjuhën e urrejtjes dhe të sigurojnë që ata të arrijnë objektivat e tyre (shihni § 26 të Rekomandimit).

151. Vlerësimet e ndikimit të të drejtave të njeriut duhet të kryhen brenda një kuadri të qartë rregullator, duke përfshirë mbikëqyrjen nga një autoritet rregullator i pavarur ose aktorë të pavarur me ekspertizë përkatëse, dhe në një mënyrë gjithëpërfshirëse dhe transparente. Vlerësimet duhet të mbulojnë produktet, shërbimet dhe sistemet e ofruesve të internetit (shihni CM/Rec(2018)2 mbi rolet dhe përgjegjësitë e ofruesve të internetit, § 2.1.4), dhe kriteret e vlerësimit të rrezikut duhet të marrin parasysh nëse ndonjë individ apo grup është në mënyrë disproporcionale ndikuar nga gjuha e urrejtjes. Masa në të cilën një ofrues në internet duhet të kryejë vlerësime të ndikimit të të drejtave të njeriut duhet të varet nga madhësia e tij (shihni § 21 të Rekomandimit).

152. Gjatë vlerësimeve të tilla të ndikimit të drejtave të njeriut, duhet të sigurohet që përfaqësuesit e grupeve të shënjestruara nga gjuha e urrejtjes janë të përfshirë dhe se të dhëna nga komunitetet e targetuara dhe grupet e palëve të interesuara, duke përfshirë shoqërinë civile dhe grupet e marginalizuara, merren parasysh (shihni Studimin e Fizibilitetit të CAHAI, CAHAI(2020)23, § 106). Përfshirja e përfaqësuesve të grupeve të shënjestruara nga gjuha e urrejtjes në procesin e hartimit, zhvillimit dhe zbatimit, do të lehtësojë përpunimin dhe zbatimin e politikave dhe masave që adresojnë dëmet e shkaktuara nga përhapja e gjuhës së urrejtjes online në një mënyrë më efektive.

153. Për të siguruar një vlerësim kuptimplotë të efektivitetit të masave në fuqi, ofruesit e internetit duhet t'i nënshtrohen më tej auditimeve të jashtme të rregullta, të pavarura, të paanshme, gjithëpërfshirëse dhe efektive (shihni § 26 të Rekomandimit dhe Komisionerit të Këshillit të Evropës për të Drejtat e Njeriut 2019, Zhbllokimi i inteligjencës artificiale: 10 hapa për të mbrojtur të drejtat e njeriut).

154. Ligji mund të përcaktojë që auditimet e pavarura kryhen nga auditorët ose një autoritet rregullator i pavarur. Përndryshe, ato mund të kryhen nga një palë e tretë, për shembull një organ i pavarur vetërregullues i krijuar nga industria, auditorë të pavarur ose një organizatë e shoqërisë civile të cilit i është besuar një detyrë e tillë.

155. Ofruesit e internetit duhet të sigurojnë ndjekjen e duhur të këtyre vlerësimeve të ndikimit dhe auditimeve të jashtme, duke vepruar sipas gjetjeve dhe duke monitoruar dhe vlerësuar efektivitetin e përgjigjeve të identifikuara (Shihni Rekomandimin CM/Rec(2018)2 mbi rolet dhe përgjegjësitë e ofruesve të internetit, § 2.1.4).

Media

Në paragrafin 38:

156. Është thelbësore që gazetarët dhe media të gëzojnë lirinë editoriale, pavarësinë dhe autonominë, duke u mbështetur në mbrojtjen e fortë për lirinë e shprehjes (Shihni për më shumë detaje *Jersild kundër Danimarkës*, cituar më lart, § 31; Nr. R (97)20 mbi „gjuhën e urrejtjes“; Nr. R (97)21 mbi median dhe promovimin e një kulture tolerance; CERD/C/GC/35 Luftimi i gjuhës së urrejtjes raciste, § 40; dhe, ETS nr. 157 Konventa kuadër për mbrojtja e pakicave kombëtare, neni 9).

157. Vëmendje e veçantë duhet t'i kushtohet dhe masat efektive të mbrojtjes t'i kushtohen situatës së gazetarëve, veçanërisht atyre të shënjestruar nga gjuha e urrejtjes, siç janë gazetarët femra dhe gazetarët e pakicave (shihni CM/Rec(2016)4 për mbrojtjen e gazetarisë dhe sigurisë të gazetarëve dhe aktorëve të tjerë të medias).

Në paragrafet 39 dhe 40:

158. Organizatat mediatike dhe gazetarët inkurajohen të promovojnë kulturën e tolerancës dhe mirëkuptimit dhe të lehtësojnë dialogun ndërgrupor në përpjekjet e tyre për të adresuar gjuhën e urrejtjes. Për këtë qëllim, ata ftohen t'u përmbahen standardeve vetërregulluese, të përfshijnë qëllimet e lartpërmendura në ato standarde dhe kode sjelljeje, dhe të zhvillojnë dhe zbatojnë programet përkatëse të trajnimit për gazetarët (shihni Nr. R (97)21 për median dhe promovimi i kulturës së tolerancës; Neni 6 i Konventës Kuadër të ETS Nr. 157 për Mbrojtjen e Pakicave Kombëtare; dhe, Udhëzimet e Talinit për Pakicat Kombëtare dhe Mediat në Epokën Digjitale, 2019, Komisioneri i Lartë i OSBE-së për Pakicat Kombëtare).

159. Organizatat e medias duhet të ndërmarrin hapa konkretë, specifikë dhe të synuar për të siguruar që fuqia e tyre punëtore të jetë e larmishme dhe gjithëpërfshirëse, duke përfshirë vendimmarrjen editoriale. Në përpjekjet e tyre për të kërkuar, marrë, dhënë dhe shpërndarë informacion, ata duhet të kërkojnë një shumëllojshmëri burimesh dhe zërash nga brenda komuniteteve të ndryshme (Shihni Strategjinë dhe Planin e Veprimit të Kombeve të Bashkuara për gjuhën e urrejtjes, 2020, §§ 53.1–53.2; dhe, Nr. R (97)21 mbi median dhe promovimin e kulturës së tolerancës, § 2).

160. Mediat e shërbimit publik duhet të jenë, në bazë të mandatit të tyre, një burim jetik informacioni i paanshëm dhe opinione të ndryshme politike, që do të thotë se ato duhet të sigurojnë nivelin e duhur të pavarësisë nga ndërhyrjet politike ose ekonomike. Ato janë veçanërisht të përshtatshme për të promovuar pluralizmin dhe ndërgjegjësimin e opinioneve të ndryshme, si dhe fjalimin kundër dhe alternativ, pjesërisht duke u ofruar grupeve të ndryshme në shoqëri mundësinë për të marrë dhe për të dhënë informacion, për t'u shprehur dhe për të shkëmbyer ide. Në këtë mënyrë, ata mund të japin një kontribut të rëndësishëm në

promovimin e kohezionit social, diversitetit kulturor dhe komunikimit pluralist, i cili është i aksesueshëm për të gjithë.

Në paragrafin 41:

161. Organizatat e medias dhe profesionistët e medias, duke përfshirë gazetarët, jo vetëm që duhet të respektojnë legjislacionin që adreson gjuhën e urrejtjes, por duhet t'i kushtojnë vëmendje të veçantë garantimit të respektimit të plotë të të drejtave të njeriut në të gjitha aktivitetet e tyre, siç përshkruhet në Rekomandimet e Komitetit të Ministrave CM/Rec(2016)3 për të drejtat e njeriut dhe biznesin, Nr. R (97)20 për „gjuhën e urrejtjes“ dhe, Nr. R (97)21 për median dhe promovimin e një kulture tolerance. Kjo shtrihet në mjedisin online, ku për shembull mediat online, portalet e lajmeve online ose organet e tjera të menaxhuara nga organizatat mediatike janë përgjegjëse jo vetëm për përmbajtjen e tyre editoriale, por mund të mbahen përgjegjës në lidhje me komentet e palëve të treta në formën e gjuhës së urrejtjes (shihni *Delfi AS kundër Estonisë*, cituar më lart, § 159).

162. Mediat dhe gazetarët inkurajohen fuqimisht të sjellin në vëmendjen e publikut incidentet e gjuhës së urrejtjes dhe të rrisin ndërgjegjësimin për dëmin e shkaktuar nga diskriminimi, urrejtja, stereotipet negative dhe stigmatizimi. Për të ofruar informacion të saktë dhe të besueshëm dhe për të lehtësuar një kuptim më të mirë të perspektivave të ndryshme, media dhe gazetarët duhet të jenë të vëmendshëm për t'u dhënë zë grupeve dhe komuniteteve të ndryshme në shoqëri (shihni CM/Rec(2018)1 mbi pluralizmin mediatik dhe transparencën e pronësisë së medias).

163. Media dhe gazetarët duhet të jenë vigjilentë ndaj rreziqeve të përhapjes së paragjyqimeve dhe të rritjes së stereotipeve negative për individët dhe grupet. Ata duhet të shmangin referimet e panevojshme për karakteristikat dhe statusin personal që mund të nxisin paragjyqime dhe intolerancë, veçanërisht kur raportojnë për çështje të krimit, ligjit dhe rendit publik.

164. Organizatat e medias inkurajohen më tej fuqimisht të angazhohen në nisma të pavarura transparente dhe pjesëmarrëse të kontrollit të fakteve, duke përfshirë ato që përfshijnë bashkëpunimin me organizatat e shoqërisë civile, ekspertët dhe palët e tjera të interesuara për të garantuar informacion të saktë, të besueshëm dhe pluralist. Raportimi për çështje me interes publik, duke përfshirë çështjet penale ose të shëndetit publik, kërkon kujdes të veçantë në kontrollin e saktësisë së informacionit dhe shmangien e shpërndarjes së informacionit që mund të rezultojë në rritjen e paragjyqimeve dhe stigmatizimit.

165. Gjatë zgjedhjeve, media duhet të marrë në konsideratë ekspozimin në pasqyrimin e tyre të dezinformimit, keqinformimit dhe propagandës, veçanërisht nëse një informacion i tillë synon persona dhe grupe në bazë të identitetit të tyre, duke përfshirë statusin e pakicës ose status tjetër dhe/ose dëmton marrëdhëniet ndërgrupe.

Në paragrafin 42:

166. Në zhvillimin e politikave të tyre, autoritetet rregullatore për sektorin e transmetimit dhe organet vetë-rregulluese të medias, duhet të zbatojnë dispozita konkrete për të luftuar në mënyrë efektive gjuhën e urrejtjes, duke promovuar gjithashtu në mënyrë aktive tolerancën, pluralizmin dhe diversitetin e opinionëve në media.

167. Shtetet anëtare duhet gjithashtu të garantojnë që autoritetet rregullatore audio-vizuale janë të pavarura nëpërmjet një sërë rregullash që mbulojnë të gjitha aspektet e punës së tyre dhe nëpërmjet masave që u mundësojnë atyre të kryejnë funksionet e tyre në mënyrë efektive dhe efikase (për më shumë detaje shihni Rec(2000)23 mbi pavarësinë dhe funksionet e autoriteteve rregullatore për sektorin e transmetimit dhe CM/Rec(2016)4 për mbrojtjen e gazetarisë dhe sigurinë e gazetarëve dhe aktorëve të tjerë të medias).

Organizatrat e shoqërisë civile

Në paragrafin 43:

168. Organizatat e shoqërisë civile përmes aktiviteteve të tyre të ndryshme mund të luajnë një rol vendimtar në parandalimin dhe luftimin e gjuhës së urrejtjes online dhe jo vetëm. Ata inkurajohen të zhvillojnë politika specifike për të parandaluar dhe luftuar gjuhën e urrejtjes dhe, kur është e përshtatshme dhe e mundshme, të ofrojnë trajnime për stafin, anëtarët dhe vullnetarët e tyre.

169. Për më tepër, organizatat e shoqërisë civile inkurajohen të bashkëpunojnë dhe të koordinojnë ndërmjet tyre, duke përfshirë përfshirjen e organizatave që punojnë me individë dhe grupe të shënjestruara nga gjuha e urrejtjes. Ata gjithashtu duhet të angazhohen me palë të tjera të interesuara publike dhe private për të siguruar një qasje gjithëpërfshirëse për parandalimin dhe luftimin e gjuhës së urrejtjes.

170. Kur organizatat e shoqërisë civile bëhen objekt i gjuhës së urrejtjes për shkak të punës së tyre përkrahëse dhe mbështetjes për pakicat dhe grupet e tjera, palët e tjera të interesuara duhet të shprehin solidaritet. Media duhet të sigurojë informacion të balancuar dhe faktik mbi punën e tyre përkrahëse dhe për çdo rast të diskutueshëm në të cilin mund të përfshihen.

171. Organizatat e shoqërisë civile mund të japin një kontribut të rëndësishëm në parandalimin dhe luftimin e gjuhës së urrejtjes përmes mbledhjes dhe analizimit të të dhënave, monitorimit të gjuhës së urrejtjes, adresimit të nën-raportimit, trajnimit të profesionistëve dhe stafit të palëve të tjera të interesuara të përfshirë në parandalimin dhe luftimin e gjuhës së urrejtjes, dhe prodhimin dhe përhapjen e kundër-narrativave dhe narrativave alternative. Shtetet anëtare dhe palët e tjera të interesuara duhet, siç rekomandohet në §§ 6c, 17, 26 dhe 35 të Rekomandimit, të përfshijnë organizatat e shoqërisë civile në aktivitetet që kanë të bëjnë me trajtimin e gjuhës së urrejtjes online dhe në hartimin, zhvillimin dhe zbatimin e fushatave të komunikimit dhe edukimit për të rrisë ndërgjegjësimin e përgjithshëm për gjuhën e urrejtjes dhe dëmet që ajo shkakton.

4. RRIJJA E NDËRGJEGJËSIMIT, EDUKIMI, TRAJNIMI DHE PËRDORIMI I TË FOLURIT KUNDËR DHE ALTERNATIV

172. Kapitulli 4 përshkruan masat joligjore që shtetet anëtare duhet të zhvillojnë dhe zbatojnë për të adresuar të gjitha shtresat e gjuhës së urrejtjes (shihni § 3 të Rekomandimit) në bashkëpunim me palët e tjera të interesuara, duke përfshirë aktorët kryesorë të renditur në kapitullin 3.

Në paragrafet 44 dhe 45:

173. §§ 44 dhe 45 të Rekomandimit përsërisin parimet e përshkruara në nenin 7 ICERD dhe nenin 6.1 të Konventës Kuadër ETS Nr. 157 për Mbrojtjen e Pakicave Kombëtare mbi rëndësinë e luftimit të paragjykimeve që çojnë në diskriminim racor. Këto parime theksojnë gjithashtu nevojën për nxitjen e mirëkuptimit, tolerancës dhe miqësisë midis kombeve dhe grupeve racore ose etnike, dialogut ndërkulturor dhe nevojën për të marrë masa efektive për të promovuar respektin reciprok, mirëkuptimin dhe bashkëpunimin për të miratuar masa të menjëhershme dhe efektive, veçanërisht në fushat e mësimdhënies, arsimit, kulturës dhe informacionit. Gjykata nga ana e saj, ka theksuar nevojën për politika të forta për të luftuar diskriminimin racor si bazë për reduktimin e gjuhës së urrejtjes, duke deklaruar se „autoritetet duhet të përdorin të gjitha mjetet në dispozicion për të luftuar racizmin, duke përforcuar kështu vizionin e demokracisë për një shoqëri në të cilën diversiteti nuk është perceptuar si një kërcënim, por si një burim pasurimi“ (Shihni *Aksu kundër Turqisë*, cituar më lart, § 44). E njëjta gjë vlen edhe për gjuhën e urrejtjes që bazohet në baza të tjera përveç racizmit.

174. Siç përshkruhet në § 1 të Rekomandimit, shtetet anëtare duhet të ndërmarrin veprime gjithëpërfshirëse dhe efektive për të parandaluar dhe luftuar gjuhën e urrejtjes dhe për të promovuar fjalimin tolerant dhe gjithëpërfshirës. Këto masa duhet të merren për të parandaluar dhe luftuar të gjitha shtresat e ndryshme të gjuhës së urrejtjes (shihni § 3 Rekomandimi). Në përputhje me parimin e proporcionalitetit, e drejta civile dhe administrative duhet të zbatohet vetëm në rastet që arrijnë nivelin minimal të ashpërsisë që nevojitet që neni 8 i Konventës të hyjë në fuqi, dhe ligji penal duhet të përdoret vetëm si mjeti i fundit dhe për shprehjet më të rënda të urrejtjes (shihni §§ 24 e në vazhdim dhe §§ 43 e në vazhdim të Memorandumit Shpjegues).

175. Rekomandimet në Kapitullin 4 ndihmojnë për të kuptuar dhe trajtuar shkaqet rrënjësore të gjuhës së urrejtjes, për të parandaluar dhe luftuar atë nëpërmjet rritjes së ndërgjegjësimit dhe edukimit, dhe për të nxitur shoqëri paqësore, gjithëpërfshirëse dhe të drejta (shihni angazhimet 2, 7 dhe 8 të Shteteve të Bashkuara Strategjia e Kombeve dhe Plani i Veprimit për gjuhën e urrejtjes). Motivimet dhe nxitësit e gjuhës së urrejtjes mund të përfshijnë informimin e rremë, stereotipet negative dhe stigmatizimin, objektivat politike, pabarazinë e bazuar në karakteristikat dhe statusin e mbrojtur, mosndëshkimin, ankesat historike ose aktuale, pabarazinë ekonomike brenda vendit, mungesën e një hapësire të lirë dhe të sigurt qytetare, dhe mosfrenimi online. Të gjithë këta faktorë mund të jenë simptoma të çështjeve më të thella strukturore që duhet të adresohen nga shtetet anëtare. Regjistrimi, monitorimi dhe analiza e gjuhës së urrejtjes dhe tendencave të lidhura me të (shihni kapitullin 6) është thelbësore për zbulimin dhe kuptimin e shkaqeve të saj rrënjësore dhe për hartimin e masave efektive për parandalimin dhe luftimin e saj.

176. Informimi i rremë i referohet informacionit të verifikueshëm të rremë, të pasaktë ose mashtrues të krijuar dhe shpërndarë qëllimisht për të shkaktuar dëm ose për të sjellë përfitime ekonomike ose politike duke mashtruar publikun (shihni Draft Rekomandimin MSI-REF mbi parimet për qeverisjen e mediave dhe komunikimit, Shtojca, paragrafi 4).

177. Në bazë të përvojës dhe njohurive të tyre të fituara, shtetet anëtare duhet të fusin në politikat e tyre gjithëpërfshirëse, legjislativ, strategjitë dhe planet e veprimit kundër gjuhës së urrejtjes (shihni § 5 të Rekomandimit) masa për rritjen e ndërgjegjësimit, edukimin, trajnimin, promovimin të fjalimit kundër dhe alternativ, dhe në lehtësimin e dialogut ndërkulturor. Deklarata e Komitetit të Ministrave mbi trashëgiminë e fushatës rinore të Lëvizjes Jo Gjuha e urrejtjes (Dekl(29/05/2019), shtesa e saj CM(2019)42-shto dhe § 4 e ECRI-t GPR Nr. 15 mbi luftën kundër gjuhës së urrejtjes për shembull, theksojnë rëndësinë e: rritjes së ndërgjegjësimit për shtrirjen dhe rrezikun e gjuhës së urrejtjes; mbajtjen e qëndrimit dhe të luftuarit kundër gjuhës së urrejtjes online dhe jo vetëm; shprehjen e solidaritetit me objektivat specifike të gjuhës së urrejtjes; tërheqjen e vëmendjes ndaj manifestimeve të nënvlerësuara ose të nën-raportuara të gjuhës së urrejtjes; krijimin e kundër-narrativave dhe narrativave alternative ndaj gjuhës së urrejtjes; sigurimin e shkrim-leximit në media dhe të informacionit përmes arsimit formal dhe joformal; dhe bashkëpunimit ndërsektorial dhe ndërinstytucional. Duhet të theksohet se disa nga këto masa do të jenë më të rëndësishme në disa kontekste kombëtare sesa të tjerat, pasi efektiviteti i këtyre masave do të ndryshojë në varësi të dinamikës dhe natyrës së gjuhës së urrejtjes në kontekste të ndryshme sociale.

Në paragrafin 46:

178. Masat për rritjen e ndërgjegjësimit shërbejnë për disa qëllime në lidhje me gjuhën e urrejtjes: ato duhet t'i bëjnë njerëzit dhe vendimmarrësit të vetëdijshëm për shtrirjen e gjuhës së urrejtjes dhe dëmin që shkakton ajo, të propozojnë mënyra dhe mjete të disponueshme për ta kundërshtuar atë dhe për të marrë korrigjim (shihni kapitullin 5), adreson informimin e rremë dhe promovon parimet dhe vlerat e të drejtave të njeriut, dialogun ndërkulturor dhe vlerësimin e diversitetit dhe barazisë.

179. Shtetet Anëtare dhe palët e tjera të interesuara duhet të sigurojnë që fushatat të përshtatin mesazhet dhe qasjen e tyre ndaj nevojave të audiencës së tyre të synuar. Kur është e mundur, individët dhe grupet e shënjestruara nga gjuha e urrejtjes duhet të përfshihen në hartimin dhe zbatimin e fushatave të tilla. Shihni në këtë drejtim, Rekomandimin CM/Rec(2010)5 mbi masat për të luftuar diskriminimin në bazë të orientimit seksual ose identitetit gjinor; Deklarata e Komitetit të Ministrave mbi Rritjen e Anti-Ciganizmit dhe Dhunës Raciste kundër Romëve në Evropë, miratuar më 1 shkurt 2012; Rezoluta e Asamblesë Parlamentare 1743 (2010) Islami, Islamizmi dhe Islamofobia në Evropë; Rezoluta e Asamblesë Parlamentare 1563 (2007) Lufta kundër antisemitizmit në Evropë; dhe, Rezoluta e Asamblesë Parlamentare 2036 (2015) Trajtimi i intolrancës dhe diskriminimit në Evropë me fokus të veçantë të të krishterët.

Në paragrafet 47, 48 dhe 49:

180. Kompetencat që do të zhvillohen nëpërmjet edukimit për të drejtat e njeriut dhe qytetarinë demokratike përshkruhen në CM/Rec(2010)7 në Kartën e Këshillit të Evropës mbi Edukimin për Qytetari Demokratike dhe Edukimin për të Drejtat e Njeriut. Ato përfshijnë zhvillimin e njohurive, aftësive personale dhe sociale, të menduarit kritik dhe të kuptuarit që reduktojnë konfliktin, rrisin vlerësimin dhe kuptimin e dallimeve midis besimit dhe grupeve etnike, ndërtimin e respektit të ndërsjellë për dinjitetin njerëzor dhe vlerat e përbashkëta, dhe inkurajojnë dialogun dhe nxisin në zgjidhjen e problemeve dhe mosmarrëveshjeve në mënyrë jo të dhunshme. Kuptohet se kompetenca të tilla janë thelbësore për t'i pajisur personat që të njohin gjuhën e urrejtjes, rrezikun që ajo paraqet për një shoqëri demokratike dhe të jenë në gjendje të ndërmarrin nisma për ta trajtuar atë.

181. Përgjigjet edukative për të adresuar gjuhën e urrejtjes, në veçanti stereotipet negative dhe paragjykimet mbi të cilat ato bazohen, duhet të përfshijnë gjithashtu transmetimin e njohurive të kulturës, historisë, gjuhës dhe fesë së pakicës dhe grupeve të tjera dhe të shumicës në një shteti anëtar, siç përshkruhet në Konventën Kuadër të ETS nr. 157 për mbrojtjen e pakicave kombëtare, neni 12.

182. Sipas CM/Rec(2014)6 mbi një udhëzues për të drejtat e njeriut për përdoruesit e internetit, shtetet anëtare duhet të sigurojnë që përdoruesit të kenë akses në të drejtat dhe liritë e tyre online dhe të minimizojnë ekspozimin e tyre ndaj rreziqeve në mjediset e komunikimit online. Udhëzime të mëtejshme për zhvillimin e shkrim-leximit online dhe media janë dhënë në CM/Rec(2019)10 për zhvillimin dhe promovimin e edukimit digjital të qytetarisë dhe CM/Rec(2018)2 mbi rolet dhe përgjegjësitë e ofruesve të internetit. Kjo e fundit thekson gjithashtu rëndësinë e një qasjeje të ndjeshme ndaj moshës dhe gjinisë dhe nevojën e bashkëpunimit

midis aktorëve përkatës, duke përfshirë sektorin privat, mediat e shërbimit publik, shoqërinë civile, institucionet arsimore, akademinë dhe institucionet teknike.

183. Për të siguruar një kurrikul arsimore efektive për të luftuar gjuhën e urrejtjes, shtetet anëtare duhet të sigurojnë trajnimin e duhur të mësuesve dhe të vënë në dispozicion tekste shkollore dhe materiale përkatëse online. Për më tepër, shtetet anëtare duhet t'u besojnë organizatave arsimore përkatëse dhe të pavarura që të kryejnë rishikime periodike të teksteve shkollore, materialeve të trajnimit dhe metodave mësimore për të filtruar stereotipet dhe për të promovuar barazinë dhe mosdiskriminimin.

184. Mjetet për zbatimin e edukimit për të drejtat e njeriut dhe qytetarinë demokratike janë zhvilluar nga Departamenti i Rinisë dhe Departamenti i Arsimit i Këshillit të Evropës. Ato përfshijnë manualët arsimore Compass, Compasito dhe Mirrors, manualët mbi qytetarinë demokratike dhe dialogun ndërkulturor, Manualin për Edukimin e Qytetarisë Digjitale dhe Manualin e Literaturës online. Të gjitha këto botime dhe manuale mbështesin mësimin formal, informal dhe joformal. Përvoja pozitive me adresimin e gjuhës së urrejtjes përmes edukimit për të drejtat e njeriut, duke përfshirë përdorimin e kundërfjalimit, është fituar me përdorimin e manualeve edukative Faqeshënues (Bookmarks) dhe Ne MUNDEMI (We CAN)!, të cilat u zhvilluan për fushatën rinore të Këshillit të Evropës, Lëvizja Jo Gjuhës së Urrejtjes (No Hate Speech). Një mjet tjetër i dobishëm është Korniza dhe Paketa e Instrumenteve e OKB-së për Besimin për të Drejtat, 2019, e cila përdor një metodologji të të mësuarit nga kolegët. Shembuj ilustrues të iniciativave arsimore të shoqërisë civile janë dhënë në studimin, Kundër Urrejtjes. Udhëzues i praktikave të mira në luftimin e krimeve të urrejtjes dhe gjuhës së urrejtjes nga Tina Đaković dhe Cvijeta Senta, 2019. Ky publikim ka mbledhur praktika të mira nga një numër organizatash të shoqërisë civile në Kroaci dhe Finlandë.

185. § 48 duhet të lexohet në lidhje me § 47 dhe § 49 të Rekomandimit. Nismat për edukimin dhe ndërgjegjësimin për gjuhën e urrejtjes duhet t'i përshtaten moshës dhe nivelit të pjekurisë së fëmijës ose të riut të cilit i drejtohen. CM/Rec(2018)7 mbi Udhëzimet për respektimin, mbrojtjen dhe përmbushjen e të drejtave të fëmijës në mjedisin digjital, detajon më tej fushën e edukimit, iniciativat për rritjen e ndërgjegjësimin, programet dhe mjetet e përdoruesit që duhet të zhvillohen me përfshirjen e fëmijëve. Këto nisma dhe mjete duhet të synojnë promovimin e zhvillimit dhe mirëqenies së shëndetshme të fëmijëve dhe të rinjve, si dhe ndërgjegjësimin e tyre për të drejtat e tyre dhe të të drejtave të të tjerëve, duke përfshirë mjedisin digjital. Udhëzime të mëtejshme mund të gjenden në nenet 28 dhe 29 të Konventës së OKB-së për të Drejtat e Fëmijës.

186. Shtetet anëtare duhet të sigurojnë pjesëmarrje domethënëse të fëmijëve dhe të rinjve në të gjitha çështjet që i shqetësojnë ata duke siguruar të drejtat, mjetet, hapësirën, mundësitë dhe mbështetjen e nevojshme për të rritur pjesëmarrjen e të rinjve (shihni Kartën e Rishikuar Evropiane për Pjesëmarrjen e të Rinjve në Jetën Lokale dhe Rajonale, sesioni i 10-të i miratuar i Kongresit të Autoriteteve Lokale dhe Rajonale të Evropës, 21 maj 2003 dhe manuali i Këshillit të Evropës Thuaj Fjalën Tënde! (Have Your Say!), nëntor 2015).

187. § 49 rekomandon që shtetet anëtare duhet të mbështesin gjithashtu aktivitetet arsimore formale dhe joformale dhe programet kulturore jashtë institucioneve arsimore. Për këtë qëllim, ata mund të mbështesin iniciativat e aktorëve të tjerë kyç, duke përfshirë sektorin kulturor, për të luftuar më gjerësisht gjuhën e urrejtjes dhe për të adresuar rrënjët e saj (shihni § 43 të Rekomandimit).

Në paragrafin 50:

188. Anëtarët e zbatimit të ligjit, prokurorisë dhe shërbimeve mjekësore janë shpesh kontakti i parë për ata që janë në shënjestër të gjuhës së urrejtjes. Këta profesionistë duhet të marrin trajnim fillestar dhe të vazhdueshëm për sjelljen profesionale që pritet prej tyre në funksionin e tyre dhe për nevojën për të qenë mikpritës dhe të përmbahen nga shprehja e stereotipeve negative dhe paragjytimeve kur janë në kontakt me personat e shënjestruar nga gjuha e urrejtjes. Profesionalizmi i tyre kontribuon në raportimin e gjuhës së urrejtjes, efikasitetin e monitorimit, hetimit dhe ndëshkimit të incidenteve të gjuhës së urrejtjes, dhe aksesueshmërinë e dëmshpërblimit për ata që janë në shënjestër të gjuhës së urrejtjes.

189. Programet e trajnimit për stafin e autoriteteve publike të lartpërmendura dhe të organeve të tjera publike relevante duhet t'u ofrojnë atyre një kuptim të shëndoshë të përkufizimit të gjuhës së urrejtjes; kriteret përkatëse për vlerësimin e 'ashpërsisë' të gjuhës së urrejtjes (shihni § 4 të rekomandimit); dhe gamën e përgjigjeve të duhura ligjore dhe të tjera në dispozicion të tyre. Shembuj ilustrues të praktikave nga autoritetet kombëtare dhe organizatat e shoqërisë civile janë dhënë në studimin Kundër Urrejtjes. Udhëzues i praktikave të mira në luftimin e krimeve të urrejtjes dhe gjuhës së urrejtjes nga Tina Đaković dhe Cvijeta Senta, 2019, fq.54 e në vazhdim.

Në paragrafin 51:

190. Sipas Studimit Sanksionet që bëjnë drejtësi – Drejtësia për viktimat e krimit të dhunshëm Pjesa III, Agjencia e Bashkimit Evropian për të Drejtat Themelore, 2019, shumë viktima presin që shkelësit të reflektojnë për atë që kanë bërë si rezultat i procedimeve penale, dhe për këtë arsye nuk do të rikthehet. Duke pasur parasysh këtë preferencë të viktimave për sanksione rehabilituese, shtetet anëtare duhet të promovojnë sanksione që apelojnë në aftësinë e autorëve për të kuptuar se ata kanë shkelur dispozitat që mbrojnë dinjitetin njerëzor dhe të drejtat e njeriut të të tjerëve dhe kështu të marrin përgjegjësinë për sjelljen e tyre.

191. Në vende të ndryshme evropiane janë zbatuar programe trajnimi për autorët që konsiderohen se funksionojnë efektivisht. Këto programe synojnë të ndryshojnë mentalitetin, perceptimet, qëndrimet dhe, rrjedhimisht, sjelljen e kryesve të krimeve të urrejtjes, kryesisht të rinj, meshkuj, ekstremistë. Për shembuj shihni: Shërbimi provues Austriak, Dialog statt Hass; puna mbi dhunën mizogjene të Bundesarbeitsgemeinschaft opferschutzorientierter Täterarbeit, BAG-OTA austriake, që zhvilloi standarde për programet e trajnimit që marrin parasysh sistematikisht të drejtat e viktimave; Rroftë Demokracia! nga Gjermania (Demokratie leben!) dhe Marrja e përgjegjësisë – Shkëputja nga urrejtja dhe dhuna, një projekt nga Rrjeti Evropian për Parandalimin e Krimit me seli në Belgjikë; LES ACTIONS një projekt nga S.A.V.E.Belgjika; Projektet e Diversionit të Rinisë Garda janë nisma të parandalimit të krimit të të rinjve me bazë komuniteti, me shumë agjenci në Irlandë; dhe, Reduktimi i krimit të të rinjve, një projekt i qeverisë në Holandë që ofron programe trajnimi dhe edukimi në fund të një periudhe ruajtjeje për shkelësit e rinj të ligjit.

Në paragrafin 52:

192. Universitetet dhe shkollat që ofrojnë programe dhe kurse në gazetari, si dhe profesionistët e medias, organet e medias dhe organet vetërregulluese të medias inkurajohen të përfshijnë në kurset e tyre të rregullta të trajnimit, module mbi detyrat dhe përgjegjësitë e gazetarëve dhe mediave në lidhje me për ushtrimin e së drejtës për lirinë e shprehjes. Ato mund të përfshijnë punën e kursit se si të mbulohen rastet e gjuhës së urrejtjes pa përforcuar paragjykimet dhe konsideratat mbi rolin e tyre në lidhje me promovimin e kulturës së të drejtave të njeriut dhe gjithëpërfshirjes, në përputhje me Rekomandimin nr. R (97)21 për median dhe promovimin të kulturës së tolerancës (shihni gjithashtu §§ 38–39 të Rekomandimit dhe §§ 158 deri 160 të këtij Memorandumi Shpjegues). Kurse të tilla trajnimi duhet të forcojnë kompetencat e gazetarëve dhe profesionistëve të tjerë të medias për të njohur, raportuar dhe reaguar ndaj gjuhës së urrejtjes dhe për të shmangur përdorimin ose shpërndarjen e gjuhës së urrejtjes ose paragjykimet të tyre.

Në paragrafin 53:

193. Për shkak të rolit dhe ndikimit të tyre në shoqëri, figurat publike në pozita udhëheqëse, si politikanët, zyrtarët e nivelit të lartë, udhëheqësit fetarë, ekonomikë dhe të komunitetit, jo vetëm që duhet të përmbahen nga përfshirja në gjuhën e urrejtjes siç përshkruhet në §§ 35 dhe 36 të Rekomandimit, por gjithashtu duhet të ndihmojnë në adresimin e tij nëpërmjet përdorimit të narrativave kundër dhe alternative. Ata gjithashtu duhet të dënojnë përdorimin e gjuhës së urrejtjes dhe, duke përfituar nga pozicionet e tyre, të promovojnë mirëkuptimin ndërgrupor, duke përfshirë shprehjen e solidaritetit me ata që janë në shënjestër të gjuhës së urrejtjes, dhe t'i fuqizojnë ata dhe t'u rivendosin dinjitetin.

194. Të folurit kundër dhe alternativ janë shprehje të narrativave kundër dhe alternative që janë krijuar për të luftuar gjuhën e urrejtjes duke diskredituar, dekonstruktuar dhe dënuar narrativat mbi të cilat bazohet gjuha e urrejtjes duke përforcuar vlerat që kërcënon gjuha e urrejtjes, si të drejtat e njeriut dhe demokraci. Narrativat kundër dhe alternative ndaj gjuhës së urrejtjes promovojnë gjithashtu hapjen, respektin për dallimet, lirinë dhe barazinë. Ndërsa kundërfjalimi është një reagim i shkurtër dhe i drejtpërdrejtë ndaj mesazheve të urrejtjes, fjalimi alternativ zakonisht nuk sfidon ose nuk i referohet drejtpërdrejt gjuhës së urrejtjes, por ndryshon kornizën e diskutimit (shihni manualin e Këshillit të Evropës, Ne MUND!, 2017). Përdorimi i formave të të folurit kundër dhe alternativ është veçanërisht i rëndësishëm për adresimin e gjuhës së urrejtjes që nuk arrin nivelin e ashpërsisë për t'u trajtuar përmes procedurave penale, civile ose administrative (shihni §§ 3 dhe 4 të Rekomandimit).

195. Në këtë kontekst, Rezoluta 2275 (2019) e APKE-së mbi rolin dhe përgjegjësitë e liderëve politikë në luftën kundër gjuhës së urrejtjes dhe intolerancës, u bën thirrje shteteve anëtare dhe parlamenteve të tyre të promovojnë informacion dhe aktivitete ndërgjegjësuere drejtuar politikanëve dhe përfaqësuesve të zgjedhur në të gjitha nivelet. Këto veprime duhet të përqendrohen në iniciativat dhe masat për parandalimin dhe luftimin e gjuhës së urrejtjes dhe intolerancës, duke përfshirë në nivel ndërkombëtar, të tilla si Karta e Partive Politike Evropiane të vitit 1998 për një shoqëri jo-raciste dhe Aleanca Parlamentare Jo Urrejtje (No Hate). Ata

duhet t'u ofrojnë zyrtarëve publikë trajnime për të drejtat themelore, barazinë dhe mosdiskriminimin dhe t'i inkurajojnë politikanët të shpërndajnë, duke përfshirë në mediat sociale, mesazhe pozitive në lidhje me pakicat në vendet e tyre (Shihni gjithashtu: CERD/C/GC/35 Luftimi i fjalimit të urrejtjes raciste, § 37; Plani i Veprimit i Rabatit, § 57 mbi kodet etike për politikanët; ECRI GPR nr. 15 për luftën kundër gjuhës së urrejtjes, § 98; Parimet e Camden-it mbi Lirinë e Shprehjes dhe Barazinë, paragrafi 10.1; Raporti i Komisionerit të Lartë të Kombeve të Bashkuara për të Drejtat e Njeriut A/HRC/22/17/Shtojca 4 mbi seminarin e ekspertëve mbi ndalimin e nxitjes së urrejtjes kombëtare, racore ose fetare, Shtojca § 36; dhe, A/HRC/40/58 Liria e fesë ose besimit, Shtojca 1 § 22).

Në paragrafin 54:

196. Aktorët kryesorë duke përfshirë organet e barazisë dhe organizatat e shoqërisë civile janë shpesh në kontakt të ngushtë me individë dhe grupe të shënjestruara nga gjuha e urrejtjes, dhe për këtë arsye janë të vendosur mirë për të promovuar përdorimin e fjalës kundër dhe alternative, aty ku është e përshtatshme në bashkëpunim me ata që janë në shënjestër. Prandaj, Shtetet Anëtare inkurajohen të mbështesin punën e këtyre aktorëve kryesorë, ndërkohë që sigurojnë se ata mund të ruajnë pavarësinë e tyre në përputhje me mandatin e tyre ose në rolin e tyre si përfaqësues të një komuniteti.

197. Trupi i kërkimit mbi efektin e të folurit kundër dhe alternativ dhe qasjeve të tjera të ndryshme metodologjike, duke përfshirë zhvlerësimin e informimit të rremë, po rritet. Këto qasje tregojnë se kundërfjalimi mund të stabilizojë bisedat në rrezik për t'u përmbytur nga gjuha e urrejtjes në mediat sociale (shihni për shembull gjetjet e hulumtimit të përpiluar nga organizata joqeveritare lamhere international dhe programet dhe botimet e Institutit për Dialog Strategjik mbi kundër-ekstremizmin dhe informatat e rreme).

5. MBËSHTETJE PËR ATA QË JANË NË SHËNJESTËR TË GJUHËS SË URREJTJES

Në paragrafin 55:

198. Gjuha e urrejtjes ka efekte të gjera në shoqëri, të cilat jo vetëm prekin objektivin ose viktimën e menjëhershme, por të gjithë komunitetet dhe si përfundim shoqërinë në tërësi. Kur gjuha e urrejtjes i drejtohet, për shembull, një personi të shquar me prejardhje migrimi, ajo shpesh do të prekë jo vetëm atë person, por të gjithë migrantët me origjinë nga i njëjti vend ose kontinent, apo edhe migrantët në përgjithësi. Një gjuhë e tillë urrejtjeje mund të ketë efektin që objektivi i saj i menjëhershëm ose migrantët e tjerë tërhiqen nga diskursi politik dhe kështu të ndikojë në demokracinë dhe shoqërinë në tërësi (shihni për shembull rastet e përshkruara në Raportin e ECRI mbi Norvegjinë (cikli i gjashtë i monitorimit) §§ 44 dhe 45).

199. Siç është theksuar në § 7 të Memorandumit Shpjegues, ky Rekomandim përmban masa për të mbrojtur dhe ndihmuar jo vetëm ata që janë në shënjestër të drejtpërdrejtë nga gjuha e urrejtjes, por edhe ata që janë në shënjestër të tërthortë nga gjuha e urrejtjes. Viktimat e gjuhës së urrejtjes kanë nevojë për ndihmë psikologjike, mjekësore dhe ligjore dhe shtetet anëtare duhet të vendosin mekanizma mbështetës efektivë që ndihmojnë ata që janë në shënjestër të gjuhës së urrejtjes të përballen me dëmin që pësojnë.

200. Shtetet Anëtare mund të vendosin të urdhërojnë organe të pavarura publike ose private (p.sh., institucionet kombëtare të të drejtave të njeriut ose organet e barazisë, ose organizatat e shoqërisë civile) për të krijuar mekanizmat e kërkuar mbështetës. Një qasje e tillë mund të përfitojë gjithashtu nga pavarësia e mekanizmave mbështetës. Aty ku autoriteteve publike u besohet ofrimi i kësaj mbështetjeje, mund të jetë e dobishme përfshirja e organizatave të shoqërisë civile në ofrimin e shërbimeve mbështetëse, pasi ato janë shpesh pika e parë e kontaktit për ata që janë në shënjestër të gjuhës së urrejtjes.

201. Viktimat e gjuhës së urrejtjes online kanë nevojë për ndihmë specifike, pasi gjuha e urrejtjes online mund të mbetet e aksesueshme për periudha të gjata kohore, të përhapet me shpejtësi në platforma të shumta dhe të ruhet dhe të ringjallet lehtësisht në një moment të mëvonshëm. Këto karakteristika mund të rrisin dëmin për viktimat dhe mundësinë e riviktimizimit të tyre. Mekanizmat mbështetës kanë nevojë për njohuri dhe përvojë specifike se si të përballen me sukses këto karakteristika dhe se si të kontaktojnë dhe të ndërveprojnë me sukses me ofruesit e internetit dhe shërbimet e zbatimit të ligjit.

202. E drejta ndërkombëtare dhe kombëtare shpesh parashikojnë mbështetje specifike për viktimat e vepërave penale dhe për viktimat e diskriminimit. Termi viktimë u referohet atyre personave që vuajnë nga nivelet më të rënda të gjuhës së urrejtjes, që shkelin ligjin penal, civil ose administrativ (shihni § 3 Gabim! Burimi i referencës së Rekomandimit nuk u gjet). Në të drejtën ndërkombëtare, termi viktimë shpesh përkufizohet si një person fizik i cili ka pësuar dëmtime, duke përfshirë lëndime fizike ose mendore, vuajtje emocionale ose

humbje ekonomike, të shkaktuara nga veprime ose mosveprime që janë në kundërshtim me ligjin penal të një shteti anëtar (Rec (2006)8 për ndihmën për viktimat e krimit dhe Direktiva për viktimat e krimit 2012/29/BE neni 2.1.a) ose të normave të njohura ndërkombëtarisht në lidhje me të drejtat e njeriut (§§ 1 dhe 19 të Deklaratës së Parimeve Themelore të Drejtësisë për Viktimat e krimit dhe shpërdorimit të pushtetit të miratuar me rezolutën 40/34 të Asamblesë së Përgjithshme të OKB-së të 29 nëntorit 1985). Direktivat e BE-së për barazinë përdorin në mënyrë të ngjashme termin 'viktimë e diskriminimit' për ata që mbrohen nga legjisllacioni kundër diskriminimit, i cili është kryesisht pjesë e ligjit civil dhe administrativ, dhe vetëm në raste specifike të ligjit penal (shihni Direktivën e Këshillit të BE-së 2000/43/KE që zbaton parimin e trajtimit të barabartë ndërmjet personave, pavarësisht nga origjina racore ose etnike, § 19 dhe Direktiva e Këshillit të BE-së 2000/78/EC që vendos një kornizë të përgjithshme për trajtim të barabartë në punësim dhe profesion, § 29). Sipas këtyre përkufizimeve, termi viktimë përfshin gjithashtu, aty ku është e përshtatshme, familjen e ngushtë ose vartësit e viktimës direkte.

203. Aty ku është e përshtatshme, shtetet anëtare duhet të ofrojnë ndihmë juridike falas dhe asistencë të synuar, mbështetje mjekësore dhe këshillim psikologjik, veçanërisht për ata që janë në shënjestër nga gjuha e urrejtjes, e ndaluar sipas ligjit penal (shihni gjithashtu Rec(2006)8 për ndihmën për viktimat e krimit). Kjo ndihmë synon të zbusë efektet negative të krimit dhe të sigurojë që viktimat të ndihmohen në të gjitha aspektet e rehabilitimit të tyre, në komunitet, në shtëpi dhe në vendin e punës. Shërbimet për mbështetjen e viktimave duhet të ofrohen në gjuhët përkatëse (shihni ECRI GPR Nr. 15 për luftën kundër gjuhës së urrejtjes, §§ 105–106) dhe Direktivën 2012/29/BE që vendos standarde minimale për të drejtat, mbështetjen dhe mbrojtjen e viktimave të krimit). Viktimat e diskriminimit duhet të marrin mbështetje të ngjashme, e cila shpesh ofrohet nga organet e barazisë.

204. Në lidhje me ndihmën juridike civile, vëmendje duhet t'i kushtohet Udhëzimeve të Komitetit të Ministrave të Këshillit të Evropës mbi efikasitetin dhe efektivitetin e skemave të ndihmës juridike në fushat e së drejtës civile dhe administrative CM(2021)36-shtojcapërfundimtare2 që lejon shtetet anëtare të kenë procedurë për testimin e mjeteve të një aplikanti dhe gjasat për një rezultat të suksesshëm.

205. Për më tepër, është e rëndësishme që palët e interesuara të shprehin solidaritet me ata që janë në shënjestër të gjuhës së urrejtjes. Ata duhet të takohen me ta dhe përfaqësuesit e tyre, të dëgjojnë dëshmitë e tyre dhe nëse e gjejnë të përshtatshme, të lëshojnë deklarata publike përmes mediave online dhe jo vetëm të cilat njohin dëmet që u ka shkaktuar gjuha e urrejtjes individëve, komuniteteve dhe shoqërisë në tërësi dhe të dënojnë përdorimin e saj. (Shihni ECRI GPR 15 mbi luftën kundër gjuhës së urrejtjes, § 98; dhe, Strategjia dhe Plani i Veprimit i Kombeve të Bashkuara për gjuhën e urrejtjes, Veprimi 6 dhe Veprimi 8, § 37).

Në paragrafin 56:

206. Shtetet Anëtare duhet të zbatojnë masa që i bëjnë ata që janë në shënjestër të gjuhës së urrejtjes të ndërgjegjshëm për të drejtat e tyre ligjore dhe për institucionet që janë krijuar për t'i ndihmuar ata. Informacioni mbi korrigjimin përmes proceseve civile, administrative dhe penale duhet të jetë i aksesueshëm me gojë dhe me shkrim dhe në një formë lehtësisht të kuptueshme. Një informacion i tillë duhet gjithashtu të përkthehet në gjuhët rajonale dhe të pakicave, të bëhet i aksesueshëm për personat me aftësi të kufizuara dhe të shpërndahet përmes kanaleve që arrijnë tek ata që janë të ekspozuar ndaj një rreziku në rritje për t'u shënjestruar nga gjuha e urrejtjes, duke përfshirë pakicat dhe grupet e tjera, mbrojtësit e të drejtave të njeriut dhe personat që ushtrojnë profesione si gazetarët.

207. Atyre që janë në shënjestër të llojeve fyese ose të dëmshme të shprehjeve që nuk kanë ashpërsi të mjaftueshme për t'u kufizuar në mënyrë legjitime sipas Konventës (shihni § 3.2 të Rekomandimit) duhet gjithashtu t'u sigurohet informacion i qartë mbi mbështetjen e disponueshme për ta, duke përfshirë organizatat e shoqërisë civile. Një mbështetje e tillë jo-ligjore mund të përfshijë për shembull, iniciativat kundër të folurit siç përshkruhet në § 45 të Rekomandimit (shihni gjithashtu Strategjinë dhe Planin e Veprimit të Kombeve të Bashkuara për gjuhën e urrejtjes, Veprimi 8, § 35). Fushatat e informimit publik mbi mekanizmat e korrigjimit për gjuhën e urrejtjes duhet të tregojnë gjithashtu se ku mund të gjejnë mbështetje ata që janë në shënjestër nga një fjalim i tillë fyese ose i dëmshëm.

Në paragrafin 57:

208. Ata që janë në shënjestër të gjuhës së urrejtjes shpesh nuk guxojnë ta raportojnë atë tek autoritetet kompetente. Barrierat e mundshme që mund të jenë shkaqet për një nënraportim të tillë përshkruhen në §§ 110–113 dhe 185 të ECRI GPR Nr. 15 mbi luftën kundër gjuhës së urrejtjes. Ato përfshijnë frikën se nuk do të merren seriozisht nga autoritetet, dyshimet nëse ekziston një mjet juridik efektiv, frikën nga pasojat dhe konfuzionin në lidhje me kompleksitetin dhe kostot e procedurave ligjore. Studimi i NatCen në Mbretërinë e

Bashkuar, Përvojat e viktimave të krimit të urrejtjes nga viti 2018 dhe anketa e Agjencisë së Bashkimit Evropian për të Drejtat Themelore, Një rrugë e gjatë për të bërë për barazinë LGBTI nga viti 2020, ilustron gjithashtu problemin e nën-raportimit, si dhe mungesën e të kuptuarit. të llojeve të incidenteve që mund të kategorizohen si krim i urrejtjes.

209. Ndërkohë që sigurojnë të drejtat e personave që raportojnë gjuhën e urrejtjes, shtetet anëtare duhet të jenë në përputhje me të drejtat e të pandehurve, veçanërisht në lidhje me ankesat e rrezikshme ose të rreme.

210. Për lehtësimin e raportimit të gjuhës së urrejtjes, personeli i shërbimeve të zbatimit të ligjit, gjyqësori, shërbimet mjekësore dhe autoritetet e tjera përkatëse duhet të sensibilizohen për nevojat e atyre që janë në shënjestër të gjuhës së urrejtjes. Udhëzime të mëtejshme për një qasje të ndjeshme ndaj viktimave për adresimin e gjuhës së urrejtjes online mund të gjenden në kapitullin 7 të publikimit të Këshillit të Evropës të Modeleve të Qeverisjes së Gjuhës së Urrejtjes Online (Alexander Brown, 2020).

211. Për më tepër, Shtetet Anëtare inkurajohen të krijojnë ose mbështesin linja telefonike kombëtare falas për ata që janë në shënjestër të gjuhës së urrejtjes (shihni Rec(2006)8 mbi ndihmën për viktimat e krimit). Këto nuk duhet të mbulojnë vetëm gjuhën e urrejtjes jashtë internetit, por gjithashtu të plotësojnë mekanizmin e raportimit për gjuhën e urrejtjes online (shihni § 19 të Rekomandimit dhe § 189 të ECRI-t GPR nr. 15 për luftën kundër gjuhës së urrejtjes).

212. Rec(2006)8 për ndihmën ndaj viktimave të krimit, kërkon që shtetet anëtare të sigurojnë, në të gjitha fazat e procedurës, mbrojtjen e integritetit fizik dhe psikologjik të viktimës. Duhet të merren masa specifike mbrojtëse për viktimat në rrezik kërcënimi, hakmarrjeje ose viktimizimi të përsëritur (shihni gjithashtu nenin 9 të Direktivës së Këshillit të BE-së 2000/43 që zbaton parimin e trajtimit të barabartë ndërmjet personave, pavarësisht nga origjina racore ose etnike).

213. Tarifat gjyqësore dhe administrative ose tarifet e përfaqësimit mund të përbëjnë një pengesë të konsiderueshme për raportimin e gjuhës së urrejtjes. Sigurimi i ndihmës juridike falas (shihni § 55 të Rekomandimit dhe ECRI GPR nr. 2 mbi organet e barazisë për të luftuar racizmin dhe intolerancën në nivel kombëtar, § 16) është si rrjedhim një masë tjetër e rëndësishme për të korrigjuar nën-raportimin e gjuhës së urrejtjes.

6. MONITORIMI DHE ANALIZA E GJUHËS SË URREJTJES

Në paragrafet 58 dhe 59:

214. Shtetet anëtare duhet të monitorojnë dhe analizojnë vazhdimisht gjuhën e urrejtjes për të qenë në gjendje të zhvillojnë politika, legjislacion, strategji dhe plane veprimi efektive për parandalimin dhe luftimin e saj. Rezultatet e këtij monitorimi duhet të përdoren për të përmirësuar vazhdimisht këto politika dhe ndikimin e tyre.

215. Politika të tilla të bazuara në prova kundër gjuhës së urrejtjes kërkojnë një kuptim të mirë të shkaqeve të saj rrënjësore, rrethanave që shkaktojnë përdorimin e saj, formave të ndryshme në të cilat ajo shprehet, shtrirjes së përdorimit dhe ndikimit të saj. Regjistrimi dhe monitorimi i gjuhës së urrejtjes janë për më tepër thelbësore për të krijuar, zhvilluar dhe dhënë përgjigjet e duhura ndaj gjuhës së urrejtjes, të cilat janë të përshtatura për nivelin e ashpërsisë së shprehjeve të ndryshme të saj. Regjistrimi dhe monitorimi i gjuhës së urrejtjes duhet të mbulojë të gjitha shtresat e ndryshme të gjuhës së urrejtjes (shihni § 3 të Rekomandimit) dhe të bëhet veçmas nga mbledhja e të dhënave për krimet e urrejtjes, pasi të dy fenomenet mund të kërkojnë përgjigje të ndryshme.

216. Shtetet Anëtare inkurajohen të përgatisin studime bazë në lidhje me kontekstet në të cilat gjuha e urrejtjes ndodh brenda juridiksionit të tyre. Këto studime, për shembull, duhet të marrin parasysh ankesat historike, politike dhe socio-ekonomike, tensionet ndërgrupore dhe dukuritë e dhunës së motivuar nga urrejtja që mund të lidhen me shfaqjen e gjuhës së urrejtjes. Këto studime bazë duhet të miratojnë një metodologji të qartë, specifike dhe sistematike që mbulon forumet dhe platformat përkatëse online dhe jo vetëm në të cilat shfaqet gjuha e urrejtjes.

217. Shtetet anëtare më pas duhet të mbledhin të dhëna dhe të monitorojnë gjuhën e urrejtjes në mënyrë të vazhdueshme dhe të mbulojnë kontekstet e ndryshme në të cilat ndodh gjuha e urrejtjes. Të dhënat duhet të jenë të ndara sipas moshës dhe gjinisë dhe të mbulojnë autorët, objektivat, audiencat dhe sfiduesit e gjuhës së urrejtjes, si dhe faktorët për vlerësimin e ashpërsisë së saj (shihni § 4 të Rekomandimit) dhe efektivitetin e ndërhyrjeve. Praktikave e mira në lidhje me strategjitë efektive për të parandaluar dhe luftuar gjuhën e urrejtjes duhet të shpërndahen (shihni Strategjinë dhe Planin e Veprimit të Kombeve të Bashkuara për gjuhën e urrejtjes, Veprimi 2 dhe 3). Bazuar në këto të dhëna, shtetet anëtare duhet të kryejnë analiza sasiore dhe

cilësore të tendencave të gjuhës së urrejtjes në mënyrë që të identifkohen dhe gjurmohen modelet në nivel kombëtar dhe lokal, të analizojnë shkaqet e tyre të mundshme rrënjësore, duke përfshirë motivimin dhe nxitësit e autorëve (shihni § 51 të Rekomandim), dhe të zhvillojnë politika efektive për të parandaluar dhe luftuar tendenca dhe modele të tilla (për detaje, shihni §§ 78–87 të ECRI-t GPR nr.15 mbi luftën kundër gjuhës së urrejtjes; Lidhjet e Këshillit të Evropës ndërmjet Lirisë së Shprehjes dhe të Drejtave të tjera të Njeriut, CDDH (2019), §§ 287 e në vazhdim dhe 436, dhe CM/Rec(2019)1 për parandalimin dhe luftimin e seksizmit, §§ II.B.1 dhe II.B.6).

218. Për këtë qëllim, shtetet anëtare duhet të kryejnë në intervale të përshtatshme rishikime të politikave dhe aktiviteteve ekzistuese të ndërmarrë nga autoritetet përkatëse kombëtare, rajonale dhe lokale për regjistrimin dhe monitorimin e gjuhës së urrejtjes, online dhe jo vetëm.

219. Shtetet anëtare inkurajohen të përfshijnë dhe përdorin në monitorimin dhe analizën e tyre të gjuhës së urrejtjes gjithashtu të dhënat dhe gjetjet e organizatave ndërqeveritare (për shembull të Këshillit të Evropës duke përfshirë ECRI dhe Komisionerin për të Drejtat e Njeriut, OECD, EUROSTAT, FRA dhe OSBE/ODHIR), të institucioneve kombëtare të të drejtave të njeriut, ofruesve të internetit, organizatave të shoqërisë civile, akademisë dhe aktorëve të tjerë, përfshirë ata që punojnë me ata që janë në shënjestër të gjuhës së urrejtjes.

Në paragrafin 60:

220. Shërbimet e zbatimit të ligjit duhet të udhëzohen të regjistrojnë të gjitha ankesat për gjuhën e urrejtjes të ndaluar sipas ligjit penal, si dhe rezultatit e çdo veprimi të ndërmarrë në lidhje me ankesa të tilla (për detaje shihni ECRI GPR Nr.15 mbi luftën kundër gjuhës së urrejtjes, §§ 78–83).

221. Shtetet Anëtare duhet të krijojnë një sistem për regjistrimin e të dhënave të ndara mbi gjuhën e urrejtjes që u mundëson palëve të interesuara të ndjekin ankesat për gjuhën e urrejtjes përmes sistemit gjyqësor deri në vendimin përfundimtar. Palët e interesuara përkatëse përfshijnë politikëbërësit, institucionet kombëtare të të drejtave të njeriut, shërbimet statistikore dhe studiuesit.

Në paragrafin 61:

222. Të dhënat dhe analizat për gjuhën e urrejtjes dhe tendencat e lidhura me të, të cilat mbledhen nga shtetet anëtare, duhet të shpërndahen gjerësisht në mënyrë që të mundësohet një gamë e gjerë e palëve të interesuara t'i përdorin ato për zhvillimin dhe zbatimin e masave efektive për të parandaluar dhe luftuar gjuhën e urrejtjes. Këta palë të interesuara përfshijnë të gjitha organet dhe individët me përgjegjësi specifike në fushën e parandalimit dhe luftimit të gjuhës së urrejtjes, por edhe politikanë, udhëheqës fetarë dhe të komunitetit, figura të tjera publike dhe media (shihni ECRI GPR nr. 15 mbi luftën kundër gjuhës së urrejtjes, § 86; kapitulli 4 i këtij Rekomandimi; dhe, Udhëzues për praktikën e mira dhe premtuese në mënyrën e pajtimit të lirisë së shprehjes me të drejtat dhe liritë e tjera, veçanërisht në shoqëritë e ndryshme kulturore, CDDH (2019) R91 Shtojca 6, §§ 288–293).

223. Për këtë qëllim, shtetet anëtare mund të krijojnë një kornizë aksesit të të dhënave që lejon palët e interesuara dhe studiuesit me interes legjitim të kenë akses në të dhënat përkatëse, duke përfshirë në lidhje me mjedisin online. Autoritetet kombëtare për mbrojtjen e të dhënave duhet të japin udhëzime se si të sigurohet që një akses i tillë ofrohet në përputhje me Konventën 108+ të Këshillit të Evropës për mbrojtjen e individëve në lidhje me përpunimin e të dhënave personale dhe, kur është e aplikueshme, Rregulloren për Mbrojtjen e Përgjithshme të të Dhënave (BE) 2016/679 (GDPR).

7. KOORDINIMI KOMBËTAR DHE BASHKËPUNIMI NDËRKOMBËTAR

Në paragrafin 62:

224. Nevojitet bashkëpunim dhe koordinim për të siguruar koherencë në zbatimin e këtij Rekomandimi, si dhe politikave, strategjive dhe planeve të veprimit të vendosura për të parandaluar dhe luftuar gjuhën e urrejtjes. Një koordinim i tillë kontribuon në një mirëkuptim të përbashkët ndërmjet aktorëve përkatës legjislativ, ekzekutiv dhe gjyqësor. Për më tepër, autoritetet duhet të angazhohen në bashkëpunim dhe dialog me palët e tjera të interesuara (shihni § 10 të Memorandumit Shpjegues). Ky bashkëpunim duhet të përdoret për të siguruar: një kuptim të qartë të manifestimeve të ndryshme të gjuhës së urrejtjes dhe si të vlerësohet niveli i ashpërsisë së gjuhës së urrejtjes; mbështetje për ata që janë në shënjestër të gjuhës së urrejtjes; zbatimin e masave joligjore, veçanërisht në fushën e arsimit; dhe, identifikimin, monitorimin dhe analizën efektive të gjuhës së urrejtjes (shihni në këtë aspekt CM/Rec(2016)3 për të drejtat e njeriut dhe biznesin, CM/Rec(2018)2

mbi rolet dhe përgjegjësitë e ofruesve të internetit, Plani i Rabatit i Veprimit dhe ECRI GPR nr. 15 për luftën kundër gjuhës së urrejtjes, § 193 për trajtimin e përhapjes ndërkufitare të gjuhës së urrejtjes).

225. Procesi i bashkërendimit dhe bashkëpunimit duhet t'i kushtojë vëmendje të veçantë zërave dhe nevojave të atyre që janë në shënjestër të gjuhës së urrejtjes, me synimin për të siguruar që gjuha e urrejtjes trajtohet në mënyrë gjithëpërfshirëse dhe efektive.

Në paragrafin 63:

226. Bashkëpunimi i qëndrueshëm në nivel ndërkombëtar është një dimension i rëndësishëm i zhvillimit dhe zbatimit të një qasjeje gjithëpërfshirëse për të luftuar gjuhën e urrejtjes në përputhje me § 1 të Rekomandimit. Është thelbësore të shmangët fragmentimi rregullator dhe legjislacionet kontradiktore, veçanërisht në lidhje me gjuhën e urrejtjes online që kapërcen kufijtë kombëtarë dhe kërkon ndërveprim koherent me ofruesit e internetit (shihni § 82 të Memorandumit Shpjegues dhe CM/Rec(2018)2 mbi rolet dhe përgjegjësitë e ofruesve të internetit).

227. Në rritjen e përpjekjeve të tyre të bashkëpunimit, sipas rastit, shtetet anëtare duhet gjithashtu, në masën më të madhe të mundshme, të përdorin marrëveshjet ekzistuese për bashkëpunimin ndërkombëtar, si ekstradimi dhe ndihma e ndërsjellë juridike. Në këtë kontekst, instrumentet përkatëse mund të përfshijnë, ndër të tjera: ETS Nr.30, Konventën për Ndihmën e Ndërsjellë në Çështjet Penale, dhe protokollet e saj shtesë ETS Nr. 099 dhe ETS Nr. 182; aty ku është e zbatueshme, ETS nr. 185 Konventën për krimin kibernetik dhe Protokollin e saj shtesë ETS Nr. 189 lidhur me kriminalizimin e akteve të natyrës raciste dhe ksenofobike të kryera nëpërmjet sistemeve kompjuterike.

228. Shtetet Anëtare jo vetëm që duhet të bashkëpunojnë vetë në nivel ndërkombëtar, por gjithashtu duhet të inkurajojnë palët e interesuara të marrin pjesë në forume ndërkombëtare si Forumi i OKB-së për Qeverisjen Online (IGF) dhe Dialogu Evropian për Qeverisjen Online (EuroDIG). Ata gjithashtu duhet të marrin pjesë në forume diskutimi të organizuara nga organizatat e shoqërisë civile.

229. Një bashkëpunim i tillë mund të përfshijë (i) shkëmbime dypalëshe dhe shumëpalëshe ndërmjet shteteve anëtare për të promovuar dhe rritur dukshmërinë e praktikave të mira për të trajtuar dhe luftuar gjuhën e urrejtjes. Këto janë gjithashtu mundësi për të nxitur rishikimet nga kolegët dhe/ose për të zhvilluar projekte të përbashkëta kërkimore dhe për të vlerësuar metodologjitë dhe burimet në terren; (ii) krijimi i depove të njohurive dhe burimeve; dhe (iii) promovimi dhe zbatimi i instrumenteve përkatëse ndërkombëtare dhe rajonale, duke përfshirë ato që trajtojnë kriminalizimin dhe hetimin e disa shprehjeve të gjuhës së urrejtjes (shihni §§ 54 dhe vijues të Memorandumit Shpjegues).

Rekomandimi nisët nga premisa se gjuha e urrejtjes është një fenomen i rrënjësor thellë, kompleks dhe shumëdimensional. Ajo përbën një kërcënim të drejtpërdrejtë për demokracinë dhe të drejtat e njeriut. Duke qënë gjithnjë e më e pranishme online dhe offline, ajo jo vetëm që minon të drejtat thelbësore dhe liritë themelore të individëve, por gjithashtu degradon dhe marginalizon individët dhe grupet e synuara.

Rekomandimi ofron një përkufizim funksional të gjuhës së urrejtjes, duke bërë dallimin ndërmjet niveleve të ndryshme të saj, në përputhje me peshën që ka dhe kërkon zbatimin e masave të kalibruara dhe proporcionale në mënyrë adekuate. Shtetet anëtare ftohen të miratojnë një kornizë ligjore dhe politikash efektive që mbulon të drejtën penale, civile dhe administrative, si dhe të krijojnë dhe zbatojnë masa alternative, duke përfshirë ndërgjegjësimin, edukimin, përdorimin e gjuhës kundër urrejtjes dhe alternative. Shtetet nxiten gjithashtu të krijojnë mekanizma mbështetës për të ndihmuar ata që janë në shënjestër të gjuhës së urrejtjes, të kryejnë monitorim dhe të angazhohen në bashkëpunimin ndërkombëtar dhe koordinimin kombëtar.

Udhëzime u ofrohet gjithashtu aktorëve të tjerë relevantë që luajnë një rol vendimtar për të ofruar strategji gjithëpërfshirëse për të parandaluar dhe luftuar gjuhën e urrejtjes, duke përfshirë zyrtarët publikë, organet e zgjedhura dhe partitë politike, ofruesit e shërbimit të internetit, mediat dhe organizatat e shoqërisë civile.

www.coe.int

Këshilli i Evropës është organizata kryesore e kontinentit për të drejtat e njeriut. Në të bëjnë pjesë 46 shtete anëtare, duke përfshirë të gjitha shtetet anëtare të Bashkimit Evropian. Të gjithë shtetet anëtare të Këshillit të Evropës kanë nënshkruar Konventën Evropiane për të Drejtat e Njeriut, dokument i cili është hartuar për të mbrojtur të drejtat e njeriut, demokracinë dhe shtetin e së drejtës. Gjykata Evropiane mbikëqyr zbatimin e Konventës nga shtetet anëtare.

SQI

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE